

RATKAISUJA KESTÄVÄÄN TULEVAISUUTEEN

Poliittinen ohjelma

Hyväksytty SDP:n 46. puoluekokouksessa 23.8.2020

Sisällysluettelo

Johdanto	7
Muutoshaste 1: Työn murros ja teknologinen kehitys	8
1.1. Lapset, perheet ja varhaiskasvatus	10
Lapsi- ja perheystävällinen Suomi 2030-luvulla	10
Toimivat palvelut ja turvattu toimeentulo myös yhden hengen talouksille	11
Lapsi- ja perhepolitiikan lähtökohtana kansallinen lapsistrategia	11
Lapsiperheköyhyyden poistaminen	11
Lasten ja nuorten yhdenvertaiset palvelut rakentuvat koulujen ja oppilaitosten ympärille	12
Matalan kynnyksen perhelähtöiset palvelut tukevat lapsiperheiden arkea.....	12
Moniammatillinen lastensuojelu toimii lasten ja perheiden tukena	13
Perhe-elämän ja työn yhdistäminen sujuu joustavasti	13
Varhaiskasvatus	14
Tavoitteitamme	14
1.2. Koulutus ja sivistys	15
12-vuotinen peruskoulutus takaa yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle lapselle ja nuorelle...	16
Suomen osaamistaso nostettava maailman kärkeen.....	16
Suomi on jatkuvan oppimisen mallimaa	17
Tavoitteitamme	17
1.3. Tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden liitto rakentaa onnellista ja osaavaa Suomea .	18
Tavoitteitamme	19
1.4. Työelämän kehittäminen	19
Uuden ja paremman työn syntymisen edistäminen	19
Turvaa työelämän karikoissa	20
Koulutusta läpi työelämän	20
Kotouttaminen avainasemassa	21
Tavoitteitamme	21
1.5. Yleisturva – kohti toimivampaa sosiaaliturvaa	22
Yleisturva uudistaa sosiaaliturvajärjestelmän.....	22
Tavoitteitamme	23
1.6. Teknologinen kehitys	23
Vahvoilta juurilta ensimmäisenä uutta kohti	24
Liikkumisinfrastruktuurin edelläkävijäksi	24
Kiertotaloudella kohti ekologista kestävyyttä.....	24
Teknologia sosiaali- ja terveystalouden tukena	25

Data- ja tietopolitiikkaa johdetaan suunnitelmallisesti	25
Tavoitteitamme	25

Muutoshaste 2. Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle..... 26

2.1. Ilmasto- ja energiapolitiikka27

EU:n ilmastotavoitteet ja päästökauppajärjestelmän kehittäminen	28
Energiapolitiikan suunta	29
Energiantuotannon tulevaisuus	29
Energiankulutuksen ja talouskasvun irtikytkentä	30
Asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentäminen	30
Energian verotus ja tuotantotuet.....	31
Hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen	31
Tavoitteitamme	32

2.2. Eettinen kuluttaminen ja kestävä ruoantuotanto33

Tavoitteemme	34
--------------------	----

2.3. Ihmisen elinympäristö: kohti rakennetun ja luonnonympäristön tasapainoa..... 34

Kestävät kaupungit ja rakenteet	35
Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen	36
Tavoitteitamme	38

2.4. Maa- ja metsätalous39

Puhdas ja eettisesti kestävä ruoantuotanto on Suomelle suuri mahdollisuus.....	39
Kestävä metsätalous tuottaa perinteisiä raaka-aineita ja korkean jalostusasteen vientituotteita	40
Metsästys ja kalastus luovat maaseudulle työpaikkoja.....	40
Tavoitteitamme	41

Muutoshaste 3. Demokratian tulevaisuus ja yhteiskunnan vakaus..... 42

3.1. Osallistuminen demokraattiseen päätöksentekoon 44

Tavoitteitamme	44
----------------------	----

3.2. Oikeusvaltion kehittäminen 45

Tavoitteitamme	45
----------------------	----

3.3. Sisäinen turvallisuus 46

Tavoitteitamme	47
----------------------	----

3.4. Maahanmuutto.....47

EU tarvitsee yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa	47
---	----

Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa.....	48
Tavoitteitamme	48
3.5. Kulttuuri, liikunta ja nuoriso	49
Kulttuurin arvostaminen ja luovien alojen arvostaminen.....	49
Jokaisella on oikeus liikuntaan ja fyysistä aktiivisuutta tukevaan elinympäristöön.....	50
Nuorten hyvinvointia edistettävä.....	50
Tavoitteitamme	51
3.6. Ihmisten välinen yhdenvertaisuus	51
Tavoitteitamme	52
Muutoshaste 4. Globaalin keskinäisriippuvuuden tulevaisuus	53
4.1. Turvallinen ja yhteistyökykyinen Suomi kansainvälistä turvallisuutta rakentamassa ..	55
Rauhantyö ja kriisinhallinta rakentaa kestäväää maailmaa	55
Teknologia ja uudet turvallisuusuhat	56
Tavoitteitamme	57
4.2. Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen ja YK:n uudistaminen	57
Kestävä kehitys globaalin työn keskiössä	58
Kansainvälisiä järjestöjä on uudistettava ja vahvistettava määrätietoisesti	58
Tavoitteitamme	59
4.3. Globaalitalouden hallinnan vahvistaminen	59
Ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava kaikkialla	60
Tavoitteitamme	60
4.4. Kehityspolitiikka globaalien ratkaisujen tuottajana	60
Pitkäjänteistä ja johdonmukaista kehityspolitiikkaa	61
Tavoitteitamme	62
4.5. Kansalaisten yhteinen pohjola	62
Tavoitteitamme	63
4.6. Ihmisten Eurooppa	63
EU on arvoyhteisö.....	63
Haluamme vahvan sosiaalisen ulottuvuuden	64
EU:lta vaaditaan globaalia ilmasto- ja ympäristöjohtajuutta	64
EU:n on investoitava tulevaisuuteen	65
Veronkierto ja haitallinen verokilpailu on kitkettävä	66
Euroa on vahvistettava	66
EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyö syvenee	67

Aktiivinen EU edistää kestävyttä ja vakautta koko maailmassa.....	67
Tavoitteitamme	68

Muutoshaste 5. Talousjärjestelmä ja yhteiskunnallinen eriarvoistuminen... 69

5.1. Talouspolitiikan keskiössä korkea työllisyys, tuottavuuden kasvu ja oikeudenmukainen verotus 71

Keskipitkän aikavälin talouspoliittinen linja	71
Työ on hyvinvointivaltion perusta	71
Turvallinen työelämän murros	72
Suomi elää kansainvälisestä kaupasta.....	73
Kasvun edellytysten vahvistaminen	73
Verotus vastaa maailman muutoksiin	74
Tavoitteitamme	75

5.2. Sosiaali- ja terveystaloudet.....75

Tavoitteitamme	78
----------------------	----

5.3. Eriarvoistumisen vähentäminen79

Tavoitteena yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua	79
Yhdenvertainen elämäntahti	79
Tulonsiirroista ensijakoon	80
Tavoitteitamme	81

5.4. Arvokas ikääntyminen82

Työelämä palvelemaan myös ikääntyneiden toiveita	82
Ikääntyneiden toimeentulo	83
Eläkeläisköyhyys poistettava.....	83
Oikeus turvalliseen vanhuuteen kuuluu kaikille	84
Tavoitteitamme	85

5.5. Vammaisten oikeudet turvattava85

Tavoitteitamme	86
----------------------	----

Muutoshaste 6. Rakennemuutos ja kaupungistuminen 87

6.1. Elinkeino ja elinvoima.....88

Elinkeinopolitiikka	88
Teollisuus ja palvelut kasvavat käsi kädessä.....	89
Uutta kasvua on onnistuttu luomaan monin keinoin	89
Tavoitteitamme	90

6.2. Kunnat ja alueet	90
Kaikkien kuntien elinvoimasta on huolehdittava	90
Kaupungit elinvoiman lähteinä.....	91
Itsehallinnolliset maakunnat	92
Alueiden kehittäminen.....	92
Tavoitteitamme	92
6.3. Liikenne	93
12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma	93
Liikenteen päästöjen vähentäminen.....	93
Liikenteen palvelut	94
Tavoitteitamme	95
LOPUKSI	96

Johdanto

Suomi on 2030-luvulla toisenlainen kuin tänään. Emme ole kuitenkaan lastuna laineilla tulevaisuuden virrassa, vaan meidän on mahdollista vaikuttaa tulevaisuuden suuntaan. Tänään tehtävillä päätöksillä voidaan vaikuttaa siihen, millaiseksi huomina rakentuu.

Yhteiskuntien kehitys on jatkuvaa muutosta, ja muutoksen vauhti näyttää kiihtyvän. Tähän on monta syytä. Jotta poliittinen liike voi rakentaa tulevaisuutta, pitää sen pystyä hahmottamaan keskeisimmät muutoshaasteet, jotka yhteiskuntaa ja ihmisten elämää muokkaavat Suomessa ja maailmalla. SDP on tunnistanut kuusi suurta muutoshaastetta:

1. Työn murros ja teknologinen kehitys
2. Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle
3. Demokratian tulevaisuus ja yhteiskunnan vakaus
4. Globaalin keskinäisriippuvuuden tulevaisuus
5. Talousjärjestelmän ja hyvinvoinnin tulevaisuus
6. Yhteiskunnan rakennemuutos ja kaupungistuminen

Nämä muutokset muokkaavat perusteellisesti ihmisten elämää ja yhteiskunnan toimintaa. Sosialidemokraattisen puolueen tavoitteena on tuoda ihmisille turvaa muutoksen keskellä ja tehdä muutoksesta mahdollisuus yhteiskunnan kehittämiseen sekä ihmisten paremman elämän rakentamiseen.

Tässä Suomi 2030 -ohjelmassa etsitään kestäviä ratkaisuja näihin muutoshaasteisiin. Etsimme sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä yhteiskunnan rakennuspalikoita.

Ohjelman valmistelun taustalla ovat olleet YK:n kestävä kehityksen tavoitteet. Agenda 2030 koskettaa kaikkia maailman maita ja ihmisiä. Se tuo näkyväksi sen, ettei kaikkia muutoshaasteita voida ratkaista kansallisvaltioiden sisällä, vaan se vaatii kansainvälistä yhteistyötä.

Hyvinvointivaltion ylläpitäminen ja kehittäminen ei ole itsestäänselvyys. Vaikka pohjoismainen yhteiskuntamalli on lähimpänä kestävä kehityksen mukaista yhteiskuntaa, on Suomella vielä paljon tehtävää tasapainoisen yhteiskunnan saavuttamiseksi. Sosialidemokraattinen puolue esittää tässä ohjelmassa visionsa Suomesta 2030-luvulla sekä sen, millaisten poliittisten tavoitteiden kautta visioon on mahdollista päästä.

Politiikkaa tehdään siksi, että huomenna olisi paremmin kuin tänään.

Muutoshaste 1: Työn murros ja teknologinen kehitys

Korkea työllisyys on hyvinvointimme perusta. Suomessa syntyvyys on viime vuosien aikana romahtanut ja samalla väestömme ikääntyy kovaa vauhtia. Ennusteiden mukaan väkilukumme tulee 2030-luvulla kääntymään laskuun, joka myös johtaa työikäisen väestön määrän vähenemiseen 2040-luvulla. Tällä väestönkehityksellä hyvinvointivaltion tulevaisuus ei ole kestävällä pohjalla.

Digitalisaatio, oppiva tekoäly, robotisaatio ja automaatio mullistavat puolestaan yhteiskunnan perusrakenteita ja ihmisten sosiaalista kanssakäymistä. Teknologinen kehitys sekä muuttaa vanhaa työtä että luo uutta työtä. Digitalisaation kehityksen myötä Suomesta katoaa arviolta kolmasosa nykyisistä työpaikoista seuraavien 20 vuoden aikana.

Työtehtävien sisältö ja työelämän vaatimukset myös muuttuvat nopeasti. Kun toiset työt ovat yhä joustavampia ja vähemmän sidottuja aikaan ja paikkaan, pysyvät toiset työt hyvinkin perinteisinä, aikaan, paikkaan ja tarkasti määriteltäviin vuoroihin sidottuina tehtävinä. Työn arvostus on myös muuttunut ja yhä useampi suorittava työ määritellään rahallisesti niin vähän tuottavaksi, että sen palkalla on hankala tulla toimeen.

Teknologisella kehityksellä on myös vaikutuksia työhyvinvointiin. Teknologia mahdollistaa nykyisin etätyön ja työajan vapaamman sijoittelun sekä myös iltaisin että vapaa-ajalla työskentelyn. Tämän myötä osa työntekijöistä tekee yhä pidempiä päiviä ilman lisäkorvausta. Samalla kun osalle työn joustavuuden lisääminen on tuonut lisää vapautta, niin ylittöistä ja työntekijöiden uupumisesta on muodostunut merkittävä henkilöstön hyvinvointiin vaikuttava tekijä. Työelämän nopeatahtisuuden kasvaminen edellyttääkin työssä jaksamisen edellytysten parantamista. Tähän teknologinen kehitys tarjoaa mahdollisuuksia. Jokaisen on pystyttävä erottamaan työ- ja vapaa-aika.

Uudet työpaikat usein edellyttävät erilaista osaamista, tietoja ja taitoja sekä myös ammatillista ja alueellista liikkuvuutta. Työelämän digitaalisessa murroksessa tarvitaan työtehtävien vaatimia uusia luovuuden sekä sosiaalisen älykkyyden ja vuorovaikutuksen taitoja.

Tutkimus ja innovaatiotoiminnalla on rooli uusien työpaikkojen synnyttämisessä. Suomen tki-panostusten määrä BKT:sta oli aiemmin kansainvälisesti mitattuna korkealla tasolla. Suomen suhteellinen asema kansainvälisessä vertailussa on kuitenkin heikentynyt, kun muut maat ovat lisänneet omia panostuksiaan ja Suomi on vastaavasti vähentänyt. Tämä kehitys on käännettävä.

Kun aikaisemmin ihmisten tekemää työtä korvautuu teknologisilla ratkaisuilla, jokin osa nykyisistä työpaikoista tulee katoamaan. Uutta työtä syntyy samanaikaisesti uudesta teknologiasta huolehtimiseen ja sellaisiin palvelutehtäviin, jotka mahdollistuvat uuden teknologian myötä.

Teknologian ja tuotannon omistamisesta tulee yhä kannattavampaa, ja samanaikaisesti monen ihmisen toimeentulo vaarantuu. On selvää, ettei uutta tasapainoa työn ja pääoman välillä ole saavutettavissa ilman yhteiskunnallisia toimia. Eri tehtävien vaatimukset ja yksilöiden väliset tuottavuserot ovat kasvaneet. Tämä johtuu suurelta osin työtehtävien erilaisuudesta. Sosiaalisen kestävyuden kannalta on välttämätöntä, että yhteiskunnassa ei synny kasvavia varallisuus- ja tuloeroja, jotka johtavat lopulta hyvinvointierojen kasvuun.

Yhteiskunnan on huolehdittava tasaamisen mekanismeista, kuten teknologian kehityksen luoman työn tuottavuuden kasvun tuoman lisäarvon oikeudenmukaisesta jakautumisesta. Näitä ovat verotus, sosiaaliturva ja hyvinvointipalvelut tulojen ja hyvinvoinnin tasaamiseksi ja ennakoivat toimet mahdollisuuksien tasaamiseksi. Tärkein ennakoiva tasauksen keino on panostaminen koulutukseen ja koulutuksen tasa-arvoon.

Suomen koulutusjärjestelmä on aiemmin onnistunut suomalaisten koulutustason nostamisessa. Kaikkien suomalaisten korkeampi perusosaamisen taso on mahdollistanut yhteiskunnallisen modernisointia lisäksi työelämän tuottavuuden kasvattamisen. 2000-luvulla koulutusjärjestelmän kyky vastata ympäröivän yhteiskunnan ja työelämän muutoksiin on kuitenkin heikentynyt. Oppimistulosten lasku ja koulutustason nousun pysähtyminen kertovat osaltaan kasvavista ongelmista koulutusjärjestelmässä. Vaikka koulutuksellinen tasa-arvo on nostettu Suomessa poliittisen toiminnan keskiöön, ovat koulutus ja koulutukselliset valinnat silti edelleen voimakkaasti periytyviä.

Suomalaisen yhteiskunnan aiemmissa rakennemuutoksissa heikoimmilla ovat olleet ne, joiden pohjakoulutus on ollut kaikkein matalin. Myös iäkkäämpien työntekijöiden riskinä on ollut jäädä työelämän muutoksissa työn ulkopuolelle. Tärkeintä työelämän murroksen keskellä on huolehtia, että kaikki pysyvät muutoksessa mukana. Aikuiskoulutuksen puutteista uhkaa tulla räikeä koulutuksen ja työelämän epätasa-arvon malliesimerkki.

Muuttuvassa maailmassa työ on määriteltävä uudelleen entistä monipuolisemmin. Työn ja toimeentulon välinen yhteys rakoilee. On paljon yhteiskunnallisesti tärkeää työtä, joka ei ole perinteistä palkkatyötä. Jonkun ansiotaso kasvaa kohisten ja toinen taas ei tule palkallaan toimeen, vaikka tekisi täyttä työaika. Osa ihmisistä joutuu puolestaan hankkimaan toimeentulonsa eri lähteistä perinteisen työsuhteen tai toimeksiannon sijaan. Työn, toimeentulon ja sosiaaliturvan on tuettava paremmin toisiaan. Samalla on muistettava, että työ on ihmiselle muutakin kuin keino tulla taloudellisesti toimeen.

Jokaisen ihmisen elämään sisältyy erilaisia vaiheita. Jatkuva työsuhte, osa-aikaisuus, työttömyys, pää- ja sivutoiminen yrittäjäyys, perhevapaat ja koulutus seuraavat toisiaan ja voivat myös limittyä. Jokaisessa vaiheessa tarvitaan riittävää turvaa ja kannustin jatkuvaan koulutukseen elinikäisen oppimisen hengessä. On tärkeää varmistaa, ettei kestävä kasvun, tuottavuuden, työllisyyden ja hyvinvointiyhteiskunnan toisiaan tukeva yhteys haurastu.

Myös alustatalouden töiden osuus kasvaa. Alustataloustöitä jaetaan digitaalisen alustan kautta kertaja keikkaluonteisina tehtävinä korvausta vastaan. Toiminta jää perinteisen työsuhteen ja yritysten välisten toimeksiantosuhteiden väliin, ja kaipaa selkeyttämistä. Mikäli toiminta on rinnastettavissa muoldoltaan palkkatyöhön, on henkilö määriteltävä työntekijäksi, jolla on oikeus työsuhteen tuomaan turvaan. Alustojen omistajien ei myöskään saa antaa siirtää riskiään alustojen kautta työtä tekeville. Muokkaamalla alustatalouden pelisääntöjä yhtäältä reiluiksi ja läpinäkyviksi, mutta toisaalta joustaviksi, Suomi voi vaikuttaa globaalisti työelämän tulevaisuuteen, jossa kaikkien osapuolten velvollisuudet ja hyödyt olisivat tasapainossa.

Tärkeintä työelämän murroksen keskellä on huolehtia, että kaikki pysyvät muutoksessa mukana. Mitä korkeampi koulutus, sitä pidemmät työurat, korkeampi työllisyysaste, paremmat mahdollisuudet siirtyä työstä toiseen tai työttömyydestä työmarkkinoille sekä paremmat mahdollisuudet parempaan palkkaan. Teknologian nopea muutos edellyttää lisääntyvää täydennyskoulutusta ja jatkuvaa osaamisen kartuttamista läpi elämän.

Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista on helpotettava. Erilaiset työsuhteet lisääntyvät ja se lisää myös osaltaan joustavien perhepalveluiden, varhaiskasvatuksen ja päivähoidon tarvetta. Naisten ja miesten välisiä perusteettomia palkkaeroja tulee edelleen supistaa ja työmarkkinoiden sukupuolittuneita rakenteista purkaa.

Työn merkitys on muuttunut ihmisten arjessa. Yhä useammin vapaa-aikaa arvostetaan työtä enemmän, mutta edelleen työ on väylä kiinnittyä yhteisöön ja kokea merkityksellisyyden tunnetta. Sen arvoa ei voi mitata vain tuottavuudessa ja rahassa, vaan myös demokratiaa vahvistavana ja yhteiskuntaa tasapainottavana voimana.

Työ on kuitenkin edelleen hyvinvointivaltion peruspilari. Ilman korkeaa työllisyysastetta emme pysty ylläpitämään ja kehittämään hyvinvointipalveluitamme. Siksi on tärkeää, että jokainen mahdollisuuksien mukaan osallistuu työn tekemiseen ja yhteisen hyvinvointimme rakentamiseen.

Teknologisen kehityksen kiihtyessä on tarkkaavaisesti seurattava sitä, millaiseksi uusi tasapaino muodostuu. Samassa yhteydessä on perusteltua rakentaa sekä ylläpitää reilua työelämää ja sellaista toimintaympäristöä, missä innovaatioista syntyy uutta ja kasvavaa yritystoimintaa.

”SDP toimii sen puolesta, että Suomessa työllisyys kasvaa ja jokainen on osaaja sekä osallistuja. Jokaisella on tilaisuus ottaa työelämän muutos haltuun, ja tarvittaessa oikeus turvaan ja tukeen.”

Visio: Vuonna 2030 Suomen menestys ja globaali rooli rakentuvat korkean työllisyyden, koulutuksen, sivistyksen, tutkimuksen, osaamisen ja uusien innovaatioiden varaan.

1.1. Lapset, perheet ja varhaiskasvatus

Lapsi- ja perheystävällinen Suomi 2030-luvulla

Hyvinvoiva ja vauras Suomi rakentuu hyvälle ja yhdenvertaiselle lapsuudelle. Perheiden hyvinvointiin vaikutetaan koko yhteiskunnassa. Perhepolitiikan pitää olla läpileikkaavasti läsnä kaikkialla. Lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä sekä perheitä tulee tukea moniammatillisesti elämän kaikissa vaiheissa. Perhepolitiikan punaisena lankana vahvistetaan ja parannetaan ehkäiseviä ja matalan kynnyksen perhepalveluita. Vastuullinen perhepolitiikka on inhimillisesti ja yhteiskunnan kannalta kannattava investointi.

Tulevaisuuden Suomessa on pidettävä hyvää huolta jokaisesta lapsesta. Onnistuneella perhepolitiikalla rakennetaan luottamuksen ilmapiiriä, jossa perheen perustaminen koetaan myönteisenä ja tavoiteltavana asiana. Perheen perustamisen lykkäämiseen ja syntyvyyden laskuun vaikuttavat yhteiskunnalliset syyt poistetaan johdonmukaisella perheystävällisellä lapsi- ja perhepolitiikalla. Työ pohjautuu parlamentaarisesti laadittuun kansalliseen ihmisoikeus- ja perusoikeusperustaiseen lapsistrategiaan.

Perheiden monimuotoisuus on huomioitava kaikessa päätöksenteossa. Perheen käsite on muuttuva. Oleellista on lähi-ihmissuhteet ja niihin liittyvä myönteinen tunneside. Lapsi- ja perhepolitiikan pitää tukea kaikkia perheitä yhdenvertaisesti. Suomessa ja maailmalla on lapsia, joiden elämästä puuttuu pysyvyyttä ja turvallisuutta. Samaan aikaan joka viides pariskunta kärsii tahattomasta lapsettomuudesta, ja luvun oletetaan kasvavan. Perheitä voidaan tukea heidän lapsitoiveensa täyttymisessä esimerkiksi vahvistamalla adoption asemaa ja helpottamalla lapsettomuushoitoihin pääsyä.

Myös työelämän oltava perheystävällistä ja huomioitava erilaisten ja eri elämäntilanteissa olevien perheiden tarpeet. Samalla työnantajien asenteiden ja työelämän käytänteiden täytyy muuttua tukemaan tätä.

Perheen perustaminen tai perustamatta jättäminen ovat aina ihmisten omia päätöksiä. Yhteiskunnan vastuulla on tukea järjestelmällisesti ihmisten mahdollisuuksia perustaa perhe.

Toimivat palvelut ja turvattu toimeentulo myös yhden hengen talouksille

Suomessa on yli miljoona yksin elävää ihmistä ja heistä 800 000 on työikäisiä kansalaisia. Heillä on selkeästi muuta väestöä enemmän toimeentulo-ongelmia.

Suomessa yksin asuvia on kansainvälisesti vertaillen suuri määrä.

Yli 40 prosenttia kotitalouksistamme on yksin elävien kotitalouksia. Kaupungeissa osuus on tätäkin suurempi. Esimerkiksi Helsingissä 60 prosenttia talouksista on yhden hengen talouksia.

Joka kolmas yksineläjä joutuu elämään köyhyysrajan alapuolella. EU:ssa keskimäärin joka neljäs yksineläjä on köyhyysrajan alla. Yli 2/3 toimeentulotukea saavista kotitalouksista on yksin elävien talouksia. Yksinasuvien miesten kuolleisuus on kolminkertainen ja naisten kaksinkertainen verrattuna naimisissa oleviin.

Suomeen tarvitaan toimivan perhepolitiikan lisäksi myös lisää tietoa ja parempaa politiikkaa yksin asuvien ihmisten tukemiseksi ja heidän toimeentulonsa varmistamiseksi. Yksineläjien köyhyyttä voidaan poistaa tehokkaasti esimerkiksi nostamalla perusturvaa ja luomalla kohdennettuja palveluita ja ohjausta yksin asuville. Tämän tulee olla osa Yleisturvan mukaisen uuden sosiaaliturvajärjestelmän luomista.

Lapsi- ja perhepolitiikan lähtökohtana kansallinen lapsistrategia

Lapsuudessa luodaan edellytykset sille, että jokainen lapsi saa kasvaa täyteen mittaansa yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. YK:n lapsen oikeuksien sopimus muodostaa kansainvälisoikeudellisen perustan lasten oikeuksien edistämiseksi ja turvaamiselle. Myös muut ihmisoikeussopimukset turvaavat lapsille tärkeitä oikeuksia. Vammaisten lasten kannalta tärkeässä roolissa on YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus. Suomen tulee aina huolehtia omalta osaltaan sopimusten täytäntöönpanosta.

Tavoitteiden ja velvoitteiden täytäntöönpanoa edistetään parlamentaarisenä työnä laadittavalla kansallisella lapsistrategialla. Strategia on hallituskaudet ylittävä ohjelma, jota täydennetään ja päivitetään vaalikausittain. Strategiaan kirjataan tavoitteet ja toimet lapsen oikeuksien sopimuksen sekä muiden lasten ja nuorten oikeuksien kannalta keskeisten ihmisoikeussopimusten ja perusoikeuksien täytäntöönpanossa. Lapsistrategia ohjaa valtion lisäksi myös kuntien ja maakuntien päätöksentekoa ja toimintaa. Strategialla on myös laajempi rooli yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten järjestöjen, yhteisöjen, yritysten ja muiden toimijoiden, sitouttamisessa lasten oikeuksien edistämiseen.

Lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi on vakiinnutettava osaksi valtion, kuntien ja maakuntien toimintaa. Lapsivaikutusten arvioinnissa arvioidaan päätöksen, toimenpiteen tai toiminnan vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Lapsistrategian on katettava lasten ja nuorten lisäksi nuoret aikuiset, jotta lapsuuden ja aikuisuuden nivelvaiheet tulevat huomioituiksi.

Lapsiperheköyhyyden poistaminen

Köyhyys heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia, siksi köyhyyden periytyminen ja ylisukupolvinen syrjäytyminen on katkaistava. Jokaisella ihmisellä on oltava yhtäläiset mahdollisuudet kasvuun ja kehitykseen. Tavoitetta toteutetaan kaikki yhteiskuntapolitiikan lohkot läpileikkaavalla ajattelulla lapsi- ja perheystävällisyydestä, jota tehdään määrätietoisella, ennakoitavalla ja luottamusta rakentavalla yhteistyöllä eri toimijoiden kanssa.

Yksinhuoltajaperheet ovat selvästi heikoimmassa asemassa kaikilla köyhyysmittareilla mitaten. Lapsiköyhyys onkin yleisintä yksinhuoltajaperheissä sekä perheissä, joissa lapset ovat alle kolmevuotiaita. Myös monilapsisissa perheissä köyhyysriski on keskimääräistä suurempi. Lapsiperheiden toimeentulo on turvattava, koska se torjuu tehokkaimmin köyhyyttä. Universaalit palvelut eivät yksin riitä, vaan perheiden on saatava myös joustavia, kohdennettuja palveluita ja tukea. Esimerkiksi tukiperheet auttavat sekä lapsia että vanhempia arjesta selviämässä. Kuntien vastuulla oleva täydentävä ja harkinnanvarainen toimeentulotuki on konkreettinen keino vähävaraisten lasten harrastusten tukemiseen.

Lasten ja nuorten yhdenvertaiset palvelut rakentuvat koulujen ja oppilaitosten ympärille

Koulujen ja oppilaitosten tulee olla oppimis- ja hyvinvointiympäristöjä, jotka tukevat jokaisen lapsen kasvua ja kehitystä moniammatillisesti. Koulujen ympärille on sekä luonnollista että toimivaa rakentaa lasten ja nuorten hyvinvointia vahvasti ja moniammatillisesti tukeva arki ja oppimisympäristö. Oppimis- ja hyvinvointikeskuksissa on jokaisen saatavilla sosiaalinen, pedagoginen, psyykinen ja terveydellinen tuki. Oppimisympäristöjen on oltava sisäilmaltaan terveitä.

Oppilashuollon on toimittava kokonaisuutena, jossa eri ammattilaiset tekevät yhteistyötä ja osaavat ohjata oppilaan tarvittaviin palveluihin. Yksilöllisen ohjaamisen lisäksi on kehitettävä uuden oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti ehkäisevää ja yhteisöllistä opiskeluhuoltoa. Onnistunut kiinnittyminen opiskeluryhmään ja sosiaalisen luottamuksen kasvu vaikuttavat hyvinvointiin ja opintojen läpäisyyn myönteisesti. Oppilashuollossa ja oppilaan ohjauksessa on tehtävä myös tiivistä yhteistyötä vanhempien kanssa, jotta vanhemmat pystyvät tukemaan lastaan kouluun liittyvissä asioissa ja jatkokoulutuksen suhteen.

Koulupäivän rakennetta ja sisältöä uudistamalla voidaan tehokkaasti lisätä lasten hyvinvointia. Siirtyminen joustavaan kokonaiskoulupäivään parantaa koulumotivaatiota ja koulussa viihtymistä. Samalla se varmistaa lapsille mahdollisuuden kokeilla eri harrastuksia. Joustava koulupäivä tarkoittaa ohjatun harrastustoiminnan sijoittamista osaksi koulupäivää. Harrastusten järjestämiseen voivat osallistua yhteistyössä koulun henkilökunta, taiteen ja kulttuurin tuottajat sekä erilaiset järjestöt. Oppilaiden omia toiveita harrastustoiminnan sisällöistä ja harrastuksista on kuultava toimintaa kehitettäessä. Aamu- ja iltapäivätoimintaa uudistetaan samassa yhteydessä ja kytketään osaksi koulupäivää. Vastuu joustavan koulupäivän järjestämisestä on kunnilla.

Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret on tunnistettava mahdollisimman varhain, jolloin heistä on mahdollista pitää parempaa huolta. Näin kyetään pitämään nuori kiinni yhteisössä. Koulupudokkaita nuoria varten on oltava jokaisessa kunnassa etsivä nuorisotyö, joka auttaa syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja luo heille suunnitelman jatkosta.

Matalan kynnyksen perhelähtöiset palvelut tukevat lapsiperheiden arkea

Lasten ja perheiden palveluista on tehtävä toimiva moniammatillinen kokonaisuus. Oleellista on, että perheet saavat hyvin toimivia palveluja oikea-aikaisesti ja riittävästi. Neuvolatyö ja varhaiskasvatus sekä oppilashuolto ja koulu yhdistetään pidemmällä aikavälillä yhdeksi kokonaisuudeksi.

Kuntien palveluihin on varattava niihin tarvittavat resurssit. Lapsiperheille tarkoitettujen palveluiden eroja eri kuntien välillä on vähennettävä.

Koko maahan on rakennettava laajan palvelun perhekeskusverkosto. Tavoitteena on niiden kiinteä yhteys neuvoloihin ja varhaiskasvatuspalveluihin. Perhekeskusten tulee toimia monialaisesti yhteistyössä järjestöjen ja muiden kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Viranomaisten ohella ne pystyvät

tarjoamaan kaikille yhteistä vertaisryhmätoimintaa ja eri ryhmille kohdennettuja palveluita arjen solmu-
kohdissa.

Palvelurakenteessa ei tällä hetkellä riittävästi tunnisteta monimuotoisia perheitä ja niiden tarpeita. Laadukkaan erityisosaamisen takaamiseksi tarvitaan koulutuksen kehittämistä sosiaalityöntekijöiden ja muiden perheitä työssään kohtaavien ammattilaisten opinnoissa ja täydennyskoulutuksessa. Myös lasten kaltoinkohtelun tunnistamiseksi ja siihen puuttumiseksi tarvitaan koulutusta, jotta se ei perus-
palveluissa jää havaitsematta.

Moniammatillinen lastensuojelu toimii lasten ja perheiden tukena

Lastensuojelun palveluiden piirissä olevilla lapsilla ja nuorilla on oikeus laadukkaisiin palveluihin ja jat-
kuvuuteen ihmissuhteissa. Tämä taataan laatusuosituksen avulla sekä huolehtimalla lasten ja perhei-
den oikeusturvan toteutumisesta muun muassa kunnollisten valvontamekanismien avulla, joissa lasten
näkökulma ja osallisuus korostuvat. Lastensuojelussa on painotettava viranomaisten välistä, lapsen
edusta lähtevää yhteistyötä perheen kanssa, jolla vahvistetaan osallisuutta ja ehkäistään syrjäyty-
mistä.

Lastensuojelun riittävät työntekijäresurssit on turvattava, ja ennen kaikkea ennaltaehkäisyyn on pa-
nostettava tarpeeksi. Ennaltaehkäisevillä kotihoidon ja nuorisotyön palveluilla estetään ongelmien kär-
jistymistä ja kustannusten kasvua. Lastensuojeluun tarvitaan yhteistoiminnallisten, integroitujen ja
tutkittuun tietoon perustuvien palvelujen kehittämistä. Lastensuojelulain mukaista moniammatillista
yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa on vahvistettava ja huolehdittava, että lastensuojelussa on
käytössä lain mukaisesti oikeudellinen neuvonta.

Lastensuojelun työntekijöiden jaksamista ja pysyvyyttä tuetaan hyvillä työolosuhteilla. Työntekijöiden
välistä tehtävänjakoa ja yhteistyötä on kehitettävä edelleen. Tavoitteena on, että sama työntekijä kul-
kee asiakkaan rinnalla lastensuojeluprosessin eri vaiheissa.

Perhe-elämän ja työn yhdistäminen sujuu joustavasti

Perheiden arkea ja vanhemmuutta tuetaan luomalla perheystävällinen työelämäkulttuuri, joka mahdol-
listaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Työpaikoilla on otettava huomioon erilaiset elämänti-
lanteet ja niihin liittyvät tarpeet osana työntekoa ja työpaikan käytäntöjä. Tämä toteutuu koko yhteis-
kunnan läpileikkaavalla ajattelulla lapsi- ja perheystävällisyydestä, jota toteutetaan määrätietoisella,
ennakoitavalla ja luottamusta rakentavalla valtion, maakuntien, kuntien ja työmarkkinajärjestöjen pää-
töksenteolla. Tarjotaan tulevaisuudessa lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuus tehdä joustavam-
paa työaika ilman pelkoa ansiotason laskusta. Näin helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovitta-
mista. Samalla on syytä helpottaa työntekijöiden mahdollisuuksia huolehtia myös omista vanhemmis-
taan ja toisaalta isovanhempien mahdollisuutta auttaa lapsenlasten hoidossa.

Perheystävällisiä käytäntöjä tulee edistää työpaikoilla. Näitä voivat olla esimerkiksi etätöiden ja osa-ai-
kaisen työajan mahdollistaminen, perheystävälliset kokousajat, perhevapaille kannustaminen ja suju-
van paluun järjestäminen perhevapaalta palaavalle. Perhevapaat eivät myöskään saa vaikuttaa työelä-
mässä etenemiseen ja palkkaustasoon. Raskaussyrjinnässä on oltava nollatoleranssi. Lisäksi palvelu-
jen ja työelämän yhdistämistä joustavoitetaan, jotta vanhempien osallistuminen muun muassa van-
hempainvartteihin, kasvatus- ja arviointikeskusteluihin ja laajoihin perhekohtaisiin terveystarkastuk-
siin on mahdollista.

On edettävä perhevapaamalliin, jossa vapaat jakaantuvat tasapainoisesti vanhempien kesken eikä hoivavastuu kasaannu sukupuolittuneesti. Tavoitteena on 16 kuukauden mittainen ansiosidonnainen vanhempainraha. Siihen edetään pidentämällä asteittain sekä vanhemmille korvamerkittyjä päivärahajaksoja että vanhempien kesken jaettavaa jaksoa.

Työaikajoustoissa huomioidaan nivelvaiheet, joissa lapsi aloittaa perusopetuksen tai siirtyy yläkouluun. Vuorohoidon osalta pienille koululaisille (1. ja 2. luokat) tulisi taata vuorohoitopaikka myös koulun aloituksen jälkeen, mikäli lapsen ilta- ja yöaikaista huolenpitoa ei voida taata muulla tavoin.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatus on sivistyksellinen perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii ja kasvaa yhdessä toisten lasten kanssa, saa kokemuksia leikistä, taiteista, tanssista, musiikista ja yhdessä toimimisen ja oppimisen ilosta. Ennen kouluikää tapahtuva oppiminen on ensisijaisessa asemassa, kun halutaan panna nostaa tulevaisuuteen. Varhaiskasvatus myös ehkäisee syrjäytymistä, huono-osaisuuden kierteen periytymistä, lasten välistä eriarvoistumista ja pienentää hyvinvoinnin ja terveyden eroja aikuisuudessa.

Varhaiskasvatus on nimensä mukaisesti osa koulutusjärjestelmää. Varhaiskasvatuksen keinoin luodaan hyvä pohja oppimiselle. Laadukas varhaiskasvatus on nähtävä kasvatuksellisesta sekä koulutuksellisesta näkökulmasta, ei pelkästään sosiaalipalveluna tai vanhemman työssäkäynnin tukena. Varhaiskasvatukseen tulee tukea vanhempien kasvatustehtävää. Varhaiskasvatuksen positiiviset vaikutukset yksilön kehitykselle, koulumenestykselle sekä myöhemmin yhteiskuntaan kiinnittymiselle ovat kiistattomat.

Varhaiskasvatukseen on osoitettava tarvittavat määrärahat ja luotava arviointikriteerit, joilla määritellään, millaista on korkealaatuinen, pedagoginen varhaiskasvatus. Näin varmistetaan, että päiväkohteissa annettava varhaiskasvatus on yhdenvertaista ja tasalaatuista kaikkialla. Yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden on toimittava samoilla laadullisilla kriteereillä ja samoilla asiakasmaksuilla kuin julkisten, eivätkä ne saa valikoida lapsia. Yksityisten toimijoiden voitontavoittelua varhaiskasvatuksessa rajoitetaan perusopetuksen tapaan.

Päiväkotien lapsiryhmät on aina muodostettava lapsen kehitystason mukaan, eli niissä huomioidaan lapsen ikä ja kehitystaso. Oppimisympäristöjen tulee olla monipuolisia, terveellisiä ja turvallisia. Lapsen tarvitsema tuki rakennetaan lapsen tarpeen mukaan, ei sen mukaan mitä on tarjolla. Myös varhaiskasvatuksessa lasten tulee saada samalla tavoin kolmiportaista tukea kuten perusopetuksessa. Kuraattorin ja psykologin palvelut tulee kytkeä osaksi varhaiskasvatusta tarpeen mukaan.

Varhaiskasvatukseen osallistumisastetta tulee nostaa. Tähän päästään etenemällä asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta ja laajentamalla esiopetus kaksivuotiseksi koskemaan jo 5-vuotiaita.

Tavoitteitamme

- Suomen on oltava maailman paras maa perheille. Onnistunut perhepolitiikka rakennetaan kansallisen lapsistrategian varaan
- Lapsiperheiden toimeentulo on turvattava
- Lasten hankkimisen mahdollisuuksia tuetaan vahvistamalla adoption asemaa ja helpottamalla lapsettomuushoitoihin pääsyä
- Yksinasuvien arkea on helpotettava
- Siirrytään joustavaan kokonaiskoulupäivään

- Panostetaan ennaltaehkäisyyn ja turvataan lastensuojelun riittävät työntekijäresurssit
- Siirrytään kohti 16 kuukauden mittaista ansiosidonnaista vanhempainvapaata, joka jakautuu tasaisesti vanhempien kesken
- Siirrytään kohti maksutonta varhaiskasvatusta
- Nykyistä useampi lapsi osallistuu varhaiskasvatukseen (osallistumisaste)
- Siirrytään kokonaiskoulupäivään luomalla kouluista ja oppilaitoksista monipuolisia oppimis- ja hyvinvointiympäristöjä
- Helpotetaan työ- ja perhe-elämän yhteensovittamista tarjoamalla lapsiperheiden vanhemmille mahdollisuus tehdä joustavampaa työaika ilman pelkoa ansiotason laskusta

1.2. Koulutus ja sivistys

Koulutuksellinen tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ihmisten kesken ovat hyvinvointiyhteiskunnan keskeisiä kulmakiviä. Koulutuksen ja oppimisen mahdollisuuksien on jakauduttava tasaisesti, jotta ne edistävät yhteiskunnan kehitystä kohti sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävää tulevaisuutta. Ilman tasa-arvoista koulutusta ja läpi elämän kestävästä oppimisesta ei ole tasa-arvoista yhteiskuntaa. Tasa-arvoisen koulutusjärjestelmän tavoitteena on maksuton perus-, toisen ja korkea-asteen koulutus. Työn, teknologian ja kulttuurin murroksessa Suomi pärjää vain koko yhteiskunnan laajalla osaamisella.

Koulutuksen kautta tarjotaan kaikille mahdollisuudet kasvuun, osaamisen kehittämiseen ja näiden kautta aktiiviseen kansalaisuuteen. Koulutus tarjoaa mahdollisuuden kehittymiseen myös erilaista tukea tarvitseville oppijoille. Tavoitteena on, että kaikki saadaan koulutuksen piiriin ja nostetaan merkittävästi niin toisen asteen kuin korkea-asteenkin läpäisyä. Erilaisten oppimisympäristöjen pitää olla avoimia ulospäin ja tunnistaa ja tunnustaa laajasti muualla hankittu osaaminen osaksi oppimispolkua ja hyödyntää laajasti koko yhteiskunnan osaamista. Suomessa on oltava maailman parhaat opettajat, ja opetushenkilöstön osaamisesta huolehditaan kaikilla koulutusasteilla.

Yhteiskunnan ja työelämän muutos muokkaa osaamistarpeitamme. Sata vuotta sitten yhteiskunnalliseen toimintaan osallistuminen edellytti luku- ja kirjoitustaitoa. Jatkossa osallistuminen edellyttää kriittistä lukutaitoa; kykyä erotella olennainen tietomassan seasta sekä riittäviä taitoja hyödyntää muun muassa digitaalisia apuvälineitä. Merkittävä tekijä muutoksessa on digitalisaatio, joka muokkaa toimintamalleja, työtapoja ja keinojamme käsitellä tietoa. Jokaisella on tulevaisuudessa oltava kykyä ja uskallusta hyödyntää digitalisaation tuomia mahdollisuuksia, jotta meille ei synny uusia syrjäytyneitä ryhmiä.

Jatkuvan oppimisen avulla huolehditaan työllisyydestä ja edistetään koulutuksellisesta tasa-arvoa. Jokaiselle on annettava mahdollisuus huolehtia omasta osaamisestaan. Aikanaan suoritettu pohjakoulutus ei välttämättä kanna työelämän ja yhteiskunnan muuttuessa, vaan osaamista ja työuran suuntaa pitää päivittää entistä useammin. Jatkuvan oppimisen järjestelmien on mahdollistettava osaamisen päivittäminen ja yhteiskunnan muutosten mukana pysyminen. Koulutusjärjestelmän on palveltava koko väestön koulutuksellisia tarpeita. Koulutus on tulevaisuudessakin keskeinen keino kiinnittää kansalaiset yhteiskuntaan ja työelämään.

Suomen globaali vastuu ja vaikuttavuus rakentuvat keskeisesti koulutuksen teemojen ja niihin perustuvien innovaatioiden ympärille. Meidän on vaikutettava kansainvälisiin mittareihin siitä, mitä on hyvä koulutus ja tarjottava osaamistamme esimerkiksi kehityspolitiikassa erityisesti koulutuksen saralla. Suomen on myös tunnistettava koulutuksen ja osaamisen merkitys globaalisti ja samalla myös koulutusmarkkinan kasvun, jossa mukanaolo on edellytys vaikuttavuudelle. Suomalaisten koulutus-

toimijoiden on vaikuttava globaalisti ja yhteistyössä. Suomalaislähtöistä laadukasta koulutusta on oltava tarjolla maailmalla ja Suomen itsessään on myös oltava kansainvälisesti houkutteleva maa tulla opiskelemaan. Meidän on myös parannettava houkuttelevuutta jäädä Suomeen töihin tutkinnon suorittamisen jälkeen.

12-vuotinen peruskoulutus takaa yhdenvertaiset mahdollisuudet jokaiselle lapselle ja nuorelle

Nykyistä 9-vuotista peruskoulua on uudistettava siten, että se jatkuu saumattomasti toisen asteen tutkintoon. Nämä yhdessä muodostavat oppivelvollisuuden ja 12-vuotisen peruskoulutuksen. Oppivelvollisuus kattaa tällöin myös toisen asteen koulutuksen ja koulutus on maksuton kaikille.

Yhtenäisempi toinen aste on tulevaisuudessa osana peruskoulutusta, jonka loputtua kaikilla on laaja yleissivistys, valmiudet jatko-opintoihin ja työelämään sekä läpi elämän jatkuvaan oppimiseen. Osana toista astetta on myös laajasti tarjolla työpajatoimintaa, joka tukee nuorten hyvinvointia ja oppimista. Se mahdollistaa kokonaisvaltaista valmennusta, tukea ja oppimisen mahdollisuutta ehkäisten opintojen keskeyttämistä ja tukien opintojen loppuun saattamista. On mahdollista, että nykyisten työpajojen, oppimissopimuksen ja muiden esimerkiksi nivelvaiheessa hyödynnettävien mallien ja menetelmien pohjalta syntyy nykyisen lukio- ja ammatillisen koulutuksen rinnalle uusi joustava malli peruskoulutuksen suorittamiseen.

Peruskoulutuksen on mahdollistettava opintojen suuntaaminen useammin opintojen jatkamiseen korkeakouluissa tai ammatillisen osaamisen ja ammattitaidon hankkimiseen. Peruskoulutuksen päätyttyä kaikilla tulee olla vahvat kansalaistaidot ja mahdollisuudet jatko-opintoihin, joiden avulla pärjääminen ja osallisuus muuttuvassa yhteiskunnassa on mahdollista.

Päiväkoteja, kouluja ja oppilaitoksia uudistetaan siten, että ne muodostavat lasten ja nuorten oppimis- ja hyvinvointiympäristöjä, jotka tavoittavat luontevasti jokaisen lapsen ja nuoren perheineen arjen luonnollisissa kehitysympäristöissä. Ne tukevat oikea-aikaisesti heidän kasvuaan ja kehitystään mahdollistaen moniammatillisen tuen katkeamattomasti koko koulutuspolun ajan yksilöllisten tarpeiden mukaan.

Suomen osaamistaso nostettava maailman kärkeen

Suomi menestyy vain osaamisella, ja tämän vuoksi korkeakoulutettujen osuudessa nuorten ikäluokassa täytyy tavoitella maailman kärkeä. Ensi vaiheessa tavoitteena on nostaa korkeakoulutettujen osuus yli puoleen. Kaikilla pitää olla mahdollisuus päästä korkeakoulutukseen. Siksi korkeakoulutus pidetään edelleen maksuttomana, korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisättävä ja samalla mahdollistettava nykyistä helpommin korkeakouluopintojen valmentavien opintojen suorittaminen. Otetaan käyttöön monen OECD-maan tapaan korkeakoulujen lyhyttutkinnot eli korkeakouludiplomit. Näin voidaan laajentaa korkeakoulutusta nyt koulutuksen ulkopuolella oleville ryhmille ja luoda väylä alemman korkeakoulututkinnon suorittamiseen siten, että jo suoritettut opinnot lasketaan hyväksi mahdollisuuksien mukaan.

Korkeakoulutuksen sisällä siirtyminen alojen tai korkeakoulujen välillä on oltava joustavaa ja helppoa. Osaavalla ja pedagogisesti pätevällä henkilökunnalla mahdollistetaan opintojen sujuva edistyminen, mikä osaltaan lisää opintojen läpäisyä. Korkeakoulutuksen kehittämiseen on osoitettava riittävät resurssit.

Vahvistetaan avointa korkeakoulutusta, joka antaa monipuolisia mahdollisuuksia hankkia korkeakoulutusta läpi elämän ja tarjoaa myös mahdollisuuden syventää ammatillista osaamista tai vaihtaa alaa. Tulevaisuuden korkeakoulu ei tuota vain koulutusta, vaan toimii myös yhteispisteenä osaamisen

tunnistamisessa ja tunnustamisessa. Korkeakoulujen fyysisten ja digitaalisten oppimisympäristöjen sekä monipuolisten opetus- ja ohjaustratkaisujen on mahdollistettava tämä.

Korkeakoulutusta uudistettaessa on myös käytävä läpi kahden erillisen ja osin päällekkäisen korkeakoulujärjestelmän tarpeet. Tavoitteena on yhteistyön esteiden poistaminen ja autonomisten korkeakoulujen organisoituminen ilman turhia hallinnollisia rajoja niin, että yhdessä korkeakoulussa voi suorittaa niin ammatillisia kuin akateemisiakin korkeakoulututkintoja. Tutkinnoilla on tulevaisuudessakin erilaisia osaamistavoitteita ja -tarpeita.

Suomi on jatkuvan oppimisen mallimaa

Työn murroksessa kaikilla on oltava oikeus ja mahdollisuus ylläpitää omaa osaamistaan ja työkykyään sekä hankkia uutta osaamista koko työuransa ajan maailman muutosta ketterästi seuraten.

Aikuiskoulutuksen tulee vastata myös aikuisten peruskoulutuksen ja yleissivistyksen tarpeisiin. Koko työikäisellä väestöllä tulee olla suoritettuna vähintään toisen asteen tutkinto. On paljon aikuisia, jotka tarvitsevat toisen mahdollisuuden oppia yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia perustaitoja. Työikään tulevat ikäluokat eivät riitä täyttämään työmarkkinoiden tarpeita. Katseet täytyy kääntää kaikkien työntekijöiden osaamisen kehittämiseen yhteistyössä työnantajien kanssa.

Yhteiskunnan ja koulutuksentarjoajien on tunnistettava nopeasti nousevat temaattiset ja alueelliset koulutustarpeet ja vastattava niihin joustavasti ja ketterästi. Tiiviiden, nopeisiin osaamistarpeiden muutoksiin reagoivien koulutuskokonaisuuksien järjestäminen on olennainen osa kaikkien koulutusasteiden toimintaa. Yhteiskunnassa on myös tunnistettava ja tunnustettava nykyistä paremmin koulutuksen ulkopuolella, kuten päivittäisessä työelämässä, hankittu osaaminen.

Yhteiskunnan on kiinnitettävä jatkuvassa oppimisessa huomiota oppimiseen tarvittavaan ajankäyttöön sekä elinikäiseen ohjaukseen, jotta resursseja käytetään hyväksi parhaalla mahdollisella tavalla. Yleisurva mahdollistaa opinnot kaikissa elämänvaiheissa tarjoten riittävän sosiaaliturvan tason eri elämänvaiheissa niin tutkintoon johtavassa kuin täydentävässäkin koulutuksessa.

Kasvat koulutustarpeet vaativat laajempaa rahoituspohjaa kuin nykyisin ja olemassa olevien resursien uudelleen kohdentamista. Jatkuvan oppimisen rahoitukseen on saatava vahvemmin mukaan työnantajat ja yksilöt yhteiskunnan rinnalle. Rajallisten resurssien vuoksi on julkisesti tuetun aikuiskoulutuksen keskityttävä erityisesti koulutuksellisen tasa-arvon edistämiseen ja työelämän murrostilanteissa pärjäämiseen.

Vapaa sivistystyön on edistettävä elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Tavoitteena ovat ihmisten monipuolinen kehittyminen, hyvinvointi sekä kansanvaltaisuus ja moniarvoisuus. Saavutettavuutta on parannettava siten, että se tavoittaa kaikki yhteiskuntaluokasta riippumatta. Vapaan sivistystyön resursoinnissa on huomioitava sen sivistys- ja kulttuuripääomaa vahvistava rooli.

Tavoitteitamme

- Sisällytetään toinen aste oppivelvollisuuteen ja luodaan 12-vuotinen peruskoulutus
- Korkeakoulujen aloituspaikkojen määrää nostetaan ja korkeakouluopintoihin pääsyä helpotetaan
- Korkeakoulutusta kehitetään tavoitteena yhteistyön ja hallinnon esteiden poistaminen niin, että tulevaisuudessa yhdessä korkeakoulussa voi suorittaa niin ammatillisia kuin akateemisia korkeakoulututkintoja

- Koulutus säilyy maksuttomana peruskoulusta korkeakouluun
- Suomen osaamistasoa nostetaan ja koko työikäisellä väestöllä on suoritettuna vähintään toisen asteen tutkinto
- Päiväkoteja, kouluja ja oppilaitoksia uudistetaan siten, että ne muodostavat lasten ja nuorten oppimis- ja hyvinvointiympäristöjä
- Mahdollistetaan opintojen nopeampi suorittaminen
- Tehdään Suomesta jatkuvan oppimisen mallimaa
- Opinto-ohjauksen resursseja lisätään kaikilla koulutusasteilla

1.3. Tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden liitto rakentaa onnellista ja osaavaa Suomea

2030-luvulla Suomen menestys ja globaali rooli rakentuvat koulutuksen, sivistyksen, tieteen, tutkimuksen, osaamisen ja innovaatioiden varaan. Koko tiedepolitiikan taustalla on ajatus siitä, että samalla kun tiede tyydyttää inhimillistä uteliaisuutta, se luo uutta ja sen avulla ratkaistaan merkittäviä ongelmia: Tiede, tutkimus ja innovaatiot ovat keskeinen keino, kun ratkaisemme kestäväällä ja oikeudenmukaisella tavalla ilmastonmuutoksen kaltaisia nykyisiä ja tulevia globaaleja haasteita.

Tieteen kyky vastata siihen kohdistuviin odotuksiin kehittyä jatkuvasti. Esimerkiksi digitalisaatio ja kasvava laskentateho tarjoavat tieteelliselle tutkimukselle kokonaan uusia mahdollisuuksia. Voimme kerätä ja käsitellä ennennäkemättömän suuria tietoaaineistoja ja analysoida niitä vauhdilla ja tarkkuudella, joka ei aiemmin ollut mahdollista. Tärkeintä on kuitenkin, millaisia tutkimuskysymyksiä tiedeyhteisö ja yhteiskunta asettavat.

Uudet innovaatiot vievät yhteiskuntaa eteenpäin. Tiedon ja osaamisen monopoli ei kuulu yksittäisille toimijoille, vaan osaaminen on hajautettava yhteiskunnan eri sektoreille ja toimijoille. Julkisen sektorin on jaettava osaamistaan ja julkiset rajapinnat avataan yhteiskunnan eri toimijoiden hyödynnettäväksi turvallisuusnäkökulmat huomioiden. Näin oivalluksille ja innovaatioille on tarjolla hyvä kasvualusta. Julkisen sektorin esimerkillä kannustetaan yksityisen sektorin toimijoita yhteistyöhön tiedon ja datan hyödyntämisessä.

Julkisella rahoituksella tai julkisista palveluista tuotettu tieto on oltava julkisesti omistettua ja yhteiskunnan avoimessa käytössä. Esimerkiksi yksityisten toteuttamiin tietojärjestelmiin tallennettu terveys- tai muu asiakastieto tulee olla julkisen toimijan omistamaa ja hyödynnettävissä.

Tieteen, tutkimuksen ja innovaatioiden yhteiskunnassa uuden luomiselle ja koulutukselle on taattava riittävät resurssit ja rahoitus. Tavoitteena on, että 2030-luvulla tutkimus- ja kehitystoimintaan käytetään neljä prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä onnistuu, kun julkinen ja yksityinen sektori toimivat sujuvassa yhteistyössä kummallekin ominaisia vahvuuksia hyödyntäen. Tavoitteena on luoda eri alojen suomalaiset osaamisklusterit, jotka ovat globaalissa vertailussa huipputasoa.

Tiedeyhteisömme on oltava kansainvälisesti vetovoimainen ja tutkimuksen laadullisesti maailman kärkeä. Suomen on kuuluttava useilla aloilla vahvimpien tiedemaiden joukkoon. Kaikissa suomalaisissa yliopistoissa on tehtävä kansainvälisesti tunnustettua korkealaatuista tutkimusta yliopiston valitsemilla vahvuusalueilla. Tulevaisuudessa tiedeentekijät käyttävät työaikaansa ennen muuta tutkimukseen.

Suomalainen tietämisen ja ymmärryksen tasoa on parannettava. Tähän päästään, kun tiede, tutkimus ja tieteellinen tieto ovat läsnä kaikkialla yhteiskunnassa: Suomen on oltava kokonaisvaltaisesti tiede- ja innovaatiointensiivinen yhteiskunta, jossa tiede, tutkimus ja innovaatiot ovat merkittävässä roolissa myös yhteiskunnallisen päätöksenteon taustalla. Julkisilla varoilla tehtävän tutkimuksen tuloksien on oltava koko yhteiskunnan hyödynnettävissä ja tiedejulkaisujen avoimia kaikkien saataville.

Tavoitteitamme

- Nostetaan tutkimus- ja kehitystoimintaan käytettävän rahoituksen määrää kohti neljää prosenttia bruttokansantuotteesta
- Luodaan eri alojen suomalaiset osaamisklusterit, jotka ovat globaalissa vertailussa huipputasoa
- Avataan julkiset tietorajapinnat yhteiskunnan eri toimijoiden hyödynnettäväksi turvallisuusnäkökulmat huomioiden
- Julkisilla varoilla tehtävän tutkimuksen tuloksien on oltava koko yhteiskunnan hyödynnettävissä ja tiedejulkaisujen avoimia kaikkien saataville
- Tehdään Suomesta kokonaisvaltaisesti tiede- ja innovaatiointensiivinen yhteiskunta

1.4. Työelämän kehittäminen

Suomeen tarvitaan enemmän ja parempaa työtä, joka lisää hyvinvointia, takaa toimeentulon ja mahdollisuuden kehittyä. Työn tuottavuudella on alati kasvava rooli kilpailuilla globaaleilla markkinoilla. Ihmisen pitää voida oppia työssään sekä pitää yllä ammattitaitoaan ja kehittää osaamistaan. Robotisaatio ja digitalisaatio luovat uutta työtä, mutta samalla nykyisiä työpaikkoja katoaa. Muuttuvat työmarkkinat on nähtävä mahdollisuutena, jonka avulla voidaan rakentaa entistä parempaa työelämää ja yhteiskuntaa. Uusien työpaikkojen tarkka ennakointi on hakuammuntaa ja johtaa helposti väärin johtopäätöksiin. Tärkeintä on kehittää työntekijöiden osaamista ja huolehtia, että lainsäädäntö huomioi muutokset nopeasti, ihmisten valmius oppia uusia tietoja ja taitoja paranee ja tuottavuuden kasvun tuoma lisäarvo jakaantuu oikeudenmukaisesti. Työ luo myös merkitystä ihmisten elämään ja on osa arkea. Työssä viihtyminen ja työhyvinvointi nousevat entistä tärkeämmiksi.

Työelämää on kehitettävä eteenpäin sopimalla ja huolehtimalla työntekijöiden oikeuksista. Työelämässä on myös edistettävä työntekijöiden oikeuksia osallistua työpaikan päätöksentekoon ja järjestäytymisoikeudesta pidetään kiinni.

Uuden ja paremman työn syntyminen edistäminen

Työn vastaanottamisen ja työn tekemisen pitää aina olla kannattavaa. Tuottavuuden kasvun tuloksista ihmisten on ansaittava oma osansa parempana toimeentulona ja mahdollisesti lyhyempänä työaikana. Myös matalamman tuottavuuden alojen työntekijöillä on oikeus hyvään ansiokehitykseen. Työn ja perheen yhteensovittaminen pitää myös olla mahdollista kestäväällä ja inhimillisellä tavalla sekä erilaiset perhetilanteet ja niiden aiheuttamat taloudelliset seikat huomioiden ja ihmiselle on turvattava riittävä ja laadukas vapaa-aika ja mahdollisuus pitää lomaa työstään.

Uudistuva työelämä vaatii jatkuvia toimia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Kaikenlainen syrjintä on poistettava ja palkkatasa-arvoa on edistettävä. Työyhteisöjen moninaisuutta tuetaan

määrätietoisilla toimilla. Erityisesti heikommassa työmarkkina-asemassa olevien kiinnittymistä ja asemaa työelämässä vahvistetaan.

Työmarkkinoiden muuttuessa tarvitaan ratkaisuja, joilla työehdoista sovitaan joustavasti ja jotka vastaavat paremmin työpaikkakohtaisiin tarpeisiin. Luottamus, työelämän lainsäädäntö sekä luottamusmiesjärjestelmä ja yleissitovat työehtosopimukset ovat pohja, joka mahdollistaa paikallisen sopimisen lisäämisen työmarkkinoilla. Lähtökohtana lainsäädännön uudistamisessa tulee aina olla työntekijöiden ja työnantajien väliseen sopimiseen perustuvat ratkaisut. Henkilöstön edustajien asemaa vahvistetaan kaikilla tasoilla. Lisäksi ammattiliitoille annetaan kanneoikeus.

Suomen menestys kansainvälisessä kilpailussa turvataan vakaalla ja ennakoitavalla yhteiskunnalla, erittäin osaavalla työvoimalla ja uutta kasvua luovalla innovaatio- ja tutkimustoiminnalla. Uudet työntekemisen muodot yleistyvät ja erityisesti palkkatyön ja yrittäjyyden yhdistäminen lisääntyy. Tarvitaan myös sosiaaliturvan muutoksia, jotta epätyöllisissäkin töissä voi elää turvautusti.

Turvaa työelämän karikoissa

Ketä tahansa meistä voi elämän jossain vaiheessa kohdata työttömyys. Työttömät ovat joukko erilaisia ihmisiä, erilaisissa elämäntilanteissa. Työttömyyttä saadaan estettyä ja lyhennettyä, kun jokaisella on oikeus henkilökohtaisiin, selkeisiin ja oikea-aikaisiin palveluihin. Työvoimapalvelut tukevat myös työelämässä olevia tarjoamalla muun muassa uraohjaus- ja osaamisen tunnistamispalveluja hyödyntäen tekoälyä ja digitaalisia ratkaisuja. Kolmas sektori osallistuu tiiviisti työvoimapalvelujen kehittämiseen sekä yksilöille että työnantajille. Osallistava työvoimapolitikkaa panostaa siihen, että yksilö pystyy olemaan aktiivinen osa yhteiskuntaa ja tätä tuetaan muun muassa suuntaamalla joustavaa palkkatukea yrityksille, julkisille sektorille ja järjestöille.

Nykyistä starttirahaa kehitetään yrittäjän kannalta etupainotteisemmaksi, jotta taataan yritykselle alkuvaiheessa paremmat mahdollisuudet vakauttaa yritystoimintaa. Uudistuksen voi toteuttaa kustannusneutraalisti.

Kannustava yleisturva turvaa työntekijöiden arkea mm. työttömyyden kohdatessa ja mahdollistaa myös alanvaihdon sujuvasti. Joustava ja yksinkertainen ansiosidonnainen työttömyysturvajärjestelmä turvaa ihmisten perustoimeentulon ja helpottaa ottamaan vastaan lyhyitä työkaksoja tai siirtymään yrittäjäksi. Perustoimeentulo turvataan yleisturvan pohjalta.

Työmarkkinoilla osatyökykyiset on nähtävä tärkeänä voimavarana, joita työnantajat työllistävät räätälöityjen julkisten palvelujen tukemana. Avoimilla työmarkkinoilla yhteiskunnallisilla yrityksillä ja kolmannella sektorilla on merkittävä rooli osatyökykyisten työllistäjänä. Viime kädessä kaikille vaikeimmassa työmarkkina-asemassa oleville pitkäaikaistyöttömille ja osatyökykyisille, jotka eivät onnistu pääsemään työllistymisen polulla eteenpäin muilla keinoin, tulee taata mahdollisuus osallisuuteen työstä.

Koulutusta läpi työelämän

Työn murroksessa menestyminen vaatii osaamistason nostoa kaikkien kansalaisten keskuudessa. Elinikäinen oppiminen mahdollistaa osaamisen päivittämisen ja kehittämisen. Sen edellytyksenä on, että kaikille on tarjolla laadukasta ja elämäntilanteeseen joustavasti sopivaa koulutusta. Työnantajan veloituksia ja kannustimia huolehtia työntekijöiden osaamisen ylläpidosta ja kehittymisestä vahvistetaan. Uudistuva sosiaaliturvajärjestelmä ja täydentävät tuet mahdollistavat joustavan työn ja opiskelun yhteensovittamisen. Työttömien palvelujen painopiste on osaamisen kehittämisessä ja siinä, että työntö voi palvelujen avulla työllistyä kokonaan uudelle alalle.

Aikuiskoulutusta täytyy kehittää, jotta kaikilla työkäisillä on aito mahdollisuus jatkuvaan oppimiseen. Ammatillisen aikuiskoulutuksen uudistuksessa tulee yhdistää työpaikoilla tapahtuva koulutus ja yhteiskunnan koulutuspalvelut. Kun työntekijät vaihtavat työtä ja ammattia koulutuksen avulla, tarvitaan sellaisia malleja, joissa oikeus opiskeluun säilyy yli yhden työsuhteen.

Kotouttaminen avainasemassa

Suomen on oltava yhteiskuntana houkutteleva, tasa-arvoinen ja kiinnostava maa saapua tekemään töitä, opiskelemaan ja yrittämään. Maahan saapumisen ja täällä oleskelun pitää olla sujuvaa, ja yhteiskunnan tarjoamat palvelut tukevat tätä. Työssäkäynti ja työpaikan sosiaaliset suhteet edistävät kotoutumista. Samalla on huolehdittava työehtojen noudattamisesta ja jokaisen työntekijän työsuhdeturvan toteutumisesta. Väärinkäytöksiä ehkäistään ja niihin puututaan aktiivisesti muun muassa sanktioimalla alipalkkaus.

Aktiiviset ja hyvin toimivat kotoutumispalvelut luovat perustan toimivalle maahanmuuttopolitiikalle. Kotoutumisen tulee olla aktiivista vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja yhteiskunnan muiden jäsenten välillä. Maahanmuuttajien yksilöllistä kotoutumispolkua ja pääsyä työmarkkinoille tuetaan aktiivisesti. Maahanmuuttajien työllisyysastetta on nostettava selvästi nykyistä korkeammaksi. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jossa maahanmuuttaja oppii suomalaisen yhteiskunnan pelisäännöt ja on aktiivinen toimija osana suomalaista yhteiskuntaa. Onnistunut kotoutuminen edellyttää yhteiskunnalta aktiivisia toimenpiteitä syrjiviin rakenteiden purkamiseksi sekä vaikuttamista yleiseen asenneilmapiiriin siten, että vastaanottavassa yhteisössä kansalaiset sopeutuvat monikulttuurisempaan ja moninaisempaan työ- ja kulttuurielämään, jossa on jatkuvasti näkyvillä yhä useammanlaisia tapoja elää, toimia, työskennellä ja viihtyä Suomessa. Maahanmuuttajien oikeusturvasta huolehditaan ja mahdollisuus perhe-elämään turvataan. Suomen on oltava kansainvälinen, yhdenvertainen ja oikeudenmukainen maa.

Tavoitteitamme

- Työn vastaanottamisen ja työn tekemisen pitää aina olla kannattavaa
- Palkalla on tultava toimeen
- Työn tuottavuutta pitää nostaa ja huolehtia kasvavan tuottavuuden tuoman lisäarvon oikeudenmukaisesta jakaantumisesta sekä varmistetaan myös matalamman tuottavuuden alojen työntekijöille oikeudenmukainen ansiokehitys
- Työelämää on kehitettävä eteenpäin sopimalla ja huolehtimalla työntekijöiden oikeuksista
- Työn ja perheen yhteensovittaminen pitää helpottaa erilaiset perhetilanteet huomioiden
- Kaikenlainen syrjintä on poistettava ja palkkatasa-arvoa on edistettävä
- Mahdollistetaan paikallista sopimista työehtosopimusten, luottamusmiesjärjestelmän ja työelämän lainsäädännön pohjalta
- Vahvistetaan työnantajan veloitteita ja kannustimia huolehtia työntekijöiden osaamisen ylläpidosta ja kehittämisestä
- Työehtojen pelisääntöjen noudattamisen valvontaa tehostetaan
- Henkilöstön edustajien asemaa vahvistetaan
- Työllisyyspalveluiden on oltava henkilökohtaisia ja työllistymiseen aidosti vaikuttavia
- Maahanmuuttajien mahdollisuuksia integroitua yhteiskuntaan parannetaan ja työelämän oikeusturvasta huolehditaan
- Nykyistä starttirahamalla kehitetään yrittäjän kannalta etupainotteisemmaksi

1.5. Yleisturva – kohti toimivampaa sosiaaliturvaa

Työsuhteiden epävarmuus, sirpaleisuus ja työnteon monimuotoistuminen haastavat nykyistä sosiaaliturvaa ja sen osia. Byrokratiaongelmat ja viiveet toimeentuloturvan toimeenpanossa aiheuttavat suuria epävarmuustekijöitä ja tekevät työn vastaanottamisesta kannattamatonta. Samaan aikaan työelämään syntyvät uudet työpaikat edellyttävät yhä korkeampaa ja tuoreempaa osaamista, mikä tekee työuran aikaisesta oppimisesta välttämätöntä.

Suomalainen sosiaaliturvan taso ei ole riittävä elämän eri vaiheissa, ja sosiaaliturvajärjestelmä on muotoutunut vaikeasti ymmärrettäväksi, pirstaleiseksi ja ennakoimattomaksi. Toisaalta etuudet ovat päällekkäisiä ja sama henkilö voi samassa elämäntilanteessa joutua hakemaan useampaa etuutta saadakseen riittävän toimeentulon. Eri etuuksien tasot ja käytänteet sekä tulkinnat työn ja etuuksien sovitte- lusta vaihtelevat. Tämä vaikeuttaa satunnaisten työsuhteiden tekemistä, aiheuttaa hämmennystä ja johtaa työntekomahdollisuuksien sivuuttamiseen, mutta myös tukien alikäyttöön.

Etuuksien ja verotuksen huono yhteensovittaminen tekee tukijärjestelmästä taloudellisesti heikosti kannustavan. Etuuksien käyttäjille asetetaan velvollisuuksia osallistua palveluihin, mutta palvelujen aliresursointi ja epätarkoituksenmukaisuus pahimmillaan heikentävät mahdollisuuksia työllistyä avoimille työmarkkinoille. Parhailaan palvelut auttavat ihmistä eteenpäin ja työhön, heikoimmillaan ne tuottavat pettymysten kierteen, joka vie uskon tukijärjestelmiin.

Yleisturva uudistaa sosiaaliturvajärjestelmän

Sosiaaliturvajärjestelmä on uudistettava SDP:n Yleisturva-mallin pohjalta. Sosiaaliturvan lähtökohtana on oltava jokaisen ihmisen työntekeo kykyjensä mukaan sekä ihmisen oman aktiivisuuden, itsensä kehittämisen, kouluttautumisen ja työllistymisen tukeminen. Pirstaloituvassa työelämässä opiskelu, työ, yrittäjäyys, perhevapaat ja työttömyys vaihtelevat, joten on tärkeää, että turvan taso on ennakoitava ja elämäntilanteen vaihtuessa ihminen ei kohtaa tarpeetonta byrokratiaa, maksuviiveitä tai kannustinloukkua.

Yleisturva on kolmiportainen sosiaaliturvamalli, joka takaa ihmisen toimeentulon ja tarvittavat palvelut yhteen nivottuna vaihtuvissa elämäntilanteissa. Se helpottaa työtulojen ja sosiaaliturvan yhteensovittamista siten, että työ on tekijälleen aina kannattavaa. Yleisturva purkaa byrokratiaa hyödyntämällä digitalisaatiota ja pitää kulut kurissa kohdentamalla etuudet tehokkaasti niitä tarvitseville. Kaikkia ihmisiä on kannustettava toimivalla ohjauksella sekä positiivisesti palkitsemalla, ei vaikeasta elämäntilanteesta rankaisemalla.

Yleisturvan kolme tasoa ovat takuutaso, yleistaso ja aktiivitaso. Etuuden suuruus ja saamisen ehdot vaihtelevat tasoittain. Takuutasoinen Yleisturva takaa jokaiselle lyhytaikaisen minimitoimeentulon tulojen pudotessa ennen ihmisen elämäntilanteen kartoitusta ja sopivien palveluiden, koulutuksen tai uuden työn löytämistä. Yleistasolla taataan jokaiselle kohtuullinen vähimmäiskulutus ennakoitavasti eri elämäntilanteissa. Yleistasoisen etuuden saajalla on myös voimassa oleva henkilökohtainen kuntoutus-, koulutus- tai työllistymissuunnitelma, jota noudattamalla oikeus etuuteen säilyy. Aktiivitasolla etuus on korotettu määräjäksi suurimmilleen henkilön omaehtoisen itsensä kehittämisen ajaksi. Yleis- ja aktiivitasoinen Yleisturva voidaan maksaa myös ansiosidonnaisena.

Yleisturva on automatisoitu ja sosiaaliturvaa yksinkertaistava malli, joka kattaa jokaisen ihmisen toimeentulon erilaisissa vaihtuvissa elämäntilanteissa, oli sitten kyse työttömyydestä, vanhemmuudesta tai tilapäisestä sairaudesta. Yleisturvaan ovat oikeutettuja kaikki työnteon muodosta riippumatta aina

yrittäjistä apurahansaajiin ja vakiduunareista opiskelijoihin ja keikkatyöläisiin. Työnteko on Yleisturvassa aina kannattavaa ennakoitavan sovittelun ja kevyen byrokratian ansiosta.

Yleisturva vähentää byrokratiaa, pompottelua luukulta toiselle ja tekee sosiaaliturvasta ennakoitavaa. Ihminen saa yksilöllisesti ja oikea-aikaisesti palveluita, joita hän tarvitsee. Nykysosiaaliturvan tarveharkintaiset ja täydentävät toimeentuloetuudet sekä kulukorvaukset säilyvät osana sosiaalityötä ja -vakuutusta.

Tavoitteitamme

- Sosiaaliturva on uudistettava yksinkertaistaen ja automatisoiden SDP:n Yleisturva-mallin pohjalta

1.6. Teknologinen kehitys

Teknologia parhaimmillaan ja oikein hyödynnettynä tuottaa ratkaisuja moniin ihmiskunnan suuriin haasteisiin sekä keinoja tukea demokraattista, oikeudenmukaista ja avointa yhteiskuntaa. Teknologian avulla voimme rakentaa parempaa tulevaisuutta.

Teknologian tehtävänä on palvella maailmaa ja ihmiskuntaa, se ei ole itsetarkoitus. Siksi teknologian ja teknologisen kehityksen taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä hyödyntäminen on tulevana vuosikymmeninä yksi ihmiskunnan suurista kysymyksistä. Teknologisen kehityksen avulla meidän on otettava työelämän, sivistyksen ja hyvinvoinnin seuraavat edistysaskeleet. Samalla on varmistettava, että teknologisen kehityksen tuottama lisäarvo jakautuu oikeudenmukaisesti ja ihmisten oikeudet yksityisyyteen ja omiin tietoihin säilyvät ja paranevat nykyisestä.

Teknologinen kehitys voi edistää tasa-arvoa ja sillä on vaikuttavuutta yhteiskunnassa, joka kohdistaa riittävästi resursseja teknologiseen infrastruktuuriin, innovaatiotoimintaan ja tiedeyhteisön toimintaedellytyksiin. Tavoitteenamme on johtaa tiede- ja teknologiapolitiikkaa niin, että Suomi toimii esimerkkinä muille maille.

Poliittisen järjestelmän on oltava yhtä aikaa notkea, määrätietoinen, ennakoiva ja valmis muutoksiin. Tavoitteena on teknologinen kehitys, joka vapauttaa yksilön ja mahdollistaa taloudellisen kasvun, mutta palvelee samalla koko yhteiskunnan etua. Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa ja säädellä, ei estää, tätä kehitystä.

Uutta rakentaessaan valtion on huolehdittava siitä, että toiminta on eettistä ja edistää tasa-arvoa sekä ekologista kestävyyttä. Teknologian sovelluksiin liittyvät eettiset kysymykset on käsiteltävä demokraattisen päätöksenteon perusteita noudattaen huolellisesti ja läpinäkyvästi, sillä ne vaikuttavat perustavanlaatuisesti koko yhteiskunnan toimintaan.

Teknologia voi mahdollistaa myös demokratian kehityksen ja aktiivisen osallistumisen yhteiskunnan kehitykseen sekä päätöksentekoon. Meidän on luotava keinoja päätösten läpinäkyvyyden ja niiden oikeudenmukaisuuden parempaan tarkasteluun.

Nykyään tukeudumme kasvavassa määrin globaalien teknologiajättien hallitsemiin palveluihin. Suomalaiset ja eurooppalaiset toimijat eivät kykene haastamaan niiden johtavaa markkina-asemaa, elleimme luo reiluja pelisääntöjä digitaalisille sisämarkkinoille. Kilpailun mahdollistamiseksi tulee lisäksi huolehtia innovaatioiden ja eri vaiheissa olevien yritysten tuesta ja rahoituksesta. Jatkossa digitaalisten

alustojen on avattava dataansa niin pitkälle, kuin se on yksityisyyden suoja ja liikesalaisuuksia vaarantamatta mahdollista. Tämä vaikeuttaa esimerkiksi veronkiertoa ja tiedon väärinkäyttöä. Lisäksi se avaa nämä alustat ja niiden keräämään tiedon uusia palveluita rakentavien yritysten ja aktiivisen kansalaisyhteiskunnan käyttöön. Kaikkien Euroopan markkinoilla toimivien yritysten on kunnioitettava eurooppalaisia perusoikeuksia: yksityisyydensuojaa, ihmisarvon loukkaamattomuutta sekä taiteen, sanan ja elinkeinon vapautta. Tämä koskee myös globaaleja teknologiayrityksiä.

Yksityisyyden suojaaminen on digitaalisissa verkostoissa entistäkin haastavampaa. Suomessa on oltava toimiva ja kansalaisten etua palveleva tietosuojaviranomainen, joka vastaa ihmisten yksityisyyteen ja oman datan omistukseen liittyvistä kysymyksistä. Ihmisillä on oltava oikeus omiin tietoihinsa. Julkista tietoa Suomessa säilyttävien ja analysoivien järjestelmien on oltava ajanmukaisia ja edistyskellisiä. Niitä pitää kehittää säännöllisesti niin, että ne huomioivat sekä yksilöiden oikeudet että käyttäjien muuttuvat tarpeet.

Vahvoilta juurilta ensimmäisenä uutta kohti

Suomi on jo pitkään ollut rakentamassa parempaa tulevaisuutta globaalisti esimerkiksi teknologisten standardien kautta. Tätä vahvuuttamme meidän on hyödynnettävä tulevaisuudessa entistä kunnianhimoisemmin. Suomen pitää vahvistaa mainettaan ja brändiään teknologian turvallisen hyödyntämisen edelläkävijänä ja demokratian toimivan digitalisaation rakentajana. Meidän on rakennettava maailmalle ratkaisuja luotettavaan teknologiseen kehitykseen.

Julkkisten ja yksityisten palveluiden kehitys perustuu vuosi vuodelta enemmän tekoälyn hyödyntämiseen ihmisten tukiälynä. Eettisesti kestävä ja luotettava tekoälylle on luotava selkeät lainsäädännölliset puitteet. Kehityksen on oltava tasapainoista ja huomioitava yhtäläisesti yksityisen sektorin tavoite tuottavuudesta, työllisyyskysymykset, yhteiskunnalliset tarpeet ja kansalaisten perusoikeudet.

Liikkuminen infrastruktuurin edelläkävijäksi

Suomen on oltava automaattisen henkilö- ja tavaraliikenteen säädösympäristön kehittäjä ja edelläkävijä, koska olemme hankalien olosuhteiden ja monimuotoisen tiestön maa. Tämä haaste on myös mahdollisuus, sillä se avaa oven pitkälle automatisoidun liikkuminen infrastruktuurin rakentamiseen. Liikkumisen vallankumous on toteutettava kestävä kehityksen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaatteiden mukaisesti edistämään uutta luovaa toimeliaisuutta ja yhteisöllisyyttä. Tulevaisuudessa myös toimivat ja nopeat tietoliikenneyhteydet ovat kiinteä osa väylärakennetta. Tavarankäytön ja ihmisten liikkuminen pohjautuu jatkossa yhä enenevässä määrin tietoon.

Kiertotaloudella kohti ekologista kestävyttä

Yhdyskuntajätteen määrän kasvu on ekologinen ongelma. Ratkaisu edellyttää uusia teknisiä ratkaisuja ja avointa ajattelua. Suomen tulee tavoitella materiaalien kierrossa nollajätettä kaikissa toiminnoissa, missä se on mahdollista. Kiertotalous ja nollajäte tarkoittavat sitä, ettei tuotteen elinkaaren aikana mitään resursseja hukata, vaan kaikki kiertää. Kiertotalousajattelua tukevat myös biotalouden uudet kehitysaskleet. Synteettisen biologian ja geeniteknologian avulla voimme tulevaisuudessa tuottaa uudenlaisia raaka-aineita ja tuotteita. Esimerkiksi meressä ja ilmakehässä voidaan tuottaa energiaa, ruokaa ja materiaaleja tavoilla, jotka ovat nykyistä resurssitehokkaampia. Bioteknologisen murroksen sekä kiertotalouteen perustuvan tuotannon ja kulutuksen yhteiskunnallinen merkitys ja vaikutus ihmisten arkeen tulee olemaan vähintään yhtä suuri kuin digitalisaatiolla.

Teknologia sosiaali- ja terveystalouden tukena

Sosiaali- ja terveystalouden järjestäminen ikääntyvässä yhteiskunnassa on Suomen suurimpia haasteita tulevina vuosikymmeninä. Teknologia on osaltaan vastaus kasvaviin kustannuksiin. Suomen on rohkeasti kokeiltava uusia ratkaisuja ihmisarvoisen vanhuuden turvaamiseksi. Käytännössä voimme hyödyntää itsediagnostiikkaa, tekoälylääkäreitä ja pitkälle vietyä robotisaatiota. Näin pyritään teknologian avulla lisäämään ja tuottamaan aikaa ihmisten kohtaamiseen sekä ihmisen yksilöivään potilastyöhön.

Data- ja tietopolitiikkaa johdetaan suunnitelmallisesti

Data- ja tietopolitiikkaa tulee johtaa ja huolehtia yhteiskunnan tiedonhallinnan sääntelystä niin kansallisella kuin EU:n tasolla. Tiedolla johtaminen, datan hyödyntäminen, vahva tietosuoja ja -turvallisuus on vakiinnutettava osaksi valtion, maakuntien ja kuntien toimintaa.

Suomeen luodaan eettisesti kestävä, ennustettavasti sovellettava ja innovaatioystävällinen lainsäädäntöympäristö syrjimättömälle, yksityisyydensuojaa kunnioittavalle, läpinäkyvälle, vastuulliselle ja luotettavalle tekoälylle sekä tukijärjestelmä tekoälyn laajamittaiselle hyödyntämiselle ihmisten tukiälynä. Reilun alustatalouden politiikalla Suomi turvaa Euroopan digitaalisilla sisämarkkinoilla digitaalisten palveluiden ja -sisältöjen reilun kilpailun ja verotuksen, palveluiden läpinäkyvyyden ja kuluttajien valinnanvapauden, uusien innovaatioiden ja liiketoiminnan synnyn sekä tasapainoisen perusoikeuksien toteutumisen.

Tavoitteitamme

- Hyödynnetään teknologista kehitystä taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti kestävästi
- Teknologisen kehityksen tuottaman lisäarvon jakaantuminen oikeudenmukaisesti pitää turvata
- Jokaisella ihmisellä on oikeus yksityisyyteen ja omien tietojensa omistajuuteen
- Suomi on tieteen ja teknologian kehityksessä johtavassa asemassa maailmanlaajuisesti
- Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa ja säädellä, mutta ei estää teknologista kehitystä
- Luodaan kunnianhimoinen lainsäädäntöympäristö tekoälylle
- Luodaan reilut pelisäännöt digitaalisille sisämarkkinoille
- Tietosuojaviranomaisen toimintaa kehitetään. Tietoturva on huolehdittava ja ihmisillä on oltava oikeus omiin tietoihinsa.
- Yhteiskunnan tiedonhallinnan sääntelystä ja julkisen sektorin tietoverkkojen kehittämisestä sekä turvallisuudesta tulee huolehtia ja huomioida tämä myös hallinnon ja ministeriöiden rakenteissa.
- Suomi tavoittelee materiaalien kierrossa nollajätettä kaikissa toiminnoissa

Muutoshaste 2. Ihmisen toiminnan vaikutukset maapallolle

Ilmastonmuutoksen hillitseminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen, ekosysteemien toimivuus ja luonnonvarojen kestävä käyttö ovat ihmiskunnan tulevaisuuden kohtalonkysymyksiä. Ympäristökriisin ratkaiseminen on mahdollista ja välttämätöntä. Muutos ekologisesti kestäväan yhteiskuntaan on tehtävä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisella tavalla.

Hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n arvion mukaan ilmaston lämpeneminen yli 1,5 celsiusasteen kiihdyttää lajien sukupuuttoa merkittävästi, muuttaa yhä useampia alueita asuinkelvottomiksi sekä uhkaa veden saatavuutta, ruuantuotantoa ja ekosysteemien toimivuutta.

Elinympäristöjen kantokyvyn heikkeneminen yhdistettynä luonnonvarojen ylikulutukseen ja väestönkasvuun johtaa ekologiseen ja yhteiskunnalliseen romahdukseen. Ilmastonmuutos vaarantaa keskeisten perusarvojemme käytännön toteuttamisen. Köyhyyden vähentäminen, tasa-arvon lisääminen ja kestävä talouskasvu vaikeutuvat.

Ilmastonmuutos ei ole pelkästään ympäristöongelma, vaan sillä on laajat taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset kaikkiin ihmisiin maapallolla. Seuraukset näkyvät esimerkiksi luonnontuhojen lisääntymisenä, ruuan hintojen nopeina muutoksina, sosiaalisena ja poliittisena epävakautena, konflikteina ja ilmasto-pakolaisuutena.

Luonnon monimuotoisuus on viimeisten vuosikymmenten aikana heikentynyt nopeasti, minkä vuoksi on perusteltua puhua lajien kuudennesta sukupuuttoaallostaa. Tämä on seurausta ihmisen toiminnasta. Biodiversiteetin suojeleminen ei ole vain luonnon suojelemista vaan myös ihmiskunnan suojelemista.

Ekologisesti kestävät ratkaisut ovat löydettävissä. Ympäristökriisin ratkaiseminen edellyttää määrätietoista politiikkaa ja välittömiä toimia. Päästötavoitteita on kiristettävä ja niiden toimeenpanoa on nopeutettava. Talouden rakenteita on uudistettava kestävää kasvua tukevaksi. Luonnonvarojen ylikulutus on lopetettava ja kuljettava johdonmukaisesti kohti ilmastokestävää kiertotaloutta.

Suomella on hyvät mahdollisuudet kestäväan kehityksen mukaiseen ekologiseen jälleenrakentamiseen vakaan yhteiskuntarakenteen, koulutetun väestön ja korkean teknologiaosaamisen maana. Suomi voi olla kokoaan suurempi ilmasto- ja kestävyysasteen ratkaisija – meillä voi olla pieni jalanjälki, mutta suuri kädenjälki.

Ilmastonmuutoksen pysäyttäminen ja sen seurauksiin varautuminen, sopeutuminen ja niiden kustannusten jakautuminen on koko ihmiskunnan yhteinen kysymys. Eurooppalaisilla ja muilla vanhoilla teollisuusmailla on tässä erityinen vastuunsa pitkälle kehittyneen osaamisen, vaurauden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden perusteella.

”SDP toimii sen puolesta, että Suomi ottaa määrätietoisia askelia kohti ekologisesti kestäväan hyvinvointiyhteiskuntaa.”

Visio: Suomi on 2030-luvulla ekologisesti kestävä korkean työllisyyden, hyvinvoinnin ja osaamisen yhteiskunta.

2.1. Ilmasto- ja energiapolitiikka

Suomen tulee olla maailman ensimmäinen fossiilisesta energiasta vapaa hyvinvointiyhteiskunta. Kunnianhimoinen ilmastopolitiikka, korkea työllisyys, kasvava talous ja ihmisten lisääntyvä hyvinvointi voivat kulkea käsi kädessä. Suomella on tähän kaikki edellytykset. Ilmastonmuutoksen hillitseminen on kaikkien yhteiskunnan toimijoiden yhteinen tehtävä – kaikki sektorit tarvitaan mukaan päästövähennystoimenpiteisiin.

Suomen tulee olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti tämän jälkeen. Hiilineutraalius tarkoittaa, että kasvihuonekaasupäästöt ovat yhtä suuret kuin metsien ja maaperän hiilinielut.

Ilmastopolitiikan keskeiset ohjaukset ovat taloudellisia. Niillä voidaan varmistaa ilmastotavoitteisiin pääseminen ja päästövähennysten kohdentuminen kustannustehokkaalla tavalla. Tehokkain vaikutus saadaan kansainvälisellä yhteistyöllä ja ylikansallisten välineiden, kuten päästökaupan, avulla. Niiden ohella päästöjen vähentämiseksi tarvitaan myös kansallisia toimia.

Päästökauppa-sektorin ulkopuolella korostuu verotuksen rooli taloudellisena ohjaukseen. Energia-verotusta ja siihen liittyviä välineitä tulee uudistaa pitkäjänteisesti ja ennustettavasti siten, että se vauhdittaa siirtymää uusiin puhtaisiin teknologioihin, energian säästämiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen. Suomen on tehtävä ennakkoluulotonta politiikkaa, missä uuden teknologian käyttöönottoa vauhditetaan lainsäädännöllä sekä taloudellisin kannusteilla. Energia- ja resurssitehokkuus ja ympäristöteknologia ovat suomalaisen viestiteollisuuden keskeisiä kilpailuvaltteja ja laatutekijöitä.

Ilmastovaikutusten arvioinnin on oltava osa normaalia lainvalmistelua. Merkittävimpien politiikkatoimien ja budjettipäätösten ilmastovaikutukset on selvitettävä ennen niiden hyväksymistä. Ilmastolle haitallisista päätöksistä luovutaan tai päätöksen aiheuttama päästölisäys kompensoidaan jollain muulla toimenpiteellä.

Päästövähennysten aikaansaamiseksi on pureuduttava ennen kaikkea energian kulutuksen vähentämiseen erityisesti rakennuksissa ja asumisessa, ottaen kuitenkin huomioon sen, etteivät kustannukset saa muodostua kohtuuttomiksi. Fossiilisten polttoaineiden kulutusta liikenteessä on vähennettävä, energiatuotannon ja teollisuustuotannon hiili-intensiivisyyttä on pienennettävä, metsien ja maaperän hiilensidontakykyä on vahvistettava sekä kannustettava kulutustottumusten muutoksiin.

Ilmastolakia on uudistettava siten, että se on linjassa 1,5 asteen tavoitteen kanssa. Ilmastolaki toimii vahvana ohjaukseen ilmastopolitiikalle.

Suomen Ilmastopaneelin asemaa, riippumattomuutta ja rahoitusta on vahvistettava. Paneelin toimintaa pitää kehittää siten, että se kykenee tuottamaan nykyistä paremmin monitieteellistä tietoa päätöksenteon tueksi ja arvioimaan tehtyjä toimia kriittisesti. Erityisesti talouden ja ekologisen kestävyuden välistä suhdetta on kyettävä tarkastelemaan nykyistä laajemmin.

Globaalissa ilmasto- ja energiapolitiikassa on otettava huomioon sosiaalinen oikeudenmukaisuus ja maiden erilaiset lähtökohdat ilmastotoimille. Jokaisen maan, myös Suomen, on tehtävä oma osansa ilmastomuutoksen hillitsemiseksi ja siihen sopeutumiseksi. Päätösten on perustuttava tutkittuun ja ajantasaiseen tietoon.

Ilmastonmuutoksen hillintää ja sopeutumista tehostetaan kansainvälisessä yhteistyössä niin, että haitalliset vaikutukset eivät hidasta merkittävästi äärimmäisen köyhyyden kitkemistä ja tasa-arvon

edistämistä maailmanlaajuisesti. Näin ilmastonmuutoksen aiheuttamien konfliktien vaara vähennetään ja vakautta lisätään. Ruokaturva, puhdas vesi ja kohtuullisen hintainen puhdas energia voidaan turvata kaikille myös kehittyvissä maissa ja täten ennalta vähentää ilmastopakolaisuuteen johtavia syitä. Ihmisillä on oltava mahdollisuus rauhaan, hyvinvointiin, koulutukseen ja toimeentuloon omassa maassaan.

Suomen on lisättävä ilmastorahoitustaan osana kehitysrahoitustaan ja vahvistettava erityisesti ilmastopöimöksen alaisten ilmastorahastojen rahoitusta.

EU:n ilmastotavoitteet ja päästökauppajärjestelmän kehittäminen

Euroopan unionin ilmastopolitiikkaa on päiivitetävä nykyistä kunnianhimoisemmaksi siten, että EU on hiilineutraali viimeistään vuonna 2050. Nykyisiä päästövähennystavoitetta on nostettava.

Uudet tavoitteet on mahdollista saavuttaa ottamalla käyttöön parhaat mahdolliset teknologiat energiankulutuksen vähentämiseksi ja päästöttömien energialähteiden lisäämiseksi. EU:n puhtaan energian pakettiin sisältyvät energiatehokkuusdirektiivi, uusiutuvan energian direktiivi sekä hallintomallidirektiivi tarjoavat puitteet seuraavien vuosien ilmastotyölle. Mikäli ne yhdistetään jäsenmaiden sopimaan uuteen kunnianhimoiseen tavoitteeseen, EU voi kokonaisuutena päästä 1,5 asteen lämpenemistä vastaavalle tasolle.

EU:n nykyistä tiukempien ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää päästökaupan uudistamista. Kunnianhimoisen kansallisen päästötavoitteen saavuttamiseksi tarvitsemme päästökauppaa, jonka ohjausvaikutus on riittävä. Päästövähennystavoitteen nostaminen edellyttää myös päästökaupan kiristämistä. Tämä tarkoittaa, että päästöoikeuden hinta on oltava riittävän korkea ja sen tulee nousta asteittain 2030-luvulle tultaessa.

Suomen on vaikutettava aktiivisesti EU:n päästökauppajärjestelmän kehittämiseen siten, että päästöoikeuksien hinta ohjaa tehokkaasti ja nopeasti energiajärjestelmän päästöjen vähentämiseen. Markkinoille tulevia päästöoikeuksia on vähennettävä vuosittain nykyistä enemmän, käyttämättä jääviä päästöoikeuksia on mitätöitävä.

Tavoitteena tulee olla päästöjen kunnianhimoisen hinnoittelu koko EU:n alueella, mutta päästökaupan ongelmia voidaan ratkaista myös kansallisella tasolla esimerkiksi hiiliveron tai hiilen minimihinnan avulla.

EU:n on otettava käyttöön lisämekanismia, esimerkiksi tarkkaan suunniteltuja hiilitulleja, EU:n ja sen ulkopuolisten maiden väliseen kauppaan, jotta hiilidioksidin hinta kohdistuu tasapuolisesti sekä EU:ssa että sen ulkopuolella valmistettuihin tuotteisiin. Energiatehokkuuden ja valmistuksen vähähiilisuuden vaatimuksilla luodaan kannusteita investointi- ja kulutushyödykkeiden hiilijalanjäljen pienentämiseen myös EU:n ulkopuolisissa maissa.

EU:n tutkimus- ja tuotekehitysrahoitusta on kasvatettava ilmastoratkaisujen kehittämiseksi. EU:n tulee toimia yhtenäisesti ja aktiivisesti myös rajojensa ulkopuolella ilmastotavoitteiden kunnianhimoisan nostamiseksi ja niissä pysymiseksi. Erityisen tärkeää on kehittyvien maiden tukeminen niin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa kuin ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa.

Suomen tulee toimia aktiivisesti EU:n tavoitteiden määrittelyssä ja EU:n kunnianhimon tason nostossa, yhdessä muiden ilmastopolitiikassaan edistyksellisten jäsenmaiden kanssa.

Energiapolitiikan suunta

Oikeudenmukainen ja taloudellisesti kestävä siirtymä on SDP:n ilmastopolitiikan keskeinen ohjaava periaate. Ilmastotoimet tarvitsevat tuekseen mahdollisimman laajan kansalaisten hyväksynnän. Harjoitetun politiikan kustannukset eivät saa kasautua yksipuolisesti joidenkin ryhmien maksettavaksi vaan päätöksissä on huomioitava sosiaalinen ja alueellinen oikeudenmukaisuus.

Suomen on luovuttava 2020-luvulla kivihiilen ja 2030-luvulla turpeen energiakäytöstä. Energiakäänte toteutetaan uusiutuvan energian ja ydinvoiman avulla. Johdonmukaisilla toimenpiteillä puhtaampaa energiantuotantoa kohti Suomella on mahdollisuus olla edelläkävijä ympäristöystävällisen teollisuuden ja energiapalettinsa vuoksi.

Energian saatavuus ja edullinen hinta olivat pitkään energiapolitiikan keskeiset kulmakivet. Nyt niiden rinnalle on noussut tasapuolisena tavoitteena ympäristövaikutusten pienentäminen. Ilmaston lämmenemisen estämiseksi tulevaisuuden energiapolitiikassa on onnistuttava yhdistämään kasvihuonekaasupäästöjen merkittävä vähentäminen elinkeinopoliittisesti kestäviin ratkaisuihin. Fossiilisen energian tuet lopetetaan ja kaikille ilmastopäästöille asetetaan taloudellisesti, sosiaalisesti ja ekologisesti oikeudenmukainen oikea hinta.

Suomen pitää kyetä vähentämään tasaisesti päästöjä pitäen samalla huolta teollisuuden toimintakyvystä, energian riittävästä saatavuudesta ja kohtuullisesta hinnasta. Tavoitteena on, että yhä useampi yritys noudattaa puhdas teknologia -ajattelua ja näkevät ympäristöystävälliset ratkaisut kilpailuvaltteina. Tämä helpottaa energiakäänte tekemistä sosiaalisesti kestäväällä tavalla vahvistamalla samalla maamme työllisyyttä. Tavoitteena on, että Suomi ja EU ovat teknologiakehityksen kärjessä, ettemme jää riippuvaisiksi muista toimijoista. Tulevaisuuden dekarbonisaatiotekniikoiden kehittäminen vaatii merkittäviä investointeja yksityiseltä sektorilta.

Energia-alan ja teollisuuden lisäksi päästövähennyksiä on tehtävä niin liikenteessä, asumisessa ja rakentamisessa kuin maa- ja metsätaloudessa. Energiasäästö ja -tehokkuus ovat lyhyellä ja pitkällä aikavälillä keskeisiä keinoja hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Suomen hiilinieluja on kasvatettava tasaisesti.

Energiantuotannon tulevaisuus

Suomen energiantuotannossa on kasvatettava päästöttömien energiamuotojen osuutta. Teollisuuden, liikenteen ja kotitalouksien energiankulutus painottuu jatkossa entistä enemmän sähköön. Tuuli- ja aurinkoenergian tuotannon lisääminen on välttämätöntä, mutta niiden tuotannon vaihtelu edellyttää energian varastointimahdollisuuksien parantamista sekä sähköverkkojen ja korvauskäytäntöjen kehittämistä. Sähköjärjestelmän pohjana ovat uusiutuvat energiamuodot, ydinvoima, yhteistuotantolaitosten bioenergia sekä vesivoima. Lisäksi sähkönkulutuksen kasvaessa käyttöä pystytään optimoimaan vähentäen tarvetta perinteiselle säätövoimalle. Muutos on mahdollista toteuttaa älykästä kysyntäjous-toteknologiaa hyödyntämällä sekä kytkemällä entistä tiiviimmin yhteen lämmön- ja sähköntuotanto sekä liikenne.

Muuttuvan tuotannon vuoksi sähköverkkojen kehitystä tulee ohjata siten, ettei verkkojen kehitys muodostu esteeksi vähähiiliseen kiertotalouteen siirtymiselle. Sähkö- ja energiamarkkinoiden integraatio on lähtökohtaisesti myönteinen asia, mutta toimijoilla on oltava samat pelisäännöt yhteisillä markkinoilla. Lisäksi pidetään huoli siitä, että Suomen tuontiriippuvuus sähkön osalta ei kasva.

Kivihilestä, turpeesta ja pidemmällä aikavälillä fossiilisesta maakaasusta luopuminen vaikuttavat Suomen huoltovarmuuteen. Uutta asentoa on haettava ennakkoluulottomilla ratkaisuilla, kuten

esimerkiksi mittavilla panostuksilla uusiutuviin energiamuotoihin, sekä energian jakeluverkkoon, varastointitapoihin ja älykkäisiin ohjausmenetelmiin.

Edellä mainitut toimet vahvistavat maamme omavaraisuutta liikenteen käyttövoiman ja lämmöntuotannon osalta. Liikenteen käyttövoiman lähteet ovat muuttumassa markkinavetoisesti kohti päästötömyyttä, ja fossiilisista polttoaineista tullaan ajan myötä luopumaan. Suomen vaihtotase paranee tuntuvasti, kun tuontipolttoaineita korvataan muun muassa kotimaassa tuotetulla sähköllä ja biokaasulla.

Energiankulutuksen ja talouskasvun irtikytkentä

Energiatehokkuus on kustannustehokkain tapa vähentää kasvihuonekaasupäästöjä. Koska energiatehokkuuteen kannustaminen korkean energian hinnan avulla voi heikentää kilpailukykyä, on käytettävä muita kannustimia.

Lämmityksen ja jäähdytyksen energiankulutusta on mahdollista vähentää huomattavasti. Rakennusten lämmitys- ja ilmanvaihtoteknologioiden käyttöönottoon on osoitettava kustannustehokkaita tukia ja muuta ohjaavaa lainsäädäntöä.

Seuraava askel on rajoittaa investointi- ja kulutushyödykkeiden synnyttämää hiilijalanjälkeä ja kiinnittää enemmän huomiota käyttöajan energiankulutukseen. Tällöin markkinoille tulevien tuotteiden ympäristöystävällisyys ja kestävyys korostuvat jo suunnitteluvaiheessa ja tuotantoprosessienkin vähäpäästöisyyteen kiinnitetään enemmän huomiota. Vain kokonaisvaltainen tuotannon ja lämmityksen vähähiilisyys mahdollistaa pitkällä aikavälillä energiankulutuksen ja talouskasvun yhteyden katkaisemisen.

Teollisuuden sivuvirtojen sisältämän energian hyödyntämistä laajennetaan ja kiertotalouden ratkaisuilla luodaan tiiviimpiä suljettuja materiaalivirtojen kiertoja.

Asumisen ja rakentamisen päästöjen vähentäminen

Asuin- ja liikekiinteistöjen energiankulutus on vastuussa merkittävästä osasta Suomen päästöistä. Energian loppukulutuksesta 26 prosenttia kuluu tällä hetkellä rakennusten lämmitykseen. Rakennusten käytön on arvioitu aiheuttavan noin 15 Mt CO₂-eqv kasvihuonekaasupäästöt vuosittain.

Lisäksi lämmitykseen kuluvan energian määrä on pysynyt käytännössä samana 1990-luvun puolivälistä, jolloin mittaukset aloitettiin.

Asumisen päästöjä on vähennettävä olemassa olevan rakennuskannan energiankulutusta pienentämällä nykyistä nopeammin ja siirtymällä elinkaaren aikaisilta kasvihuonekaasupäästöiltään minimoituun ja energiatehokkaaseen rakentamiseen viimeistään 2025 alkaen.

Asukkailla pitää olla mahdollisuus vaikuttaa oman energialaskunsa ja hiilijalanjälkensä suuruuteen, mikä vaatii investointeja etäluettaviin älymittareihin ja -termostaatteihin. Vedenkulutuksen osalta tulee siirtyä kohti huoneistokohtaista laskutusta, sillä lämpimän käyttöveden kulutusta hillitsemällä voidaan myös vähentää kulutetun energian määrää.

Suomessa talot ovat pääosin hyvin eristettyjä. Lämpöhukkaa voidaan torjua parantamalla eristeitä erityisesti ovissa ja ikkunoissa, mutta esimerkiksi Motivan mukaan tärkein keino on lämmön talteenotto ilmanvaihdosta. Lämpöpumppuja ja poistoilman lämmön talteenottojärjestelmiä on suosittava rakennusten energiaremonteissa.

Lisäksi verotuksen keinoin tulee kannustaa investoimaan energiatehokkuustoimenpiteisiin tai energijärjestelmien muutoksiin. Öljystä lämmityspolttoaineena tulee luopua viimeistään 2030-luvun alkupuolella. Tuetaan kiinteistöjen ja pientalojen energiaremontteja kotitalousvähennyksen sekä tarveharkintaisesti energiaremonttituen tukijärjestelmän kautta. Lisäksi selvitetään, miten voidaan tukea ja uudella tavalla rahoittaa laajamittaisia peruskorjaus- ja energiatehokkuushankkeita, joissa parannetaan kokonaisten kortteleiden, alueiden tai kaupunkien energiatehokkuutta.

Tukemalla T&K-toimintaa rakennusmateriaalien kehittämisessä voidaan nopeuttaa rakennusmateriaalien osuuden lisäystä päästövähennyksissä. Kiertotalousajattelusta on tultava tulevaisuudessa pääsääntö sekä korjaus- että uudisrakentamisessa, koska noin puolet kaikesta jätteestä syntyy rakennusalalla. Rakennus on suunniteltava alun perin niin, että se voidaan purkaa osiin, osat lajitellaan, otetaan talteen ja käytetään uudelleen. Lainsäädännön on mahdollistettava materiaalien uusiokäyttö.

Energian verotus ja tuotantotuet

Päästökaupan rinnalla tärkeimmät keinot saavuttaa tavoiteltuja tuloksia energiantuotannossa ovat vero-ohjaus sekä erilaiset tuotantotuet. Pidemmällä aikavälillä tukiin perustuva energijärjestelmä ei ole kestävä ratkaisu. Referenssilaitosten sekä kokonaan uusien teknologioiden tukeminen alkuvaiheessa on monesti perusteltua.

Verotuksessa tulee siirtyä määrän verotuksesta haittojen verottamiseen. Sähköntuotannon ympäristövaikutukset ovat ongelma, ei itse kulutus. Teollisuutta on ohjattava käyttämään vähäpäästöistä sähköä, eikä estää energiakäännettä sähkön kulutuksen verottamisella.

Mikäli edullinen sähkö hidastaa yritysten tai kotitalouksien energiansäästöinvestointeja, tarvitaan muita toimia, jotka kannustavat vähentämään ympäristövaikutuksia. Eri energiankäyttäjiä pitäisi voida kohdella tapauskohtaisesti, ja niille tulisi laatia yksityiskohtaisemmat ohjelmat, miten kutakin toimialaa tai kotitalouksia kannustetaan, tuetaan ja veloitetaan sekä parhaiden olemassa olevien teknologioiden käyttöönottoon, että teknologian ja käytäntöjen kehittämiseen. Kansainvälisesti Suomen tulee kampanjoida vähähiilisten teknologioiden ja teollisuuden sähköistämiseen perustuvien prosessien edistämisen puolesta.

Hiilinielujen ja -varastojen vahvistaminen

Maankäyttö, maankäytön muutos ja metsien käyttö ovat ilmastopolitiikan ydintä, ja vuodesta 2020 lähtien osa EU:n ilmastopolitiikkaa. Hiilineutraalisuustavoite vuodelle 2035 tarkoittaa, että päästöjen ja hiilinielujen tulee tuolloin olla tasapainossa. Siirtyminen hiilinegatiiviseen yhteiskuntaan tarkoittaa, että metsien ja maaperän pitää sitoa ja varastoida enemmän hiiltä kuin päästämme ilmakehään. Tämä edellyttää toimia, joilla kasvatetaan Suomen nettonielua.

Maankäyttösektorin rooli ilmastotyössä koostuu erityisesti metsien hiilinielujen ylläpitämisestä ja vahvistamisesta, maataloussektorin ja maatalousmaan päästöjen vähentämisestä ja turvemaiden ojituksesta sekä raivaamisesta luopumisesta.

Suomen hiilinieluja tulee vahvistaa nykyisestä tasostaan. Tavoitteena on, että hiilinielut kasvavat ja luonnon monimuotoisuus turvataan samalla kun puuta käytetään entistä korkeamman jalostusasteen tuotteisiin. Hiilensidonnan ja varastoinnin tehostamiseksi ja siihen kannustamiseksi tarvitaan uusia keinoja, verotusta tai muuta taloudellista kannustetta maanomistajille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka on huomioitava myös valtion omistamien metsien käytössä.

Metsänomistajille luodaan taloudellinen kannustin pidentää metsän kiertoaikaa. Metsänhoidon suosituksia uudistetaan ja jatkuvaa kasvatusta edistetään. Metsähallituksen tulostavoitetta kohtuullistetaan siten, että luontoarvoltaan arvokkaat metsät säilyvät.

Maatalousmaa on mahdollista kääntää päästölähteestä nieluksi. Viljeltyjen maiden hiilivarasto on pienempi kuin luonnontilaisten, mutta viljelytekniikoita ja viljelykiertoa kehittämällä sekä maatalousmaata ennallistamalla on mahdollista vähentää maataloussektorin päästöjä.

Hiilensitominen viljelysmaahan tapahtuu viljelymenetelmiä monipuolistamalla, pitämällä pellot peitteisinä ympäri vuoden ja käyttämällä useampia kasvilajien samanaikaisesti. Myös ravinnepäästöt pienenevät ja satotasot kasvavat. Eri menetelmiä tulee pilotoida edelleen ja kohdentaa siihen rahoitusta. Hyviä käytänteitä tulee laajentaa ja ottaa niitä huomioon muun muassa ympäristötukea uudistettaessa.

Maatalousmaan hiilensidontakyvyn parantamisessa tarvitaan myös uusia kannustimia. Yksi vaihtoehto olisi luoda rahoitusmalli metsittämiseen tai ennallistamiseen, jossa hiilinielun muut käyttäjät, esimerkiksi metsäteollisuus, osallistuisivat hiilinielun kasvattamiseen maataloussektorilla.

Suomen tulee kansallisin toimenpitein lopettaa uusien turvemaiden käyttöönotto. Osaltaan lisäpeltoalaa on tarvittu Suomessa eläintuotannon lannanlevitykseen. Mahdollisuuksien mukaan tulee siirtyä lannan käyttöön biokaasun tuotannossa nykyistä laajemmin. Jatketaan soidensuojeluohjelmaa ja soiden ennallistamista myös hiilensidontan vahvistamiseksi.

Tavoitteitamme

- Suomi tulee olla maailman ensimmäinen fossiilisesta energiasta vapaa hyvinvointiyhteiskunta
- Suomen tulee olla hiilineutraali vuonna 2035 ja hiilinegatiivinen nopeasti tämän jälkeen
- Energiaverotusta ja siihen liittyviä välineitä tulee uudistaa pitkäjänteisesti ja ennustettavasti siten, että se vauhdittaa siirtymää uusiin puhtaisiin teknologioihin, energian säästämiseen sekä energiatehokkuuden parantamiseen
- Vauhditetaan uuden teknologian käyttöönottoa lainsäädännöllä sekä taloudellisin kannustein
- Luovutaan 2020-luvulla kivihiilen ja 2030-luvulla turpeen energiakäytöstä
- Suomen hiilinieluja tulee vahvistaa
- Suomen pitää kyetä vähentämään tasaisesti päästöjä pitäen samalla huolta teollisuuden toimintakyvystä
- Suomen energiatuotannossa on kasvatettava päästöttömien energiamuotojen osuutta
- EU:n on oltava hiilineutraali viimeistään vuonna 2050
- EU:n päästökauppaa uudistetaan niin, että päästöoikeuden hinta on riittävän korkea
- EU:n ilmastotoimia tehostetaan esimerkiksi säätämällä tarkkaan suunniteltuja hiilitulleja EU:n ja sen ulkopuolisten maiden väliseen kauppaan, jotta hiilidioksidin hinta kohdistuu tasapuolisesti sekä EU:ssa että sen ulkopuolella valmistettuihin tuotteisiin
- Panostetaan kehittyvien maiden tukemiseen niin ilmastotavoitteiden saavuttamisessa kuin ilmastomuutoksen vaikutuksiin sopeutumisessa

2.2. Eettinen kuluttaminen ja kestävä ruoantuotanto

Luonnon monimuotoisuuden häviäminen täytyy pysäyttää ja ilmastonmuutosta hillitä. Tavoitteen onnistuminen vaatii kaikkia politiikan sektoreita koskevia toimia niin kansallisesti kuin globaalisti. Kuluttamista ohjataan eettisesti kestäväan suuntaan verotuksella ja sääntelyllä. Verotuksella on mahdollista ohjata tehokkaasti kuluttamista eettisesti kestäväan suuntaan. Yhteiskunnan on mahdollistettava helppo ja vaivaton eettinen kuluttaminen erityisesti liikkumisessa, syömisessä ja asumisessa, jotka vastaavat merkittävästä osasta ilmastopäästöjä. Kokonaiskulutuksen tavaramäärää on myös pienennettävä ja kuluttamista siirrettävä entistä enemmän jakamistalouteen ja palveluihin.

Muovijätteen vähentämiseksi mikromuovit ja huonosti kierrätettävissä olevat monimateriaalipakkaukset pääsääntöisesti kielletään. Muovijätteen kierrätysastetta on nostettava ja Euroopan unionissa on siirryttävä suomalaisen mallin mukaiseen yhtenäiseen pullonpalautusjärjestelmään. 2030-luvulla Suomen on oltava edelläkävijä siirtymisessä kohti muovitonta yhteiskuntaa. Vaatetuotannossa täytyy pannaostaa ekologisuuteen, eettisyyteen ja kestävyuteen.

Yritystoiminnan eettisyys on keskeinen edellytys eettiselle kuluttamiselle. Yritysten valvontaviranomaisten resurssit on turvattava. Kuluttaja-asiamiehelle osoitetaan riittävät resurssit ja selkeä toimiksianto yritys vastuuväittämien todenperäisyyden valvontaan harhaanjohtavan markkinoinnin estämiseksi. Suomalaisen virhevastuujärjestelmän on korostettava edelleen tuotteiden mahdollisimman pitkää tuotekohtaista virhevastuu-aikaa. Yritysten on otettava maakohtainen veroraportointi käyttöön ja tietojen on oltava kaikille avoimia. Tietojen perusteella yrityksen sidosryhmät voivat arvioida, maksaako yritys vastuullisesti veroja sinne, missä yrityksen voitto ja arvo syntyvät.

Fossiilisia polttoaineita käyttävien autojen osuus liikenteessä olevista ajoneuvoista tulee tulevaisuudessa vähenemään selvästi. Autot kulkevat jatkossa pääsääntöisesti sähköllä, kotimaisella biokaasulla sekä nestemäisillä biopolttoaineilla. Myös raskaan liikenteen on entistä vahvemmin hyödynnettävä biopolttoaineita. Julkisen liikenteen on oltava toimivaa, jotta varsinkin suurimmissa kaupungeissa on mahdollista pärjätä ilman omaa autoa. Yhteiskäyttöautojen yleistymisen tarjoaa myös todellisen vaihtoehdon auton omistamiselle. Lentoliikenteessä käytettävän polttoaineen verovapaus puretaan. Nopean raideliikenteen edistämällä pyritään korvaamaan tarvetta lyhyille Suomen sisäisille lennoille.

Tavoitteena on, että 2030-luvulla tavarat ja tuotteet ovat käyttöiältään pidempiaikaisia ja korjattavissa. Tämä mahdollistaa kierrättämisen ja lainaamisen. Tavaroiden käyttöiän pidentämisen ympärille on mahdollista synnyttää uutta yritystoimintaa, jota voidaan tukea myös verotuksella. Tuottajavastuuta on syytä laajentaa koskemaan muun muassa vaatteita ja huonekaluja.

Kuluttajien pääsyä käsiksi kaikkeen olennaiseen tietoon eettisten kulutusvalintojensa tekemisen tueksi edistetään. Eettisessä kuluttamisessa kuluttaja asettaa tavoitteen kuten vesien tai eläinten suojelun ja pyrkii kuluttamaan tämän tavoitteen mukaisesti. Lähtökohtaisesti eettinen kuluttaminen tukee kestäväan kehityksen edistymistä. Kuluttaja tarvitsee eettisen kuluttamisen tueksi sitä suosivia yhteiskunnallisia rakenteita.

2030-luvulla ruoantuotannon on oltava kestäväällä pohjalla. Merkittävin osa ruoan ilmastovaikutuksista syntyy maaperästä lannoitteiden käytön seurauksena tai suoraan tuotantoeläimistä. Ruoankulutuksen ilmastovaikutuksia vähennetään suosimalla mahdollisimman vähän kuormittavia ruokia sekä pienentämällä ruokahävikkiä puoleen vuoden 2018 tasosta. Ruokaketjun on oltava oikeudenmukainen tuottajan, eläinten ja ympäristön kannalta. Kasvi- ja hyönteisproteiinit tulevat tulevaisuudessa korvaamaan osan eläinproteiineista, ja keinoliha korvaa osan lihantuotantoa. Julkisissa ruokahankinnoissa on suosittava kotimaista, luomua, lähiruokaa ja kasvisvaihtoehtoja.

Tavoitteemme

- Verotuksella ohjataan kuluttamista eettisesti kestäväään suuntaan
- Yhteiskunnan on mahdollistettava helppo ja vaivaton eettinen kuluttaminen erityisesti liikkumisessa, syömisessä ja asumisessa
- Muovijätteen vähentämiseksi mikromuovit ja huonosti kierrätettävissä olevat monimateriaalipakkaukset pääsääntöisesti kielletään
- Yritysten on otettava maakohtainen veroraportointi käyttöön ja tietojen on oltava kaikille avoimia
- Tuottajavastuuta laajennetaan koskemaan muun muassa vaatteita ja huonekaluja
- Ruoantuotannon on oltava kestäväällä pohjalla
- Muovijätteen kierrätysastetta nostetaan ja Euroopan unionissa on siirryttävä suomalaisen mallin mukaiseen yhtenäiseen pullonpalautusjärjestelmään
- Julkisen liikenteen on oltava toimivaa, jotta varsinkin suurimmissa kaupungeissa on mahdollista pärjätä ilman omaa autoa
- Ruoankulutuksen ilmastovaikutuksia vähennetään
- Ruokaketjun on oltava oikeudenmukainen tuottajan, eläinten, ympäristön ja kuluttajien kannalta.

2.3. Ihmisen elinympäristö: kohti rakennetun ja luonnonympäristön tasa-painoa

Tavoitteena on, että Suomessa on 2030-luvulla kestävä elinympäristö ja koko maan yhdyskuntarakenne sekä infrastruktuuri tukevat kestäväen kehityksen toteutumista. Näin Suomi tarjoaa esimerkin toimintatavoista, joilla ilmastonmuutos ja eriarvoistuminen saadaan hallintaan samalla, kun luonnon monimuotoisuus turvataan. Suomesta on tehtävä osaamiseen perustuvan kiertotalouden kärkimaa, jossa kehitetään ja kokeillaan kestäväen elinympäristön vaatimia rakenteita, tuotteita ja palveluita.

Päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla suurimmat kasvihuonekaasupäästöjen aiheuttajat ovat liikkuminen, asuminen, rakentaminen ja ruuantuotanto. Riittävät päästövähennykset saadaan aikaan vain yhdyskuntarakenteen ja elämäntapojen muutoksen kautta.

Ihmisen elinympäristö ei muodostu vain asumisen, työn, palveluiden ja vapaa-ajan harrastusten vaatimista arjen ja juhlan tiloista vaan se on myös kulttuuriympäristö, jossa on useita historiallisia kerrostumia ja joka tuottaa elämyksiä. Julkinen kaupunkitila on kaikille avoin demokratian tila, jonka asukkaat voivat eri tavoin ottaa haltuunsa. Sosiaalisesti kestävä kaupunki on turvallinen elinympäristö, jossa luonto on lähellä. Se on myös viihtyisä paikka, joka tarjoaa aineettomia elämyksiä ja luo edellytykset kestäväälle elämäntavalle.

Luonnon monimuotoisuus on itseisarvo ja elämän edellytys maapallolla. Luontoarvot on huomioitava kaikessa taloudellisessa ja sosiaalisessa toiminnassa lainsäädännöllä. Maankäytön muutoksissa on sovellettava ekologisen kompensaaion periaatetta. Luontosuhde, mahdollisuus liikkua ja oikeus nauttia puhtaasta ympäristöstä kuuluvat kaikille.

Kestävät kaupungit ja rakenteet

Suomen tuleva menestys ratkaistaan kasvavilla kaupunkiseuduilla. Muidenkin kaupunkiseutujen ja eri alueiden aktiivisella kehittämisellä voidaan parhaiten lisätä elinvoimaa koko Suomeen ja hyödyntää jo olemassa olevia voimavaroja.

Kaupunkiseutujen kehittäminen perustuu ensisijaisesti seudun kuntien kykyyn ja vastuuseen oman alueensa kehittämisestä. Kaupunkiseutujen kehittämiseksi tarvitaan kuitenkin alueiden erityispiirteet tunnistavaa, sopimusperusteista, molempia osapuolia sitovaa yhteistyötä valtion ja kaupunkien välillä. Näillä sopimuksilla voidaan vastata yhdessä ilmastomuutoksen, resurssiviisauden ja kiertotalouden haasteisiin.

Suomen yhdyskuntarakenteen ylläpidon ja kehittämisen tulee perustua resurssiviisauden periaatteelle. Uudesta yhdyskuntarakenteesta syntyvät hyödyt tulee käyttää ensisijaisesti yhteisten tarpeiden täyttämiseen.

Kuntien ja maakuntien kaavoitukseen perustuva suunnittelujärjestelmä ja aktiivinen maapolitiikka mahdollistavat parhaiten yhteisten tavoitteiden toteuttamisen. Tällöin yhdyskuntarakenteen kehittäminen on pitkäjänteistä ja tekee hiilineutraalit ratkaisut mahdollisiksi niin rakentamisessa kuin liikenteessäkin. Kestävästi toteutettu yhteinen elinympäristö vetää parhaiten puoleensa myös yksityisiä investointeja.

Maamme alueiden käytön suurimmat muutospaineet kohdistuvat kaupunkiseutujen kehittämiseen. Valtion erityisenä tehtävänä on taata valtakunnallisesti tärkeiden luonnon- ja kulttuuriympäristön kohteiden sekä valtakunnallisten rakennettujen verkostojen säilyminen ja resurssiviisas käyttö. Kaupunkiseutujen kehitys on ensisijaisesti alueen kuntien vastuulla, ja niille tulee osoittaa riittävät mahdollisuudet päättää ja kehittää omaa kaupunkiseutuaan.

Resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi tarvitsemme suunnittelujärjestelmän, joka sovitaa yhteen yleisiä, kaikille yhteisiä, ja yksityisiä intressejä. Kuntien kaavoituskäytännössä tulee ottaa huomioon niin valtakunnalliset kuin paikalliset tarpeet. Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteyteen liitetään ekologisen kompensaation periaate. Kuntien kaavoitusmonopoliin tukeutuvan päätöksenteon tulee olla läpinäkyvää ja tehdä kansalaisten osallistuminen mahdolliseksi ja yhteiskunnan tulee myös valvoa yhteisen edun toteutumista tässä suunnittelutyössä.

Hiilineutraali Suomi tulee suurelta osin mahdolliseksi valtion ja kuntien yhteistyöllä. Kaupunkiseutujen kehittäminen edellyttää kaupunkien pitkäjänteistä päätöksentekoa resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi. Kaupungit ovat myös merkittäviä toimijoita alueellisten energiayhtiöiden omistajina. Valtion ja kuntien yhteistyö perustuu kaupunkien yhdessä tekemään suunnittelutyöhön ja sopimuksissa määriteltyihin valtion toimenpiteisiin etenkin asuntopolitiikan ja vähäpäästöisen liikenteen edistämiseksi.

Asuntopolitiikan on oltava pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Asuntopolitiikan lähtökohtana tulee olla kansalaisten hyvän asumisen tarpeet. Tarvitaan asuntokeinottelua rajoittavia toimenpiteitä. Julkisella vuokra-asuntotuotannolla puolestaan hillitään vuokrien nousua ja asuinalueiden segregatiota.

Omistusasumiseen on oltava tarjolla myös kohtuuhintainen, valtion tukema vaihtoehto. Yhteiskunnan tukema vuokra-asuminen on jatkossakin haluttu ja edullinen asumisvaihtoehto, jota asumisoikeusasuminen täydentää. Kasvukeskusalueilla on oltava tarjolla riittävästi kohtuuhintaisia vuokra- ja asumisoikeusasuntoja.

Pysyvään vuokra-asuntokäyttöön tulevaa kohtuuhintaista asuntotuotantoa varten kasvukeskusten kuntien on sitouduttava osoittamaan tarvittavan määrän tontteja säädeltyyn hintaan. Korkotuki-

lainoitusta ja käynnistysavustuksia myönnetään vain aidosti yleishyödyllisille ja omakustannusperiaatteella toimiville vuokratulo- ja asumisoikeusyhteisöille.

Rakentamiseen tarvitaan myös historian tajua ja kiertotalousajattelua. Vanhan rakennuskannan kunnossapidolla ylläpidetään yhteiskunnan muistia sekä sosiaalista ja aineellista pääomaa. Mahdollisuuksien mukaan on pyrittävä huolehtimaan historian jatkumosta kertovien yksittäisten rakennusten ja laajempien kokonaisuuksien säilymisestä tuleville sukupolville.

SDP kannattaa monipuolista asuntopolitiikkaa. Kohtuuhintaisten kerrostaloasuntojen rinnalle tarvitaan myös tiivistä ja matalaa rakentamista, keskitehokasta rakentamista, omakotitaloja, rivitaloja ja paritaloja. Puolue tukee myös yhteisöllistä rakentamista ja asumista. Tarvitaan myös elämänkaariajattelusta lähtevää korttelisuunnittelua, joka mahdollistaa eri ikäisten ihmisten asumisen ja kohtaamisen. Monipuolinen asuntopolitiikka ja sekoittunut asuntohallintajakauma takaavat parhaan lopputuloksen kaupunkikehityksen ja kaupunkien vetovoiman kannalta.

Lähiöremontteja, joissa panostetaan myös energian kulutuksen vähentämiseen, tulee jatkaa määrätietoisesti. Lähiöissä on parannettava julkisten ja yksityisten lähipalvelujen saatavuutta sekä järjestettävä toimivat julkisen liikenteen palvelut ja panostettava myös asumisympäristön turvallisuuteen.

Rakentamisen laatu edellyttää, että pitkän tuotantoketjun joka vaiheessa on mukana laaja-alaisesti ammattitaitoisia osajia ja että valvonta toimii tehokkaasti riskejä minimoiden. Vahvistetaan korjausrakentamisen perinnettä panostamalla koulutukseen ja osaamiseen Suomessa.

Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen

Luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen on ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta yhtä kriittinen kysymys kuin ilmastonmuutos ja nämä kehityskulut vaikuttavat toisiinsa monin tavoin. Luonnon monimuotoisuus on viimeisten vuosikymmenten aikana heikentynyt nopeasti. Suomi on sitoutunut YK:ssa maailmanlaajuiseen tavoitteeseen ennallistaa heikentyneitä elinympäristöjä vähintään 15 prosenttia vuoteen 2020 mennessä. Ennallistamisen tavoitteena on turvata monimuotoiset elinympäristöt sekä niiden ihmisille tuottamat ekosysteemipalvelut.

Tärkeimpiä luonnon ihmiselle tuottamia palveluita ovat esimerkiksi kasvien pölytys, makean veden saatavuus, puuston ja maaperän muodostuminen sekä tulvien säätely. Ennallistamiseen liittyvä työ on vielä suurelta osin toteuttamatta. Ennallistaminen on keskeinen luonnonsuojelun toimenpide uhanalaisten luontotyyppejen ja lajien turvaamiseksi.

Lintujen ja mehiläisten joukkokuolemat ympäri maailman vaikuttavat jo ruuantuotantoon, kun tärkeiden lajikkeiden pölytys vaarantuu. Lintukantojen romahduksen syyksi epäillään maataloudessa käytettäviä hyönteismyrkkyjä, jotka ovat vieneet lintujen ravintonaan käyttämät hyönteiset. Suomen on päästävä oman luonnon monimuotoisuuden suojelussa kestäväälle tasolle ja vaikutettava kansainvälisesti siihen, että kestävä kehityksen toteutumisen edellyttämä toiminta vahvistuu.

Vieraslajien aiheuttama uhka luonnon monimuotoisuudelle on kasvussa myös Suomessa. Haitallisten vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvää lainsäädäntöä tulee kehittää, jotta vieraslajien aiheuttamat ekologiset, sosiaaliset ja taloudelliset haittavaikutukset saadaan minimoitua. Useat tämänhetkiset riistalajit, kuten monet sorsalinnut, ovat uhanalaisia, mutta silti niitä saa metsästää. Erittäin uhanalaiset lajit tulee rauhoittaa metsästykseltä ja vastaavasti haitallisten vieraslajien ja tulokaslajien torjunta ja metsästys tulee sallia, jos ne aiheuttavat merkittävää vahinkoa.

Tuoreimmat luontotyyppien ja eliölajien uhanalaisuusarvioinnit osoittavat Suomen luonnon köyhtyvän edelleen. Noin 400 luontotyyppistä lähes puolet on arvioitu uhanalaisiksi koko maassa. Etelä-Suomessa uhanalaisten osuus on selvästi suurempi kuin Pohjois-Suomessa. Arvioiduista yli 22 000 lajista noin 12 prosenttia on uhanalaisia, kun aiemmin osuus on ollut noin 10 prosenttia. Uhanalaisia on kaikissa lajiryhmissä, suhteellisesti eniten linnuissa ja sammalissa.

Monimuotoinen luonto on itseisarvo ja matkailun kilpailuvaltti Suomen metsät kasvavat vauhdilla, mutta samaan aikaan metsäluonto köyhtyy. Metsiemme lajeista 833 on uhanalaisia eli häviämistä vaarassa, ja lähes yhtä suuri joukko, 754 lajia, on luokiteltu silmälläpidettäviksi.

Suurimpia luontotyyppien uhanalaistumisen syitä ovat Suomessa metsien uudistamis- ja hoitotoimet, ojitus, pellonraivaus sekä rakentaminen ja vesien rehevöityminen. Uhanalaistumiseen johtaneiden syiden joukossa ilmastonmuutos on katsottu vielä varsin vähäiseksi tekijäksi lukuun ottamatta tunturialuetta, mutta tulevaisuuden uhkatekijänä sen merkityksen arvioidaan kasvavan huomattavasti.

Kansallispuistoverkoston laajentaminen ja kehittämien osana suojelutavoitteita on tärkeää. Metsälajeja ja niiden elinympäristöjä tulee suojella myös osana talousmetsien käyttöä. Lahopuuta, tärkeitä elinympäristöjä sekä siirtymäkäytäviä lajeille on säilytettävä osana metsänhoitotoimenpiteitä nykyistä enemmän.

METSO-ohjelman kautta kanavoitu suojelutoiminta on ollut tehokas ja hyvä keino suojella yksityisessä omistuksessa olevia metsiä. Ohjelmaa tulee uudistaa ja laajentaa sekä turvata sen rahoitus. Soidensuojeluohjelma pitää saattaa loppuun.

Luontosuhde sekä mahdollisuus liikkua ja nauttia puhtaasta ympäristöstä ovat tärkeitä oikeuksia. Suomessa on runsaasti kaikkien saavutettavissa olevia hyvin ylläpidettyjä virkistys- ja retkeilyalueita sekä tiukemmin suojeltuja alueita monipuolisen lajiston säilymisen turvaamiseksi sekä uhanalaistumiskehityksen pysäyttämiseksi.

Metsähallituksen luontokohteiden, esimerkiksi kansallispuistojen, suosio ja kävijämäärät ovat kasvussa. Käyntimäärät kansallispuistoissa ovat kaksinkertaistuneet kymmenessä vuodessa. Luonnossa liikkumisen vaikutukset terveyteen ovat kiistattomat. Luontoharrastuksen kääntöpuolena on kansallispuistojen käyntireittien kuluminen ja niiden ylläpidosta syntyvät kustannukset. Suomen matkailulle puhdas luonto ja hyvin hoidetut kohteet ovat kilpailuvaltti, jota tulee vaalia. Luontopalveluiden rahoitusta pitää vahvistaa, sillä nykyisellään se ei riitä kattamaan investointitarpeita kansallispuistoissa, valtion retkeilyalueilla ja historiallisesti merkittävissä kohteissa.

Myös kaupunkiluonto on tärkeä virkistäytymisen paikka ihmisille ja turvapaikka useille lajeille. Luonnon-tilaisten kaupunkimetsien arvo virkistyksessä, ihmisten terveyden edistämässä sekä ekologisesti tärkeinä tulee tunnustaa. On huolehdittava tarvittaessa ekologisen kompensaation käytöstä. Varmistetaan, että asukkailla on mahdollisuus lähimetsään, puistoon tai muuhun virkistysalueeseen kävely-
matkan päässä ja että ranta-alueet pidetään kaikkien käytössä.

Kalastus, metsästys sekä luonnontuotteiden keräily ja jokamiehenoikeudet tulee turvata osana suomalaisten luontosuhteen ylläpitämistä ja vahvistamista.

Suomen uhanalaisia vaelluskalakantoja tulee vahvistaa kalojen luontaista elinkiertoa ylläpitämällä ja palauttamalla. Istutukset eivät ole nykytiedon mukaan tehokkain keino vahvistaa kalakantoja. Vaelluskalojen kulku elin- ja lisääntymisalueille tulee turvata. Useista vanhoista vesitalousluvista puuttuu kalatalousvelvoitteet kokonaan. Kalatalousvelvoitteet tulee lisätä niihin vesitalouslupiin, joihin niitä ei ole aikaisemmin sisällytetty, mikäli kyseisen luvan piirissä olevasta vesitaloushankkeesta aiheutuu kalakanalle ja kalastukselle vahinkoa. Myös jokien suojelu sekä esimerkiksi tierakentamisesta aiheutuneiden

esteiden poistaminen ovat tärkeässä roolissa vaelluskalakantojen vahvistamisessa. Lisäksi saimaanorpan suojelemiseksi tarvitaan tehokkaampia toimia ja tiukempia sanktioita suojelutoimia rikkoville.

Itämeri ja vesistöjen tilaa tulee kehittää niin, että ravinteiden vähentämistavoitteet on saavutettu ja meri- ja vesiluonto on monimuotoista. Tämän aikaansaamiseksi tarvitaan myös kansainvälistä yhteistyötä. Laadukasta juomavettä on riitettävä kaikille, ja maatalouden ja teollisuuden vedentarpeesta huolehditaan kestävästi. Vesivarat on säilytettävä kansallisessa omistuksessa ja niiden strateginen merkitys on tunnustettava.

Kaivoslainsäädäntöä tulee uudistaa. Valtauseriaatteesta on luovuttava ja mineraaliesiintymien on oltava lähtökohtaisesti valtion omaisuutta, joita valtio voi myydä eteenpäin korvausta vastaan. Kaivostoiminnan ympäristövastuita on selkeytettävä. Kaivosyhtiöiden tuottoja on verotettava selvästi nykyistä enemmän ja osa verotuotosta on ohjattava niihin kuntiin, missä kaivokset sijaitsevat. Kaivostoiminnan ympäristövastuita on selkeytettävä ja lupamenettelyssä on nykyistä paremmin otettava huomioon myös kaivostoiminnan haitat alueen elinkeinotoiminnalle ja esim. matkailulle. Natura-suojelun purkamisen ei pidä olla keinovalikoimassa, vaan suojeltuja luontoalueita on kunnioitettava.

Tavoitteitamme

- Kestävän elinympäristön ja koko maan yhdyskuntarakenteen sekä infrastruktuurin on tuettava kestävän kehityksen toteutumista
- Luontoarvot on huomioitava kaikessa taloudellisessa ja sosiaalisessa toiminnassa
- Ympäristövaikutusten arvioinnin yhteyteen liitetään ekologisen kompensaation periaate.
- Ekologisen kompensaation keinoin tuetaan luonnon moninaisuutta ja korvataan ihmisen toiminnan tuottamia vahinkoja.
- Ekologiselle kompensaatiolle luodaan tarkempi lainsäädäntö.
- Kuntien kaavoitusmonopoliin tukeutuvan päätöksenteon tulee olla läpinäkyvää ja tehdä kansalaisten osallistuminen mahdolliseksi
- Asuntopolitiikan lähtökohtana tulee olla kansalaisten hyvän asumisen tarpeet. Tarvitaan asuntokeinottelua rajoittavia toimenpiteitä. Julkisella vuokra-asuntotuotannolla hillitään vuokrien nousua ja asuinalueiden segregaatiota.
- Suomen on päästävä oman luonnon monimuotoisuuden suojelussa kestävälle tasolle ja vaikuttettava kansainvälisesti siihen, että kestävän kehityksen toteutumisen edellyttämä toiminta vahvistuu.
- Haitallisten vieraslajien leviämisen ennaltaehkäisyyn ja torjuntaan liittyvää lainsäädäntöä kehitetään
- Kansallispuistoverkostoa laajennetaan ja kehitetään osana suojelutavoitteita
- Varmistetaan, että myös kaupunkien asukkailla on mahdollisuus lähimetsään, puistoon tai muihin virkistysalueeseen kävelymatkan päässä ja että ranta-alueet pidetään kaikkien käytössä
- Itämeriä on suojeltava yhdessä sen reunavaltioiden kanssa ja vesistöjen tilaa tulee parantaa
- Laadukasta juomavettä on riitettävä kaikille
- Vesivarat on säilytettävä kansallisessa omistuksessa
- Kaivoslainsäädäntöä tulee uudistaa luopumalla valtauseriaatteesta ja mineraaliesiintymien on oltava lähtökohtaisesti valtion omaisuutta

2.4. Maa- ja metsätalous

Puhdas ja eettisesti kestävä ruoantuotanto on Suomelle suuri mahdollisuus

Suomi kuuluu Euroopan pohjoisimpiin viljelyalueisiin, ja sen vuoksi suomalaisilla maatalousyrittäjillä on pohjoisen ilmanalan maatalousosaamista. Monimuotoinen, eri sektoreiden palkkatyön ja yrittämisen yhdistäminen luo realistisen pohjan maaseudun kehittämiseen. Yhdistämällä maa- ja metsätaloutta matkailuun ja muihin palveluammatteihin luodaan pohjaa maaseudun asutuksen säilymiselle. Tämä edellyttää kuitenkin väyläverkoston ja tietoliikenneinfran hyvää toimivuutta ja sitä, että maaseutuelinkeinojen tutkimus-, kokeilu- ja kehitystoimintaa vahvistetaan ja mahdollisia maaseudun monialayrittäjyyden esteitä poistetaan. Kylätoiminnalle on luotava hyvät edellytykset, jotta omaa lähialuetta voi kehittää. Kylätoiminnan avulla tuetaan myös lähipalveluiden saatavuutta ja saavutettavuutta.

Suomalainen maataloustuotannon on pärjättävä laadulla, puhtaudella ja eettisesti kestäväällä tuotannolla. Hyvälaatuisille elintarvikkeille ja jatkojalosteille on kasvavaa vientikysyntää. Maatalouden rakennemuutoksessa on pyrittävä siihen, että tilakoot ovat hyvän kannattavuuden tasolla, ja että uudet sukupolvet ottavat tilojen hoidon kontolleen ja tuotantotavat uudistuvat.

Puhtaan, laadukkaan ja eettisen ruoantuotannon on oltava käyntikorttimme maailmalla. Suomalaisen maataloustuotannon vahvuuksia ovat tulevaisuudessakin vahva osaaminen, vähäiset eläintaudit ja korkeatasoinen tutkimus. Panostamalla kotimaisten alku- ja elintarviketuotteiden korkeaan jalostusasteeseen ja korkealaatuiseen tutkimukseen taataan se, että pienenevistä resursseista saadaan enemmän lisäarvoa ja edistetään suomalaisten elintarvikkeiden markkinointi- sekä vientiosaamista.

EU:n maatalouspolitiikka ja ilmastonmuutos voidaan nähdä suomalaiselle maataloustuotannolle sekä uhkana että mahdollisuutena. On todennäköistä, että Suomen merkitys ruoantuotannossa korostuu ilmastonmuutoksen myötä tulevaisuudessa. Kuluttajilla on oikeus tietää ruuan pääraaka-aineen alkuperämaa, valmistusmaa ja tuotantotapa. Kuluttajaneuvonnalla sekä selkeiden, pakollisten pakkausmerkintöjen avulla tavoitellaan, että ruokapöytään päättyy yhä useammin kestävästi tuotettua ruokaa.

Maatilojen elinkelpoisuuden määrittely ei riipu yksin niiden koosta, vaan niiden kokonaistulosta. Siksi on tuettava maatalousyrittäjien yhteistyötä ja uusien tuotantomuotojen kehittämistä sekä myös maataloutta tukevan yritystoiminnan syntymistä. Suomalaisen maatalouden kannattavuutta lisätään ensisijaisesti markkinoiden eikä niinkään tukipolitiikan kautta. Ruokaketjun tulonjaon tulee olla nykyistä oikeudenmukaisempi. EU:n tukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään. Ympäristötukien ehtoja tiukennetaan siten, että tuet edistävät ympäristön-, ilmaston- ja vesistöjen suojeleminen tavoitteita.

Maatiloilla on mahdollisuus ympäristön kokonaisvaltaiseen huomioonottamiseen ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi ja luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi. Viljelijät ovat tärkeässä asemassa ilmastonmuutoksen torjumisessa. Maatalouden punaiseksi langaksi otetaan kestävä kasvu, jonka pohjalta vastataan tulevaisuuden haasteisiin. Tukia suunnataan enemmän luonnonmukaisen tuotannon tukemiseen ja viljelijöiden lisäkoulutukseen. Peltoja voidaan muuttaa hiilinieluiksi esimerkiksi lisäämällä erilaisten kasvien viljelyä ja kehittämällä kasvatusmuotoja. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa Suomen peltoalasta yli puolet siirtyy luonnonmukaiseen tuotantoon. Siirtymällä vähennetään myös peltojen ravinnekuormaa sekä maaperän köyhtymistä. Kestäväan kasvuun kuuluu myös maatilojen aine- ja energiaomavaraisuus. Ympäristön kannalta kotimaassa kestävästi viljeltyä ja sekä lähellä tuotetun ruoan tarjoamista julkisella sektorilla lisätään.

Suomalaisen eläintuotannon tulee olla eettistä ja kestävä. Hyvään eläinten kohteluun kuuluu lajityypillisestä käyttäytymisestä ja terveydestä huolehtimista sekä sitä, että eläimiä käsitellään aiheuttamatta tarpeetonta kärsimystä tai kipua. Eläinten hyvinvoinnin kannalta on tärkeää huolehtia myös eläimiä hoitavien ihmisten hyvinvoinnista. Maataloudessa lomitus- ym. järjestelmiä kehitetään siten, että

huomioidaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden periaate erityisesti nuorten perheiden ja työvaltaisen maatalouden osalta. Maatalouden lomitusjärjestelmiä ja palvelun saatavuutta sekä toiminnallista tukiverkkoa kehitetään kokonaisvaltaisesti. Maatalouden työpaikkojen sekä koulutuksen vetovoimaa kehitetään ammattitaitoisten työntekijöiden saatavuuden varmistamiseksi. Eläinten hyvinvoinnin kannalta on tärkeää huolehtia myös maataloustyöntekijöiden hyvinvoinnista ja oikeuksista.

Tavoitteenamme on, että suomalaista ruokaa ja ruoantuotantoa arvostetaan, mikä näkyy myös ruokahävikin selvänä vähenemisenä. Ruoantuotannon omavaraisuuden tasosta huolehditaan ja kehitetään globaalia yhteistyötä ruokapolitiikassa.

Kestävä metsätalous tuottaa perinteisiä raaka-aineita ja korkean jalostusasteen vientituotteita

Metsät ovat suomalaisten kansallisvarallisuutta, joita on hyödynnettävä kestävästi ja vastuullisesti. Metsä tuo edelleen monille ihmisille leivän pöytään, samoin levon ja virkistykseen. Metsäpolitiikan tavoitteena on kestävä ja nykyistä monipuolisempi metsänhoito ja hiilinielujen lisääminen. Metsien käsitteilyssä siirrytään kohti tutkittuun tietoon perustuvaa, metsien kasvua tukevaa, luonnon monimuotoisuutta edistävää ja hiilinieluja lisäävää kasvatusta.

Metsänomistajien ja teollisuuden kannalta on tärkeää, että valtion metsäpolitiikka on pitkäjänteistä ja ennustettavaa. Suomen olosuhteissa on tunnusomaista puiden hidas kasvu. Tämä on omiaan tuottamaan laadukasta puuta eli suoraa, ohutlustoista ja ohutoksaista runkoa sekä suurta lahoa, hyvin kestävän sydänpuun osuutta. Pohjoisissa oloissa luontaisesti kehittynyt puu sopii erinomaisesti vaativiin biotuotetarkoituksiin kuten rakentamiseen tai vaikkapa huonekaluiksi. Puutuotteiden jalostusastetta nostetaan sekä korkeamman jalostusasteen tuotteiden ja uusien innovaatioiden syntymistä ja vientiä edistetään. Metsäteollisuuden toimintaedellytyksistä ja puunsaannista monipuolisiin käyttötarkoituksiin huolehditaan sellaisin reunaehdoin, että kestävät hakkuutasot perustuvat luotettavaan ja ajantasaiseen tieteelliseen tietoon. Metsien täyssuojelun rinnalla vaihtoehtoisena suojelutoimenpiteenä edistetään maisemalle ja metsän muulle hyötykäytölle tärkeillä alueilla käsittelyrajoitteita.

Biokaasuhankkeiden edistäminen valtakunnallisesti on ympäristöystävällinen teko ja tuo työtä myös haja-asutusalueille. Tavoitteena on biokaasun käyttöönoton helpottaminen, investointien lisääminen ja kattavan jakeluverkon saaminen koko maahan.

Hiilensidonnan ja varastoinnin tehostamiseksi ja siihen kannustamiseksi tarvitaan uusia keinoja, verotusta tai muuta taloudellista kannustetta maanomistajille. Maankäyttösektorin ilmastopolitiikka on huomioitava myös valtion omistamien metsien käytössä.

Suomen matkailulle puhdas luonto ja hyvin hoidetut kohteet ovat kilpailuvaltti, jota tulee vaalia.

Metsästys ja kalastus luovat maaseudulle työpaikkoja

Kotimainen luonnonkala on nostettava arvoonsa. Suomalaisista järvistä ja merestä löytyy hyvää ravintoa niin ammatti- kuin harrastuskalastajien pyydettäväksi. Kalastusta harjoitetaan turvaten elinvoimaiset ja kestävät kalakannat, samalla myös ammattikalastajien työn edellytyksiä parannetaan. Kalastusharrastuksen säilyttäminen on tärkeää ja lisääntynyt harrastuneisuus on toivottavaa. Kattavat yleiskalastusoikeudet säilytetään ja niitä kehitetään edelleen. Kalastus- ja metsästysmatkailulla on mahdollista luoda maaseudulle työpaikkoja.

Uhanalaisten vaelluskalakantojen säilyttäminen on varmistettava oikeanlaisella kalastuksen säätelyllä, ohjeistuksella ja riittävällä valvonnalla. Lisäksi uhanalaisten vaelluskalojen kudulle pääsyn vaellusesiteitä on määrätietoisesti poistettava, ja edistettävä tavoitetta toimivien kalateiden rakentamiseksi.

Vesilakia on muutettava niin, että kalatalousvelvoite lisätään myös niiden vesivoimalaitosten vesilupiin, joilta se tällä hetkellä puuttuu.

Suomessa on pitkät eräperinteet ja hyvin toimiva metsästyskorttikäytäntö. Metsästys harrastuksena on kuitenkin muuttumassa. Metsästyspolitiikassa on otettava huomioon harrastuskulttuurin sekä harrastusvälineiden muutokset. Metsästyslakia uudistettaessa on huomioitava, ettei mikään laji vaarannu metsästyksen takia. Suojelun vuoksi ylisuuriksi päässeiden lintulajikantojen rajoittaminen on oltava metsästyksen avulla mahdollista.

Tavoitteitamme

- Suomalaisen maatalouden kannattavuutta lisätään ensisijaisesti markkinoiden eikä niinkään tukipolitiikan kautta
- Suomalaisen eläintuotannon tulee olla eettistä ja kestävää
- EU:n tukijärjestelmää yksinkertaistetaan ja selkeytetään ja ympäristötukien ehtoja tiukennetaan
- Maataloustukia suunnataan enemmän luonnonmukaisen tuotannon tukemiseen ja viljelijöiden lisäkoulutukseen
- Tavoitteena on biokaasun käyttöönoton helpottaminen, investointien lisääminen ja kattavan jakeluverkon saaminen koko maahan
- Metsäpolitiikan tavoitteena on kestävä ja nykyistä monipuolisempi metsänhoito ja hiilinielujen lisääminen
- Uhanalaisten vaelluskalakantojen säilyttäminen on varmistettava oikeanlaisella kalastuksen säätelyllä, ohjeistuksella ja riittävällä valvonnalla
- Tavoitteenamme on, että suomalaista ruokaa ja ruoantuotantoa arvostetaan. Ruoantuotannon omavaraisuuden tasosta huolehditaan ja kehitetään globaalia yhteistyötä ruokapolitiikassa.
- Uhanalaisten vaelluskalojen kudulle pääsyn vaellusesteitä on määrätietoisesti poistettava, ja edistettävä tavoitetta toimivien kalateiden rakentamiseksi.

Muutoshaaste 3. Demokratian tulevaisuus ja yhteiskunnan vakaus

Suomi on rakentunut vaikeista lähtökohdista huolimatta vakaaksi demokraattiseksi yhteiskunnaksi. Kansalaisten vapausoikeuksia kunnioitetaan, oikeusvaltioperiaatetta noudatetaan, parlamentaarinen järjestelmä toimii ja sen instituutioiden väliset valtasuhteet ovat kunnossa. Suomessa lehdistön vapautta arvostetaan ja kansalaisten oikeutta saada aitoa tietoa yhteiskunnan toiminnasta pidetään tärkeänä.

Kansalaisten luottamus yhteiskunnallisia instituutioita kohtaan on kuitenkin polarisoitunut. Suomalaisen luottamus yhteiskuntaa kohtaan on edelleen kansainvälisesti vertailtuna korkealla tasolla, mutta Suomessakin osa kokee epäluottamusta eduskuntaa, puolueita, virkamiehiä, mediaa tai oikeuslaitosta kohtaan. Yhtenä indikaattorina yhteiskunnallista vaikuttamista kohtaan on kansallisissa vaaleissa äänestämisen. Äänestysaktiivisuus on pysynyt kohtuullisen vakaana 2000-luvulla, mutta selvästi alhaisempina kuin aiempina vuosikymmeninä.

Tietoyhteiskuntakehitys ja sivistystason nousu mahdollistavat yhä uusia demokraattisen osallistumisen muotoja. Valitettavasti keinojen lisääntyminen ei ole johtanut samassa määrin osallistumisen yhdenvertaisuuden vahvistumiseen, vaan polarisoituminen on pikemmin lisääntynyt myös koulutuksen osalta. Yhteiskunnan toimintoihin osallistuminen ja vaikutusvalta sekä positiivinen kehittäminen kasautuvat jo ennestään aktiivisille tahoille. Tämä ei tarkoita, että uusien demokraattisen osallistumisen ja vaikuttamisen kanavien kehittämisestä tulisi luopua, vaan niiden kehittämisessä on otettava entistä enemmän huomioon osallistumisen yhdenvertaisuus. Samalla on huomioitava eri tapojen yhteys demokraattiseen päätöksentekoon.

Äänestämisen on vain yksi mittari osallistuvan demokratian vahvuudelle ja polarisaatiolle. Ongelmana on, että osallistuminen ja osallistumattomuus kasautuvat. Samat ryhmät, jotka käyttävät äänioikeutta, ovat aktiivisia myös yhdistystoiminnassa, suoran demokratian osallistujina ja erilaisissa kansalaisverkostoissa. Parhaiten koulutetut ja varakkaimmat äänestävät aktiivisemmin kuin vähemmän koulutetut ja vähävaraiset. Iäkkäiden äänestysaktiivisuus on myös nuoria korkeampi. Tarvitsemme laajalaisia toimenpiteitä äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.

Edustuksellisen demokratian ohella myös perinteiseen kansalaisyhteiskuntaan kohdistuu rapauttavia muutossuuntia. Kansalaisjärjestöjen tulee uudistua kyetäkseen tarjoamaan uskottavia osallistumisen ja vaikuttamisen kanavia. Järjestöjen etuna vapaamuotoiseen kansalaistoimintaan nähden on pitkäjänteisyys ja esimerkiksi taloudelliset vastuurakenteet. Kansalaisjärjestötoiminnan yksi kriittinen menestystekijä voikin olla kyky yhteistyöhön epämuodollisten kansalaisverkostojen ja -liikkeiden, ns. neljännen sektorin kanssa, ja osaltaan niiden toiminnan mahdollistaminen ja tukeminen.

Kansalaisten käyttäytymisen ja odotusten ohella myös itse järjestelmä haastaa kansalaisyhteiskuntaa. Järjestäytynyt kansalaisyhteiskunta, ns. kolmas sektori, on kaventumassa ja pusertumassa julkisen ja yksityisen sektorin väliin. On tärkeää, että julkinen valta arvioi omaa suhdettaan kansalaisyhteiskuntaan ja linjauksissaan vaalii kansalaisyhteiskunnan autonomiaa ja elinvoimaisuutta julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla.

Demokraattinen yhteiskunta vaatii jatkuvaa ylläpitoa ja osallisuuden vahvistamista. Maailmanlaajuisesti tarkasteltuna monin paikoin demokratiakehitys on ottanut valitettavasti takapakkia ja itsevaltaisesti johdettujen valtioiden määrä on kasvanut. Globaalit tapahtumat ovat myös osoittaneet demokraattisten yhteiskuntien heikot kohdat. Esimerkiksi terrori-iskut ja iskujen uhka ovat johtaneet turvattomuuden tunteen kasvuun. Sisäisen turvallisuuden vahvistaminen edellyttää tarkkaa tasapainoilua kansalaisten yksityisyyden suojan ja terrori-iskujen ehkäisemisen välillä.

Tietoturvan ja yksityisyyden painoarvo digitaalisen ajan politiikan kysymyksinä kasvaa entisestään, kun kaikista laitteista tulee osa tietoverkkoa. Tämä luo sekä mahdollisuuksia että uhkia, riippuen siitä, mihin tarkoituksiin kasvava tietomassaa käytetään. Kasvava tietomassa mahdollistaa muun muassa parempien ja oikea-aikaisten palvelujen luonnin, tehokkaammat vaikutusarvioinnit ja sitä kautta paremman taloudellisen ja lainsäädännöllisen toiminnan. Kerättyä tietoa on toki mahdollista käyttää myös muuhun kuin alkuperäiseen tarkoitukseen. Tietojen kerääminen ja väärinkäyttäminen voi johtaa yksittäisten ihmisten tai ihmisjoukkojen manipulointiin. Tiedon omistaminen on myös tuottavaa ja tulevaisuudessa onkin pohdittava laajasti sitä, kenellä on oikeus tehdä suuria voittoja toisten tietojen keräämisen ja hallinnoinnin kautta. Suuryritysten ja viranomaisten tapaa käsitellä hallussaan olevia yksilöiden tietoja edellyttää yhteiskunnan sääntelyä sekä valvontaa.

Eri syistä syntyvät muuttoliikkeet ovat ruokkineet populistista oikeistoa ja siten aiheuttavat haasteita demokratioille. Euroopan unionin alueella suurinta vastustusta on herättänyt maahanmuutto. Euroopan lähialueilla käytävät sodat ja kriisit sekä näitä seurannut pakolaisten kasvava määrä Euroopassa ovat johtaneet poliittisen ilmapiirin kiristymiseen. Demokraattisten yhteiskuntien toiminta perustuu YK:n ihmisoikeuksien julistuksessa määritetyille jokaiselle ihmiselle kuuluvalla ihmisarvolla. Populismien ja äärioikeiston nousu yhdistettynä tiedonkulun nopeutumiseen ja lähialueidemme kriisit ovat johtaneet siihen, että Suomeenkin on syntynyt poliittisia järjestöjä, jotka kieltävät joitain ihmisryhmiltä ihmisarvon. SDP ei hyväksy muukalaisvihamielisyyttä, rasismia eikä syrjintää missään muodossa.

Populistiset liikkeet Suomessa ja muualla saavat käyttövoimansa ihmisten kokemasta epätasa-arvosta, osattomuudesta ja turvattomuuden tunteesta. Ihmisten kokema huoli omasta ja lähimmäisten tulevaisuudesta ja toimeentulosta luo käyttövoimaa populistille, jotka pyrkivät kanavoimaan huolen maahanmuuton ja monikulttuurisuuden vastaisuuteen. Maahanmuuttoon kriittisesti suhtautuvien ihmisten määrä kasvaa kuitenkin sekä alueilla, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia ihmisiä, että alueilla, jossa maahanmuuttajia ei juuri ole. Demokraattisten yhteiskuntien haasteena on se, että osa populistista liikkeistä käyttää järjestäytymisen oikeutta ja sananvapautta pyrkiessään kumoamaan demokraattisen yhteiskuntajärjestyksen.

Tiedotusvälineiden asema on muuttunut Suomessa. Ihmiset seuraavat uutisia sähköisten laitteiden kautta sekä kasvavissa määrin sosiaalisessa mediassa. Monet kaupalliset mediayhtiöt ovat olleet taloudellisissa vaikeuksissa tämän muutoksen seurauksena. Perinteiset toimijat ovat saaneet rinnalleen erilaisin pelisäännöin toimivia kilpailijoita. Valemedioiden toiminta ei perustu yleisesti hyväksytyihin journalistisiin ohjeisiin, vaan propagandistisiin kärjistyksiin ja jopa valheelliseen asioiden uutisointiin.

Suomi pyrkii pitkäjänteisesti vahvistamaan valmiuksiaan hybridiuhkien torjumiseksi. Keskeisenä osana on kyky tunnistaa disinformaatiota ja muuta informaatiovaikuttamista sekä torjua näiden kielteisiä vaikutuksia. EU-tason yhteistyö hybridiuhkia vastaan tukee kansalaisten kokonaisvaltaisen turvallisuuden vahvistamista.

”SDP toimii sen puolesta, että Suomi on maailman turvallisimma maa ja paras oikeusvaltio sekä osallistavan demokratian että kansalaisvapauksien ja ihmisoikeuksien edelläkävijä.”

Visio: Vuonna 2030 demokraattisuus ja osallisuus ylläpitävät yhteiskunnan lujutta ja vakautta muuttuvassa maailmassa.

3.1. Osallistuminen demokraattiseen päätöksentekoon

SDP puolustaa päättäväisesti kansanvallan elinvoimaisuutta. Demokratian uskottavuus ja elinvoima edellyttävät, että kansanvallan toteutumista tarkastellaan kriittisesti. Tämä tarkoittaa edustuksellisen demokratian rakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä, kansalaisyhteiskunnan edellytysten turvaamista ja monipuolisia osallistumisen keinoja. Demokratian ja osallisuuden vahvistamisella ylläpidetään myös yhteiskuntarauhaa. Demokratian tulevaisuuden kannalta on keskeistä, että kansanvaltaisuus ulottuu paikallistasolta Euroopan unionin ja globaalitason päätöksentekoon asti.

Jokaisella pitää olla yhtäläinen mahdollisuus osallistua demokraattiseen päätöksentekoon. Erityistä huomiota on kiinnitettävä heikommassa asemassa olevien ihmisten, erityisryhmien sekä lasten ja nuorten osallistumismahdollisuuksiin samoin kuin demokraattisen päätöksenteon keinoihin työelämässä.

Lasten ja nuorten kasvuympäristöjä ja kouluopetusta tulee kehittää tukemaan lasten ja nuorten valmiuksia vaikuttaa omassa lähiympäristössään ja laajemmin yhteiskunnassa. Demokratiakasvatus tulee laajentaa esiopetuksesta toiselle asteelle. Näin jokainen suomalainen oppii kouluvuosiensa, miten oman kouluyhteisön sekä yhteiskunnan yhteisten asioiden hoito ja päätöksentekoprosessit toimivat.

Vaalijärjestelmän ja muiden edustuksellisen demokratian rakenteiden tulee tukea kansalaisten yhdenvertaisia vaikutusmahdollisuuksia ja demokratiaa kohtaan koettua luottamusta. Vaalien lukumäärää, äänestys- ja vaalikelpoisuusikärajaa ja vaalipiirijakoa sekä niiden mahdollisia muutoksia on aina pohdittava tästä lähtökohdasta. Osallistumisen vaaleihin on oltava esteetöntä fyysisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti. Varmistetaan, että julkisten päätösten valmisteluaineisto on ennakkoon helposti nähtävillä. Kansanvallan laajentamiseksi hyödynnetään tietoverkkoja ja avointa dataa sekä erilaisia suoran demokratian menetelmiä kuten kansalaisraateja, kuntalaishaastatteluja tai osallistuvaa budjetointia

Mahdollisuus neuvoa-antaviin kansanäänestyksiin ja kansalaisaloitteisiin on tärkeä osa demokratian keinovalikoimaa niin valtiollisella kuin paikallisella tasolla. Tuodaan edustuksellista demokratiaa lähemmäs arkea ottamalla käyttöön niin sanottu keskustelualoite kunta-, maakunta-, eduskunta- ja EU-tasolla. Keskustelualoitteessa kansalaisilla on säädetyn kannattajamäärän kerättyään mahdollisuus saada viipymättä asia tai kysymys päätöksentekijöiden ajankohtaiskeskusteluun.

Samalla kun yksilötasoinen kansalaisaktiivisuus on kasvussa, kansalaisjärjestöt muodostavat edelleen kansalaisyhteiskunnan ytimen. Kansalaisjärjestöjen toimintaedellytykset tulee turvata ja niiden autonomiaa on syytä vahvistaa uudistamalla, selkeyttämällä ja yhdenmukaistamalla julkisen vallan avustuskäytäntöjä valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti. Yhdistyslakia on uudistettava rajoittavasta mahdollistavaan suuntaan, mikä tukee järjestöjen uusien toimintatapojen käyttöönottoa.

Tavoitteitamme

- Edustuksellisen demokratian rakenteita ja toimintatapoja pitää kehittää, kansalaisyhteiskunnan edellytykset pitää turvata ja monipuolisia osallistumisen keinoja tulee ylläpitää
- Jokaisella äänioikeutetulla pitää olla yhtäläinen mahdollisuus osallistua demokraattiseen päätöksentekoon ja myös ilman äänioikeutta olevien osallisuutta yhteiskuntaan tulee tukea
- Tuodaan edustuksellista demokratiaa lähemmäs arkea ottamalla käyttöön niin sanottu keskustelualoite kunta-, maakunta-, eduskunta- ja EU-tasolla
- Yhdistyslakia on uudistettava rajoittavasta mahdollistavaan suuntaan, mikä tukee järjestöjen uusien toimintatapojen käyttöönottoa
- Lapsen edun periaatteen mukaisesti on kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa tehtävä lapsivaikutusten arviointi.

3.2. Oikeusvaltion kehittäminen

Oikeusvaltio edellyttää perus- ja ihmisoikeuksien ja oikeusturvan yhdenvertaista toteutumista, eri väestöryhmien välisiä hyviä suhteita sekä osallisuuden ja osallistumisoikeuksien vahvistamista. Näin ylläpidetään yhteiskuntarauhaa ja kansalaisten luottamusta. Erityistä huomiota on kiinnitettävä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien turvaamiseen.

Lainvalmistelun tasoa on johdonmukaisesti vahvistettava asiantuntija- ja tutkimustiedon pohjalta. Tämä vaatii myös entistä parempaa yhteistyötä eri tahojen välillä, jotta eri muutosten vaikutukset voidaan arvioida perusteellisesti. Perustuslain asemaa ja sen tulkinnan riippumattomuutta on kunnioitettava ja vahvistettava.

Oikeudenhoidon riittävät resurssit on turvattava ja oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennettävä. Oikeudenkäyntejä voidaan sujuvoittaa ja kustannuksia alentaa muun muassa digitalisaation avulla. Samalla voidaan vahvistaa oikeudenalakohtaista erityisosaamista tuomioistuimissa. Rikosasioiden käsittelyä on nopeutettava varmistamalla parempi yhteistyö syyttäjän ja poliisien kesken. Syrjäytymisen ja eriarvoistumisen ehkäiseminen, koulutukseen panostaminen ja kiinnijäämisriskin nostaminen ovat tärkeimpiä rikollisuutta ehkäiseviä toimia.

Kriminaalipolitiikan on tähdättävä kokonais- ja uusintarikollisuuden vähentämiseen, vaikuttavan kuntouttavan toiminnan vahvistamiseen sekä rikosseuraamusviranomaisten ja muiden sektoreiden välisen yhteistyön lisäämiseen.

Rikoksen uhrin ja henkirikoksen uhrin omaisen tuki ja mahdollisuus saada korvauksia on turvattava. Matkan kynnyksen ilmoitusmahdollisuuksia ja viranomaiskäytäntöjä on vahvistettava.

Rikosten rangaistavuutta on arvioitava ja muutettava niin, että rangaistukset ovat oikealla tasolla sekä suhteessa teon vahingollisuuteen että muista rikoksista langetettaviin rangaistuksiin. Erityisesti lapsiin kohdistuvien törkeiden rikosten vähimmäisrangaistuksia on korotettava. Vaarallisimpien väkivaltarikollisten vapautumisen edellytyksiä on syytä aina arvioida perusteellisesti ja tapauskohtaisesti.

Lainsäädännön ja viranomaisten toiminnan on puututtava nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Rikosten selvittämiseen ja torjuntaan, ml. talous- ja verorikollisuus, on taattava riittävät resurssit.

Tavoitteitamme

- Kiinnitetään erityistä huomiota heikoimmassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien turvaamiseen
- Oikeudenhoidon riittävät resurssit on turvattava ja oikeudenkäyntien kokonaiskestoa lyhennettävä
- Kriminaalipolitiikan on tähdättävä kokonais- ja uusintarikollisuuden vähentämiseen
- Rangaistusten oikealla tasolla sekä suhteessa teon vahingollisuuteen että muista rikoksista langetettaviin rangaistuksiin
- Lainsäädännön ja viranomaisten toiminnan on puututtava nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen

3.3. Sisäinen turvallisuus

Länsimaiset yhteiskunnat ovat kehittyneet jatkuvasti turvallisempaan suuntaan esimerkiksi väkivalta-rikosten määrällä mitattuna. Silti turvattomuuden tunne on kasvanut. Tähän on vaikuttanut yhteiskunnan nopea muutos ja ennakoimattomuuden lisääntyminen ihmisten elämässä. Lisääntyvä turvattomuuden kokemus voi vaarantaa myös yhteiskuntaa kohtaan laajemmin tunnetun luottamuksen. Eriarvoistuminen, länsimaihin kohdistuneet terrori-iskut ja iskujen uhka ovat osaltaan kasvattaneet turvattomuuden tunnetta. Sisäisen turvallisuuden vahvistaminen edellyttää tarkkaa tasapainoilua kansalaisten yksityisyyden suojan ja rikollisuuden ehkäisemisen välillä.

Turvallisuuden tunne syntyy luottamuksesta yhteiskuntaan ja toisiin ihmisiin, osallisuuden kokemuksesta, elämän hallinnasta ja ennustettavuudesta sekä oikeudenmukaisuuden kokemuksesta.

Sisäisen turvallisuuden perusta luodaan siten politiikalla, joka vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa ja vahvistaa kansalaisten osallisuutta. Myös terveydenhuollon toiminnalla on suuri merkitys: esimerkiksi päihdehaittojen ja nuorten mielenterveysongelmien ehkäisy palvelee osaltaan turvallisuuden rakentamista.

Turvallisuudesta huolehtiminen edellyttää myös viranomaisten toimintakyvyn turvaamista. Tämä on tärkeää viime kädessä kansalaisten hengen ja terveyden koskemattomuuden turvaamiseksi. Tehokas viranomaistoiminta on välttämätöntä, jotta turvallisuuden tasa-arvo yhteiskunnassa voi toteutua. Huono-osaisuus ja syrjäytyneisyys eivät lisää ainoastaan todennäköisyyttä ajautua rikoksiin, ne lisäävät myös todennäköisyyttä joutua rikosten uhriksi. Siten esimerkiksi poliisin tai pelastustoimen aliresursointi on erityinen riski niille, joilla ei ole mahdollisuutta hankkia lisäturvaa omin varoin. Turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset ja riittävät voimavarat on turvattava koko maassa. Samalla lainsäädännön on mahdollistettava viranomaisille parhaat ja tarkoituksenmukaiset keinot oman toimintansa hoitamiseen.

Kansalaisten kansainvälisesti verrattuna korkea luottamus viranomaisiin on kyettävä ylläpitämään. Avainasemassa ovat avoin viranomaistiedottaminen ja luottamuksen horjuttamisen tarkoituksellisten yritysten tunnistaminen. Liikennevalvontaa ei voi jättää kameroiden varaan, vaan siihen on varattava riittävät henkilöresurssit erityisesti raskaan liikenteen valvontaan. Poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen eli PTR-yhteistyön avulla pystytään edistämään viranomaisten laaja-alaista yhteistoimintaa erityisesti vakavan, järjestäytyneen ja kansainvälisen rikollisuuden ehkäisemiseksi.

Kansalaisten ensisijainen toive on yleensä avun saaminen – on toissijaista, mikä hallinnonala avun tarjoaa. Toisaalta sisäistä turvallisuutta on mahdollista rakentaa myös kansalaisten omalla toiminnalla, jossa kolmas ja neljäs sektori ovat aktiivisia. Parhaimmillaan tehokas viranomaistoiminta ja aktiivinen kansalaisten turvallisuustyö toimivat yhdessä.

Elinympäristö on tärkeä pitää turvallisena läpi elämän. Kodin on oltava turvallinen paikka ja apua on saatava silloin kun sitä tarvitaan. Seksuaali- ja lähisuhdeväkivalta on kansallinen häpeätahra, jonka ennaltaehkäisy, tutkinta ja sanktiot sekä uhrien palvelut on huolehdittava riittävälle tasolle. Myös yhteiskunnan digitaalisten järjestelmien saavutettavuuden puutteet ja hankala käytettävyys voivat olla turvallisuusriski.

Myös kyber- ja hybridiuhat vaikuttavat merkittävästi sisäiseen turvallisuuteen ja turvallisuuden tunteeseen. Vaikka tietosuojamääräykset ovat kehittyneet, kansalaisten mielipiteisiin on mahdollista vaikuttaa ei-hyväksyttävillä tavoilla esimerkiksi vaaleissa. Valtiollisten vaikuttajien ohella kyberturvallisuudessa on aiempaa vahvemmin huomioitava myös yksityisiltä tahoilta tulevat kyberuhat, jollainen voi olla muun muassa kansalaisten sosiaali- ja terveysrekisteritietojen urkinta.

Tavoitteitamme

- Sisäisen turvallisuuden vahvistaminen edellyttää tarkkaa tasapainoilua kansalaisten yksityisyyden suojan ja rikollisuuden ehkäisemisen välillä
- Sisäisen turvallisuuden perusta luodaan politiikalla, joka vähentää eriarvoisuutta yhteiskunnassa ja vahvistaa kansalaisten osallisuutta
- Turvallisuusviranomaisten toimintaedellytykset ja riittävät voimavarat on turvattava koko maassa

3.4. Maahanmuutto

Ihmisten liikkuminen yli heimo- ja valtiorajojen on ikaikainen maailmanlaajuinen ilmiö. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa kanssakäyminen lisääntyy ja eri katastrofit voivat johtaa muun muassa muuttoliikkeiden äkilliseen voimistumiseen. Vaikutukset näkyvät tällöin myös Suomessa.

Suomesta muutetaan pääsääntöisesti muualle työn ja opiskelun vuoksi ja vastaavasti Suomeen muutetaan työn, opiskelun, perheen ja humanitääristen syiden johdosta.

Maahanmuuttopolitiikkaa on kehitettävä osana yleistä yhteiskuntapolitiikkaa ja maahanmuuton tulee olla hallittua sekä oikeudenmukaista. Sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin, ihmisoikeuksien ja ihmisarvon periaatteen kunnioittamiseen muodostavat perustan maahanmuuttopolitiikalle.

Maahanmuuton pitäminen hallittuna edellyttää sitä, että maahanmuuttopolitiikka perustuu toimivaan lainsäädäntöön, on ennakoitua ja ottaa taloudellisen kantokykymme huomioon. Oikeudenmukaisuus tarkoittaa puolestaan syrjimättömyyttä, yhdenvertaista kohtelua ja inhimillisyyttä. Jokaisen on noudatettava yhteisesti sovittuja sääntöjä. Kaikkien oleskeluluvan saaneiden on päästävä nopeasti tasa-arvoisina ja aktiivisina toimijoina osaksi yhteiskuntaa. Maahanmuuttopolitiikan tulee olla sellaista, että se tukee osaltaan yhteiskunnan vakautta ja turvallisuutta.

Suomen eduskunnan ja hallituksen sekä viranomaisten on toimillaan aktiivisesti tuettava ja ohjattava kuntia kotouttamispolitiikassaan. Kotouttamista ja sen vaikutuksia sekä esimerkiksi maahanmuuttajien työllistymistä on seurattava ja tuettava. Ympäristöministeriön on ohjauksellaan osallistuttava ennistä tiiviimmin asuntopolitiikan toteutumiseen Suomessa, varsinkin suurissa lähiöissä segregaaation ehkäisemiseksi.

EU tarvitsee yhteistä maahanmuuttopolitiikkaa

Maahanmuuttopolitiikkaa on kehitettävä ja sovitettava yhteen Euroopan unionin sekä muiden Pohjoismaiden kanssa. Sisäraajattoman Euroopan unionin ulkorajoja on valvottava tehokkaasti sekä kattavasti ja unionille luotava yhtenäistä humanitaarista maahanmuuttopolitiikkaa. Suomen on aktiivisesti ja aloitteellisesti kehitettävä tätä politiikkaa ja sen käytänteitä. Näin ohjataan jäsenvaltioiden ratkaisuja suhteessa maahanmuuton kansallisiin käytänteisiin ja periaatteisiin. Jokaisen jäsenvaltion on sitouduttava yhteisiin pelisääntöihin ja kannettava vastuunsa. Yhteistyöllä kolmansien maiden kanssa Euroopan unioni turvaa sen, että ihmisoikeuksia noudatetaan muuttoliikkeissä.

Suomen on kannettava oma vastuunsa pakolaisuuden osalta. Muuttoliikkeitä aiheuttavia kriisejä on pyrittävä ennaltaehkäisemään kehitys yhteistyön, ilmastopolitiikan ja rauhanpolitiikan keinoin, sekä lähimaiden demokratiakehitystä tukien. Kiintiöpakolaisjärjestelmän on oltava ensisijainen humani-

täärisen maahanmuuton väylä, ja Suomen on edistettävä sen käytön laajentamista maailmalla. Erityistä huomiota kiinnitetään haavoittuvassa asemassa oleviin, naisiin ja lapsiin. Kansainvälistä suojelua pitää voida hakea ja hakemuksen perusteita tutkia mahdollisimman lähellä lähtöalueita ja viimeistään Schengen-alueen rajalla. Ihmissalakuljetukseen sekä laittomaan maahantuloon ja maassa oleskeluun on puututtava tehokkaasti. Myönteisen oleskelulupapäätöksen saaneet kotoutetaan ja kielteisen päätöksen saaneet palautetaan.

Tarvitsemme työperäistä maahanmuuttoa

Työperäinen maahanmuutto on keino helpottaa työvoimapulaa sekä tervehdyttää väestön ikärakennetta ja huoltosuhdetta. Tarvitsemme maailmalta eri alojen erityisosaajia ja ammattilaisia. Suomen on oltava yhteiskuntana houkutteleva ja kiinnostava maa saapua tekemään töitä, opiskelemaan ja yrittämään. Suomen tulee toteuttaa johdonmukaista työperäisen maahanmuuton ohjelmaa, jolla varmistetaan työvoiman saatavuus. Samalla on huolehdittava työehtojen noudattamisesta ja jokaisen työntekijän työsuhdeturvan toteutumisesta. Väärinkäytöksiä on ehkäistävä aktiivisesti ja väärinkäytöksille on oltava riittävät rangaistukset. Ihmiskaupan uhrien asema on turvattava myös työperäisen maahanmuuton osalta, viranomaisten osaamista ja resursseja on vahvistamalla. EU- ja ETA-alueen ulkopuolisen työvoiman saatavuusharkinnasta pidetään kiinni ja sitä kehitetään vastaamaan kulloisiakin työvoimapolitiittisia tarpeita. Samalla lainsäädäntöä on kehitettävä niin, että jo maassa olevan työntekijän asema ei ole liian riippuvainen työnantajasta, jolloin hän ei esimerkiksi kykene hakemaan apua hyväksikäyttötilanteissa.

Aktiivisilla kotoutumispalveluilla luodaan perustaa toimivalle maahanmuuttopolitiikalle. Kotoutumisen tulee olla vuorovaikutusta maahanmuuttajan ja yhteiskunnan muiden jäsenten välillä. Tavoitteena on, että jokainen oppii kielen, jolla yhteiskunnassa tulee toimeen ja pystyy kouluttautumaan sekä työllistymään. Tähän tulee varata tarvittavat resurssit. Maahanmuuttajien työllisyysastetta on nostettava selvästi nykyistä korkeammaksi. Kotoutuminen on kaksisuuntainen prosessi, jonka onnistuminen edellyttää syrjivien rakenteiden purkamista ja avointa asenneilmapiiriä. Maahanmuuttajien oikeusturvasta huolehditaan ja mahdollisuus perhe-elämään turvataan. Suomen on oltava kansainvälinen, yhdenvertainen ja oikeudenmukainen maa.

Tavoitteitamme

- Sitoutuminen kansainvälisiin sopimuksiin, ihmisoikeuksien ja ihmisarvon periaatteen kunnioittamiseen muodostavat perustan maahanmuuttopolitiikalle
- Maahanmuuttopolitiikkaa on kehitettävä ja sovitettava yhteen Euroopan unionin sekä muiden Pohjoismaiden kanssa
- Kiintiöpakolaisjärjestelmän on oltava ensisijainen humanitäärisen maahanmuuton väylä
- Työperäinen maahanmuutto on keino helpottaa työvoimapulaa sekä tervehdyttää väestön ikärakennetta ja huoltosuhdetta. Samalla on huolehdittava työehtojen noudattamisesta ja jokaisen työntekijän työsuhdeturvan toteutumisesta
- Aktiivisilla kotoutumispalveluilla luodaan perustaa toimivalle maahanmuuttopolitiikalle
- Ihmissalakuljetukseen sekä laittomaan maahantuloon ja maassa oleskeluun on puututtava tehokkaasti

3.5. Kulttuuri, liikunta ja nuoriso

Kulttuurin arvostaminen ja luovien alojen arvostaminen

Kulttuuri muodostaa laajasti ymmärrettynä yhteisöjen ja koko yhteiskunnan perustan. Se kuitenkin muuttuu ja muovautuu jatkuvasti niin uusien sukupolvien, vaikutteiden, ideoiden, arkisen vuorovaikutuksen kuin tietoisien muutostyön myötä. Koska kulttuuri on henkilökohtaisten ja jaettujen identiteettien kenties tärkein rakennusaine, sen on oltava kaikkien saavutettavissa. Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille: asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ominaisuuksista tai kielitaidosta riippumatta.

Yhteiskunnan tulee tukea kulttuuritoimintaa niin monipuolisesti, että jokaisella on mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kokijana että tekijänä tai harrastajana. Tämä edellyttää niin kulttuuri-instituutioiden ja harrastusmahdollisuuksien ylläpitämistä kuin tapahtumien ja taiteilijoiden tukemista. Tuki voi olla myös tiloja tai neuvontaa. Kulttuurin saavutettavuus edellyttää esteettömyyttä. Julkisella rahoituksella tulee ohjata kulttuuritoimijoita saavutettavuuden laajaan huomioimiseen.

Tarvitsemme nykyistä suunnitelmallisempaa toimintaa niiden tavoittamiseen, jotka jäävät palveluiden ulkopuolelle. Erilaisten hoitopaikkojen sekä oppilaitosten arkeen tulee tuoda järjestelmällisemmin taide- ja kulttuuritoimintaa. Vammaisten osallistuminen kulttuuripalveluihin edellyttää muun muassa toimivia kuljetus- ja tulkkauspalveluita, apuvälineitä ja avustajien vapaata pääsyä.

Kulttuuri on niin kokemuksia – katsojana, kuulijana tai kokijana – kuin tekemistäänkin. Mahdollisuudet kulttuurin harrastamiseen ovat kulttuuripoliittisesti yhtä tärkeitä kuin kulttuurin seuraaminen. Erilaiset harrastusmuodot matalankynnyksen kokeiluista pitkäjänteiseen taiteen perusopetukseen on pidettävä osana kuntien ja muun kulttuuri- ja sivistyshallinnon kokonaisuutta.

Kulttuuripalveluiden saatavuuden suurin este on rahan puute. Eurot vaikuttavat jokaisen paikkakunnan kulttuuritarjontaan, hintaan ja harrastusmahdollisuuksiin niin harrastajan kuin toteuttajan näkökulmasta. Voimavarat vaikuttavat suoraan teattereiden, orkestereiden ja museoiden tarjontaan. Taiteen ja kulttuurin arvo yhteiskunnalle, yhteenkuuluvuudelle ja hyvinvoinnille on kuitenkin kiistaton. Siksi tavoitteena pitää olla kulttuurin riittävä rahoitus, joka painottaa saavutettavuutta ja kaikkien kulttuurillisia oikeuksia. Tavoitteenamme on, että valtion budjetista vähintään yksi prosentti kohdennetaan kulttuurin rahoitukseen.

Taiteen vapaus on tärkeä itseisarvo. Ei ole poliitikkojen, virkamiesten tai muiden rahoittajien tehtävä määritellä taiteen sisältöjä tai tavoitteita. Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa taiteen tekeminen, kulttuurin toimintaedellytykset ja ohjata kulttuuripalvelujen tuottajia huolehtimaan kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta, vaarantamatta taiteen vapautta.

Julkista rahoitusjärjestelmää onkin kehitettävä edelleen niin, että se kohtelee eri taidemuotoja ja -toimijoita yhdenvertaisemmin. Uusien taiteenlajien on päästävä nykyistä paremmin julkisen tuen piiriin ja rahoitusjärjestelmien tavoitteita on ohjattava kohti taiteen vapauden ja monimuotoisuuden tukemista.

Lainsäädännön turvaamalla rahapelimonopolilla on oltava tulevaisuudessakin vahva asema kulttuurin, liikunnan ja urheilun, nuorisotyön ja tieteen rahoittamisessa. Tästä syystä on pidettävä huolta ja kehitettävä rahapelimonopolin toimintaedellytyksiä.

Työllisyyden näkökulmasta luovien alojen merkitys korostuu nopeassa teknologisessa muutoksessa. Luovuus ja luovat alat ovat elinehto innovaatioiden ja uusien menestystekijöiden syntymiselle (vrt. peliala). Luoviin aloihin ja luovan osaamisen hyödyntämiseen on panostettava Suomessa.

Jokaisella on oikeus liikuntaan ja fyysistä aktiivisuutta tukevaan elinympäristöön

Tavoitteena on, että 2030-luvulla kaikki suomalaiset liikkuvat terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävästi. Elinympäristön on tuettava rakenteellisesti ja sosiaalisesti fyysistä aktiivisuutta. Näin liikunta ja urheilu rakentavat yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta sekä lisäävät kiinnostusta ja osallistumista yhteiskuntaan.

SDP:n liikuntapolitiikan ytimessä on kaikkien yhdenvertainen mahdollisuus liikkua terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävästi. Kaikilla on oltava mahdollisuus harrastaa ja ketään ei jätetä ulkopuolelle. Kaikille ikä- ja ihmisryhmille on oltava tarjolla mielekästä liikuntaa. Tasa-arvon ja kestävä kehityksen tulee olla myös liikuntakulttuurin keskiössä.

Valtion ja kuntien on tuettava liikuntatoimintaa pitkäjänteisesti ja liikunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus on tunnustettava. Aktiivisella yhteistyöllä kunnan, kansalaisjärjestöjen ja yritysten välillä on mahdollisuus tuottaa laadukkaita liikuntapalveluja, jotka edistävät terveyttä ja hyvinvointia.

Yhteiskunnan on tuettava liikuntaa osana ihmisten arkea. Fyysisen aktiivisuuden ja liikuntamahdollisuuksien on oltava osa päiväkotien, koulujen, oppilaitosten, työpaikkojen, palvelukotien ja muiden yhteisöjen arkipäivää. Kaupunkisuunnittelussa on huomioitava liikkumisen edistäminen lihasvoimin. Teknologisilla innovaatioilla on mahdollista tukea yksilön liikkumista ja tietoisuutta terveyden kannalta riittävästä liikunnasta.

Elintapaohjausta on oltava tarjolla riittävästi ja yhteiskunnan on edistettävä liikkumista hallinnon rajat ylittäen. Liikuntaneuvonnan palveluketjujen on oltava kunnossa kuntien liikunta- ja soite-toimijoiden, työterveyden, järjestöjen ja yksityisten toimijoiden välillä. Kasvavilla liikuntapalvelujen kysynnällä on myös työllisyyttä ja yhteiskunnan elinvoimaa lisäävä vaikutus. Tavoitteena on, että hyvinvoinnin edistämisestä syntyy Suomeen uusi vientiala.

Seurojen ja yhdistysten toiminta on ihmisten omista tarpeista ja innosta kumpuavaa. Yhdistystoiminnalla on myös demokratiaa vahvistava vaikutus, koska se kehittää olennaisia voimavaroja: vuorovaikutustaitoja, organisointitaitoa, verkostoja ja verkostoitumistaitoja. Kansalaisjärjestöjen edellytyksiä järjestää monipuolista, osallistavaa toimintaa kaiken tasoille liikkujille ja urheilijoille parannetaan.

Urheilu tuottaa ihmisille elämyksiä ja lisää kansalaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta. Menestyvät urheilijat toimivat kannustavina roolimalleina nuorille ja kuntourheilijoille. Parannetaan urheilijoiden mahdollisuuksia pärjätä huippu-urheilussa. Huippu-urheilun on oltava eettisesti kestävä, jonka vuoksi kilpailun on oltava puhdasta ja eri kisapaikkoja valittaessa on otettava laajemmin yhteiskunnalliset otot huomioon.

Nuorten hyvinvointia edistettävä

Valtaosalla nuorista menee hyvin, mutta nykyisten arvioiden mukaan 10–15 prosenttia nuorista voi huonosti. Esimerkiksi nuorten syrjäytyminen, mielenterveysongelmat ja vähemmistöihin kohdistuva syrjintä aiheuttavat inhimillistä kärsimystä ja yhteiskunnallisia kustannuksia. Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää sekä hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia, että palveluiden kehittämistä. Hyvinvoinnin edistämiseksi nuorisotyötä ja muita nuorten kasvua tukevia palveluita on kehitettävä. Nuoret tarvitsevat enemmän harrastus-, liikunta- ja muita palveluita parantamaan henkistä ja fyysistä hyvinvointiaan. Kaikkien eri palvelumuotojen tulee olla nuorista itsestään lähteviä ja kannustavassa ilmapiirissä toimivia. Näin ne tukevat nuoren kasvua ja itsenäistymistä, sekä kehittävät nuoren elinympäristöä kasvua tukevaksi. Nuorten parissa työskentelevillä aikuisilla on oltava riittävät valmiudet olla tukemassa nuoren kasvua ja hyvinvointia.

Esimerkiksi oppimisvaikeudet on tunnistettava mahdollisimman varhain. Oppimisvaikeuksien tunnistaminen, mahdollistaa oppimista tukevan ja syrjäytymistä ehkäisevän kasvu- ja oppimispolun rakentamisen jokaiselle. Nuorten mielenterveyttä voidaan vahvistaa ja mielenterveyden ongelmia ehkäistä vahvistamalla nuorten parissa työskentelevien mielenterveysosaamista ja panostamalla vuorovaikutus-, kaveri- ja mielenterveystaitojen opetukseen kouluissa.

Panostamalla resursseja ennakoivaan nuorisotyöhön pystytään tarttumaan nuorten haasteisiin ja huoliin heti niiden havaitsemisen jälkeen. Yhtenä ennaltaehkäisyyn muotona hyvinvoinnin takaamiseksi on harrastustakuu osana suomalaista "Islannin mallia". Harrastamista on tuotava nykyistä enemmän koulupäivän yhteyteen, kuljetusten järjestämistä on helpotettava ja harrastamisen tukea on lisättävä. Harrastustakuu on kuitenkin vain yksi osa suomalaista "Islannin mallia", ja keskeistä onkin, että koko yhteisö saadaan tukemaan lasten ja nuorten hyvinvointia.

Jotta nuorten hyvinvointi turvataan ja ongelmat huomataan ajoissa, niin kaikille kouluasteille järjestetään luotettava nuorisotyön tekijä, joka on läsnä koko nuoren kasvupolun. Tämä henkilö on nuorelle tuki, joka kuuntelee ja tekee hänen olonsa turvalliseksi. Näillä tukitoimilla parannetaan nuorten asemaa ja helpotetaan nuoren lähtemistä mukaan harrastustoimintaan. Nuoren tukitoimet on aina määriteltävä yksilön tarpeiden mukaan.

Tavoitteitamme

- Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille: asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ominaisuuksista, iästä tai kielitaidosta riippumatta
- Taide ja kulttuuri on tärkeä voimavara ja taiteen riippumattomuus ja vapaus tulee turvata
- 2030-luvulla kaikki suomalaiset liikkuvat terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävästi
- Nuorten hyvinvoinnin vahvistaminen edellyttää sekä hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia, että palveluiden kehittämistä
- Kaikilla lapsilla on mahdollisuus maksuttomaan harrastukseen harrastustakuun myötä

3.6. Ihmisten välinen yhdenvertaisuus

Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa kaikilla on mahdollisuus toimia ja toteuttaa omia unelmiaan. Ihmisellä kuuluu olla oikeus määrittää, mitä hänen hyvä elämänsä on. Tasa-arvo takaa parhaiten sen, että kaikkien ihmisten lahjakkuus, luovuus ja ahkeruus ovat mukana sivistyksen ja hyvinvoinnin kehittämisessä. Jokaiselle kuuluu oikeus vaikuttaa omaan elämänkulkuunsa, riippumatta esimerkiksi syntyperästä tai sukupuolesta. Tasa-arvo tarkoittaa sitä, että yhteiskunta mahdollistaa kaikille samat mahdollisuudet yksilölliset tarpeet huomioon ottaen. Epätasa-arvo, syrjäytyminen ja syrjintä ovat väärin yksilöä kohtaan ja heikentävät koko yhteiskuntaa. Kaikenlaiselle kiusaamiselle tulee olla nollatoleranssi.

Hyvät oppimisympäristöt ovat mukautettavissa ja ne tukevat erilaisia oppijoita. Yksilöiden erilaiset tarpeet huomioiva kasvatus ja koulutus auttavat ihmisiä etenemään kohti täyttä potentiaaliaan taustasta riippumatta. Kasvatuksessa ei saa siirtää syrjiviä ennakkoluuloja seuraaville sukupolville.

Yhteiskunnan rakenteita ja lainsäädäntöä on uudistettava monipuolisesti tasa-arvoa edistäen. Kaikenlaisen syrjinnän poistaminen antaa kaikille parhaat mahdollisuudet osallistua yhteiskuntaan täysipainoisesti. Näin päästään eroon yksittäisten ihmisten epäreiluista etuoikeuksista ja toisten osattomuudesta. Vanhempien sosioekonominen tausta ei saa määrittää lasten tulevaisuutta.

Kaikille on tarjottava tilaisuus tehdä töitä ja ansaita oma elantonsa. Samasta ja samanarvoisesta työstä on maksettava samaa palkkaa. Työstä saatavalla palkalla on saavutettava myös säällinen toimeentulo. Tätä tavoitetta tukee sosiaaliturvan kokonaisuudistus Yleisturvan mukaisesti. Maahanmuuttajien, vammaisten, osatyökykyisten ja muiden vähemmistöjen mahdollisuuksia päästä työelämään parannetaan esimerkiksi koulutuspalveluilla ja työelämän käytänteitä kehittämällä. Työnantajia on kannustettava työllistämään monenlaisia ihmisiä. Näiden tavoitteiden edistämiseksi on lisättävä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimivaltaa ja voimavaroja.

Seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti ei saa määrittää ihmistä ulkopuolelta. Kasvatuksessa ja opetuksessa tulee tehdä määrätietoista tasa-arvotyötä ja puhua seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuudesta. Kaikissa palveluissa tulee taata ihmisen oikeus olla oma itsensä. Lainsäädännön on kunnioitettava sukupuoltaan korjaavan ihmisen oikeuksia sekä tunnustettava juridisesti myös muunsukupuoliset. Sukupuoli ei saa olla ihmistä määrittävä käsite.

Oman kielen merkitys identiteetille on valtava. Kieli on avain sivistykseen, kulttuuriin ja itseilmaisuun. Kulttuurien rikkaus on tärkeää myös yhden valtion sisällä. Kansallisten kielten lisäksi myös vähemmistöjen ja maahanmuuttajien kielitaito tulisi nähdä tärkeänä osana suomalaista kielivarantoa. Ihmisellä tulee olla oikeus käyttää omaa kieltään.

Feministiset ihanteet, sosialidemokraattiset arvot ja kansainväliset sopimukset velvoittavat päättävämmin puuttumaan naisiin kohdistuvaan häirintään ja väkivaltaan. Pörssiyritysten hallituksiin tarvitaan sukupuolikiintiöt turvaamaan eri sukupuolten edustus päätöksenteossa. Ulkopoliitikassa ja kehityspoliitikassa painopisteen tulee olla naisten ja lasten hyvinvoinnin edistäminen. Kehitysyhteistyöllä tuetaan naisten ja tyttöjen koulutusta, toimeentuloa ja oikeutta päättää omasta elämästä.

Sukupuolten välistä terveyden tasa-arvoa tulee edistää. Terveyden tasa-arvon saavuttaminen edellyttää terveyttä edistävien toimenpiteiden tehostamista ja hoitoon pääsyn turvaamista. Myös poikien koulumenestystä tulee tukea ja nuorten miesten syrjäytymistä ehkäistä tehokkaasti. Isän mahdollisuuksia osallistua lasten kasvatukseen ja hoivaan on parannettava.

Tavoitteitamme

- Jokaisella on oikeus määrittää itselleen hyvän elämän tavoitteet
- Seksuaalinen suuntautuminen tai sukupuoli-identiteetti ei saa rajoittaa yksilöä
- Yhteiskunnan rakenteita ja lainsäädäntöä on uudistettava monipuolisesti tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistäen

Muutoshaste 4. Globaalin keskinäisriippuvuuden tulevaisuus

Ihmiskunnan historiaa viime vuosisadalla kuvaavat demokratian, sivistyksen ja edistyksen leviäminen ja laajeneminen. Tulevaisuus on kuitenkin aina epävarma. Ilmastonmuutos, maaperän ja merten köyhtyminen ja luonnon monimuotisuuden heikkeneminen yhdessä uhkaavat tulevina vuosikymmeninä maailman ihmisten hyvinvointia ja tulevaisuutta. Kehitys on mahdollista kääntää hyväksi, mutta se vaatii kunnianhimoisia ja määrätietoisia toimia. Ilmastonmuutoksen torjuminen vaatii globaaleja, monitieteisiä ja politiikanaloja yhdistäviä rohkeita innovaatioita ja ratkaisuja. Pariisin ilmastopöytäkirja ja maailman kestävä kehityksen tavoitteet määrittävät YK:n Agenda 2030 luovat tienviitat lähivuosien kansainväliselle yhteistyölle ja Suomen toiminnalle.

Merkittäviä edistysaskeleita on saavutettu Vuosituhattulituksen tavoitteiden edistymisessä, kuten absoluuttisen köyhyyden ja lapsikuolleisuuden vähentämisessä. Ympäristönsuojelussa on tapahtunut vähäistä edistystä. Demokratian ja ihmisoikeuksien vahvistamisessa on myös vielä paljon tehtävää.

Sosiaalinen kestävä kehitys näkyy eriarvoisuuden maailmanlaajuisena kasvuna. Kourallinen maailman rikkaimmista ihmisistä omistaa yhtä paljon varallisuutta kuin maailman vähävaraisempi puolikas, eli noin 3,7 miljardia ihmistä. Työpaikat ovat kadonneet monen kotiseudulta, oma talous ei ole kehittynyt suotuisasti ja vastaavasti pieni vähemmistö on kerännyt kasvun hedelmät. Tästä kumpuavasta toivotomuuden ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksesta saavat käyttövoimansa niin globalisaation parempaa hallintaa vaativat kansainväliset muutosvoimat kuin myös populistiset ja nationalistiset liikkeet, jotka lupaavat monimutkaisiin ongelmiin helpon kuuloisia, mutta toimimattomia ja konflikteja synnyttäviä ratkaisuja.

Tarvitsemme kokonaisvaltaisen oikeudenmukaisen siirtymän ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväan kehitykseen niin Suomessa kuin maailmanlaajuisestikin. Siirtymä on toteutettava oikeudenmukaisesti ja se vaatii vahvaa julkista ohjausta ja kansainvälistä yhteistyötä. Oikeudenmukainen siirtymä kohti kestävämpää tulevaisuutta on toteutettava reilusti yhteiskuntien sisällä ja välillä.

Maailmaa uhkaavat kriisit voidaan torjua ja kestävä kehitys edistää vain monenkeskisessä sääntöpohjaisessa kansainvälisessä yhteistyössä. Monenkeskisen yhteistyön ja keskinäiseen luottamukseen perustuvan maailman rakentamisessa Suomen ei pidä olla sivustakatsoja, vaan aktiivinen toimija. Kansainväliset järjestöt, kuten YK ja Maailman kauppajärjestö, ovat heikentyneet valtioiden keskinäisen epäluottamuksen sekä kansallisen itsekkyyden ja oman edun tavoittelun lisääntyessä. Nykyisessä kansainvälisessä taloudessa monet valtiot pyrkivät pikemminkin protektionismiin kuin kaupankäynnin edistämiseen ja kestävä kasvun tukemiseen.

Ilmastonmuutos ja kestävä kehitys ovat aikamme keskeisiä moniulotteisia turvallisuusuhkia. Ilmastonmuutos on myös humanitaarinen kriisi, josta kaikkein heikoimmassa asemassa olevat maat ja väestöryhmät kärsivät eniten. Samalla ilmastonmuutos on esimerkki turvallisuusuhkien keskinäisriippuvaisesta luonteesta. Euroopan unionin jäsenmaana Suomi on aktiivisesti ohjaamassa unionia aktiivisemmän ja vaikuttavamman ilmastopolitiikan suuntaan.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikassa ja kaikessa kansainvälisessä toiminnassa keskeisen arvopohjan muodostavat ihmisoikeuksien, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian, tasa-arvon, rauhan, vapauden ja suvaitsevaisuuden edistäminen. Keskinäisriippuvaisessa maailmassa turvallisuutta edistetään parhaiten laajalla monenkeskisellä poliittisella, taloudellisella ja kulttuuriyhteistyöllä, ei voimapolitiikalla ja vastakkainasettelulla.

Suomen sisäisen ja ulkoisen turvallisuuden paras tausta on hyvin toimiva, tasa-arvoinen ja kaikkien kansalaistensa osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista huolen pitävä hyvinvointivaltio, jonka

yhteenkuuluvuutta ei ulkoa voi horjuttaa. Eriarvoisuuden kasvu ja hyvinvointipalvelujen alasajo vaarantaa sekä sisäistä että ulkoista turvallisuutta.

Suomi edistää tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja demokratian vahvistamista jokaisella politiikan loholla, myös ulkopoliitikassa. Naisten oikeuksien ja tasa-arvon toteutuminen lisää yhteiskuntien turvallisuutta ja vakautta, sekä edistää kestävästä kehitystä, joka on ulkopoliitikamme päämäärä. Tasa-arvon toteutuminen, naisten aseman parantaminen ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen vahvistavat yhteiskuntien turvallisuutta ja vakautta sekä edistävät kestävästä kehitystä.

Suomi on pohjoismaisen yhteistyön aktiivinen kehittäjä. Pohjoismainen yhteistyö on merkittävä väline ilmastotekojen, arktisen alueen suojelun ja alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumisen edistäjänä. Pohjoismainen yhteistyö rakentaa menestyneen pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin varaan ja on osa yhteistä kulttuuriperintöä. Nuoriso- ja kulttuurivaihtoa ja kansalaisjärjestöjen mahdollisuuksia ottaa osaa pohjoismaiseen yhteistyöhön on tuettava aktiivisesti.

Euroopan unioni on arvoyhteisö, joka perustuu ihmisarvon ja -oikeuksien kunnioittamiseen, sekä demokratiaan, oikeusvaltioon, vapauden ja tasa-arvon arvoille. Yhteistyön tavoitteena on hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen ja kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisesti kestävästä kehityksen periaatteiden kanssa. Suomen paikka on EU:n eturivissä, jossa olemme rakentamassa parempaa huomista ja vahvempaa Eurooppaa. Euroopan unionin on investoitava tulevaisuuteen ja osaamiseen sekä yhteistyötä jäsenvaltioiden välillä on tiivistettävä.

Suomen ja EU:n tulee tiivistää kumppanuuttaan ja yhteistyötään, erityisesti Afrikan kanssa. Perinteinen valtioiden välinen kehitysyhteistyö ei riitä vastaamaan haasteisiin. Ongelmien monitahoisuus edellyttää kokonaisvaltaista, yhteiskuntien sosiaalisen ulottuvuuden ja demokratiakehityksen huomioivaa tukea, sekä yritysten ja kansalaisyhteiskunnan laaja-alaista osallistamista. Yhteistyön tulee kehitysyhteistyön ohella kattaa kauppa- ja investointi-, ilmasto-, ihmisoikeus- sekä pakolais- ja maahanmuuttopolitiikan. Tavoitteena tulee olla Afrikan maiden hyvinvointivaltioiden ja kansalaisyhteiskuntarakenteiden kehittyminen ja demokratian vahvistuminen, koska kansanvaltaisuus on aina kulkenut käsi kädessä edistyksen, tasa-arvon ja vakauden kanssa.

Konfliktien ennaltaehkäisy ja kriisinhallinta edellyttävät tehokasta yhteistyötä kaikkien apua tarjoavien globaalien tahojen välillä.

”SDP toimii sen puolesta, että Suomi vahvistaa monenkeskistä globaalia keskinäisriippuvuutta ja ylikansallisen yhteistyön foorumeita”

Visio: Vuonna 2030 Suomi ja maailma ovat siirtyneet ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä kehitykseen. Se edellyttää demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen kunnioittamista.

4.1. Turvallinen ja yhteistyökykyinen Suomi kansainvälistä turvallisuutta rakentamassa

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on ehkäistä Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi. Suomen turvallisuuspoliittinen linja perustuu uskottavaan omaan puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen, korkeaan maanpuolustustahtoon, sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, Euroopan unionin keskinäistä avunantoa koskevaan veloitteeseen sekä mahdollisuuteen ottaa vastaan ja antaa apua.

Suomen tulee tehdä ja kehittää puolustusyhteistyötä niin kahdenvälisesti, EU:n puitteissa kuin Pohjoismaidenkin kanssa. Ruotsin kanssa tehtävän puolustusyhteistyön syventäminen on Suomelle tärkeää. Suomi pitää huolen riittävästä uskottavasta kansallisesta puolustuksesta ja sen resurssoinnista.

EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittinen ulottuvuus on tärkeä Suomen kaltaiselle sotilaallisesti liittoutumattomalle maalle. Suomen tulee olla mukana EU:n puolustusyhteistyön kehittämisessä lähtökohtana kansallisen puolustuksen vahvistaminen. Euroopan unionin yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan voi kohdistua sisäisiä jännitteitä jäsenmaiden ulko- ja turvallisuuspoliittisten painotusten muutosten takia. Tavoite on, että EU kykenee toimimaan ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan yhtenäisenä sekä toimivassa yhteistyössä kaikkien kumppaneidensa kanssa

Yhteistyö Naton kanssa pohjautuu rauhankumppanuusohjelmaan. Suomi osallistuu jännitteitä ja asevarustelukilpailua lisäämättömään kansainväliseen harjoitustoimintaan lähtökohtana oman puolustuskyvyn ylläpitäminen sekä kriisinhallintakyvyn ja yhteistoimintakyvyn kehittäminen.

Suomi ylläpitää hyviä ja rakentavia suhteita Kiinan, Venäjän ja Yhdysvaltain kanssa ja pyrkii toimimaan siten, etteivät suurvaltasuhteissa näkyvät jännitteet heikentäisi sääntöpohjaista monenkeskistä kansainvälistä yhteistyötä eikä ihmisoikeuksien ja kansainvälisen oikeuden kunnioittamista ja kehittämistä.

Yhteistyötä Venäjän kanssa kehitetään siten, että se on sopusoinnussa EU:n yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kanssa. Tavoitteena on, että Venäjä palaa kansainvälisen yhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi kansainvälisen oikeuden periaatteita kunnioittaen.

Suomen tulee jatkossa panostaa oman lähialueensa, Pohjois-Euroopan, ja Itämeren alueen vakauden ja yhteistyövaraisen turvallisuuden vahvistamiseen. Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tavoitteena on konfliktien syntymisen estäminen ja niiden ulkopuolella pysyminen sekä sen varmistaminen, ettei Suomen aluetta käytetä vihamielisiin tarkoituksiin muita valtioita kohtaan. Suomen ei tule osallistua eikä tukea Itämeren tai muilla alueilla sotaharjoitustoimintaa, jolla on kriisejä eskaloivia tai asevarustelukilpailua kiihdyttäviä vaikutuksia.

Rauhantyö ja kriisinhallinta rakentaa kestävästä maailmasta

Kaiken toiminnan arktisella alueella on perustuttava ympäristön kantokykyyn ja alkuperäiskansojen oikeuksien kunnioittamiseen. Näitä tavoitteita Suomen tulee edistää niin arktisen neuvoston kautta kuin kahdenvälisesti arktisen alueen valtioiden kanssa. Tavoitteena on pitää arktinen alue edelleen sotilaallisten jännitteiden ulkopuolella. Arvioiden mukaan arktinen alue lämpenee ilmastonmuutoksesta johtuen noin kaksi kertaa muuta maailmaa nopeammin. Seuraukset eivät ole vain alueellisia, vaan näkyvät myös muualla esimerkiksi nousevana merenpintana.

Osallistuminen kansainväliseen kriisinhallintaan niin YK:n, EU:n kuin ETYJ:n puitteissa on osa vakauttavaa ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, jolla muun muassa luodaan puitteet rauhanrakentamiselle konfliktien jälkeisissä yhteiskunnissa. Alueellisella tasolla ETYJ:llä on erityinen asema turvallisuus- ja yhteistyöjärjestönä, ja tätä asemaa tulee hyödyntää mahdollisimman paljon konfliktien ratkaisemisessa ja kriisinhallinnassa. Suomi tarjoaa erinomaiset puitteet rauhanneuvotteluille ja dialogitapaamisille.

Sääntöpohjaisen kansainvälisen yhteistyöjärjestelmän vahvistaminen ja globaalin hyvinvointikehityksen tukeminen on myös rauhantyötä. Epävirallisille ja osallistaville dialogiprosesseille on maailmalla entistä enemmän tilausta. Laaja-alainen kumppanuusajattelu on tärkeää myös rauhantyössä. Suomen on toimittava aktiivisena rauhanvälittäjänä ja sillanrakentajana sekä edistettävä YK:n turvallisuusneuvoston Naiset, rauha ja turvallisuus 1325 -pääntöslauselman mukaisesti naisten osallistumista rauhanneuvotteluihin ja rauhanrakentamiseen huolehtien siitä, että rauhanneuvotteluissa naisten ja tyttöjen oikeudet turvataan. Kestävää rauhaa ei voida rakentaa epätasa-arvoisuutta ylläpitäville rakenteille. YK:n turvallisuusneuvoston Nuoret, rauha ja turvallisuus 2250 -pääntöslauselman mukaisesti on nuorten osallistumista rauhanrakentamiseen ja konfliktien ehkäisyyn edistettävä. Myös siviilikriisihallinnan ja kehitysyhteistyön sekä humanitaarisen avun rajapintojen kehittämällä voidaan parantaa toiminnan kattavuutta ja tehokkuutta. Ennen turvallisuustilanteen romahtamista avoimeksi konfliktiksi on monen asian täytynyt mennä pieleen. Turvallisuustilanteen ylläpitäminen on nähtävä useita aloja yhdistävänä kokonaisvaltaisena prosessina.

Suomen on harjoitettava aktiivista vakauspolitiikkaa konfliktien ennaltaehkäisemiseksi sekä toimittava aktiivisesti asevalvonnan vahvistamiseksi ja aseistariisunnan edistämiseksi. Suomen on myös edistettävä aktiivisesti kansainvälisen asekauppasopimuksen yleistä sitovuutta ja kattavuutta sekä toimeenpanoa. Suomen on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia ja velvoitteita asekaupassaan, sekä pidättäytyttävä käymästä asekauppaa autoritaaristen, ihmisoikeuksia loukkaavien maiden kanssa. Suomen ei tule viedä aseita, teknologiaa tai tukipalveluita konfliktierhille alueille eikä sotaa käyviin maihin, joissa niitä voidaan käyttää ihmisoikeuksien loukkauksiin. Suomen tulee osallistua kansainvälisiin aseistariisunnan prosesseihin, kuten edistää autonomisten asejärjestelmien kieltosopimuksen aikaansaamista sekä liittyä kansainväliseen rypäleaset kieltävään sopimukseen. Suomen tulee esittää YK:ssa ja Euroopan unionissa kaikkien ydinaseita omaavien valtioiden aloittavan neuvottelut ydinaseiden määrän vähentämiseksi ja uhkaavan uuden varustelukilpailun estämiseksi, sekä tukea tavoitetta täydellisestä ydinasekiellosta liittymällä YK:n ydinasekieltosopimukseen. Lopullisena tavoitteena tulee olla täysi ydinasekielto.

Teknologia ja uudet turvallisuusuhat

Yhteiskunnan lisääntynyt tietointensiivisyys, tieto- ja viestintäjärjestelmien keskinäinen integraatio ja kaikille avointen tietoverkkojen lisääntyminen asettavat uudenlaisia vaatimuksia yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseksi. Demokraattisten valtioiden kannalta on tärkeää, että kaikki tietotekniikkaa ja tiedon käsittelyä hallitsevat yritykset ja muut toimijat ovat sitoutuneet vähintään samantasoisiin tietoturvasäätöihin ja tietojen hallinnan eettisiin periaatteisiin kuin EU. Oman haasteensa tuovat ulkomaisen omistuksen kasvu ja toimintojen ulkoistaminen sekä lisääntynyt riippuvuus sähköstä. Informaatiovaikuttamista käytetään myös demokratiaa vääristäviin ja konflikteja ylläpitäviin tarkoituksiin. Suomen on toimittava luotettavan ja riippumattoman tiedonvälityksen turvaamiseksi.

Kyberpuolustuksen kehittäminen vaatii valvonta- ja vastauskapasiteetin kasvattamisen lisäksi panostuksia osaamiseen. Kyberuhkien rinnalla erilaisten hybridiuhkien määrä ja potentiaali kasvaa vuosi vuodelta merkittävämmäksi. Turvallisuuden ylläpitäminen vaatii yhä aktiivisempaa kansainvälistä

yhteistyötä ja siksi Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksen roolia on vahvistettava ja tiivistettävä yhteistyötä yksityissektorin, kolmannen sektorin ja viranomaisten välillä.

Informaatio- ja paikannusteknologian kehitys on nostanut kaksikäyttöesineiden kehityksen ja levikin valvonnan merkitystä. Suomen, Euroopan unionin jäsenmaana, tulee tukea sitovan ja kattavan kaksikäyttöesineiden kaupan hallinnan kehittämistä ja ajettava kaksikäyttöesineitä koskevan hyvän hallinnan kehittämistä myös globaalien yhteistyöorganisaatioiden piirissä.

Riittävän huoltovarmuustilanteen ylläpitäminen vaatii monialaista osaamista ja panostuksia kotimaan tuotantokapasiteetin ylläpitämisen lisäksi myös kaupan ja tietoliikenneyhteyksistä huolehtimiseen. Kaupan ja uhkien kansainvälistyessä ja monipuolistuessa huoltovarmuuskapasiteetin ei saa antaa heiketä.

Tavoitteitamme

- Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan päämääränä on ehkäistä Suomen joutuminen sotilaallisen konfliktin osapuoleksi
- Suomen turvallisuuspoliittinen linja perustuu uskottavaan omaan puolustukseen, yleiseen asevelvollisuuteen, korkeaan maanpuolustustahtoon, sotilaalliseen liittoutumattomuuteen ja kansainväliseen puolustusyhteistyöhön, Euroopan unionin keskinäistä avunantoa koskevaan velvoitteeseen sekä mahdollisuuteen ottaa vastaan ja antaa apua
- Suomen ei tule osallistua eikä tukea sotaharjoitustoimintaa, jolla voisi olla kriisejä eskaloivia tai asevarustelukilpailua kiihdyttäviä vaikutuksia
- Suomen on noudatettava kansainvälisiä sopimuksia ja velvoitteita asekaupassaan, sekä pidättäytyttävä käymästä asekauppaa autoritaaristen, ihmisoikeuksia loukkaavien ja sotaa käyvien maiden kanssa
- Yleistä rauhantyyötä ja siihen liittyvää kansalaiskasvatusta on edistettävä
- Suomen on toimittava kaikilla kansainvälisen toiminnan areenoilla aktiivisesti aseriisunnan toimeenpanemiseksi, aseiden rajoittamiseksi, sekä ydinaseiden määrän ja leviämisen rajoittamiseksi, esimerkiksi START III-sopimuksen aikaansaamiseksi.
- Lopullisena tavoitteena ydinaseista vapaa maailma.

4.2. Monenkeskisen yhteistyön vahvistaminen ja YK:n uudistaminen

Oikeudenmukainen kansainvälinen yhteistyö ja vastuunjako toimii ainoastaan yhteisesti sovittujen sääntöjen ja normien pohjalta. Suomen on toteutettava oikeudenmukaista globaalipoliittikkaa vahvistamalla sääntöpohjaista järjestelmää ja tukemalla luottamusta rakentavia toimia sen ylläpitämiseksi. YK on nyt ja sen on oltava myös tulevaisuudessa monenkeskisen järjestelmän perusta, jonka puitteissa luodut laaja-alaisesti vaikuttavat kansainväliset sopimukset suojelevat ihmisoikeuksia ja ympäristöä sekä tukevat kestäväää kehitystä.

Ilmastonmuutoksen eteneminen vaikuttaa laajasti yhteiskuntiin ja kansainväliseen yhteistyöhön. Kuivuudesta ja lämpenemisestä kärsivät erityisesti muutenkin heikommassa asemassa olevat maat ja niiden heikommassa asemassa olevat kansalaiset. Tämä aiheuttaa mm. kasvavaa konfliktiriskiä ja ilmastopakolaisuutta. Vaikka suurimman taakan kantavat kriisimaiden lähialueet, tulevat nämä kysymykset koskemaan kaikkia maita. Vain harva maa on varautunut esimerkiksi kasvavaan ilmastopakolaisuuteen, eivätkä kansainväliset sopimukset vastaa tarpeellisella tavalla tuleviin haasteisiin. On tärkeää, että

kansainvälinen yhteisö kykenee tulevaisuudessa vastaamaan näihin haasteisiin myös velvollisuuksien ja taakanjaon osalta oikeudenmukaisesti ja sopien.

Kestävä kehitys globaalien työn keskiössä

YK:n kestävän kehityksen ohjelma Agenda2030 muodostaa yhdessä Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa työkalun yhteisten haasteiden selättämiseen, mutta niiden hyödyntäminen edellyttää valtioilta, yrityksiltä ja kolmannen sektorin toimijoilta sitoutumista kansainvälisten sopimusten toteuttamiseen, sekä riittävän rahoituspohjan turvaamista. EU:n globaali johtajuus on avainasemassa kestävän kehityksen agendan ja Pariisin ilmastopöytäkirjan toimeenpanon edistämiseksi, muun muassa kehittämällä EU-alueen yhteisiä verokäytäntöjä sekä yrityksiä säänteleviä vastuullisuusperiaatteita. Tarvittavat ilmastotoimet tulee myös sisällyttää kauppa- ja muihin yhteistyösopimuksiin

Suomen on lisättävä merkittävästi budjettirahoitusta ilmatorahoitustaan osana kehitysyhteistyömäärärahojen uutta kasvua ja vahvistettava erityisesti rahoitustaan ilmastopöytäkirjan alaisille ilmastorahastoille. Ilmatorahoitusta voidaan täydentää ja vahvistaa myös yksityisten ilmastoinvestointien lisäämiseen soveltuvilla uusilla rahoitusinstrumenteilla.

Kansainvälisiä järjestöjä on uudistettava ja vahvistettava määrätietoisesti

Tarvitsemme määrätietoista toimintaa globaalihallintaa vahvistavien aloitteiden ja uudistusten eteenpäinviemiseksi. On vahvistettava luottamusta ja dialogia vastakkainasettelun ja jännitteiden hälventämiseksi. YK on ainutlaatuinen foorumi tähän työhön ja siksi on tuettava YK:n pääsihteerin aloittamia uudistusprosesseja, joiden tavoitteena on painopisteen siirtäminen ennaltaehkäisyyn ja rauhanrakentamiseen, sektoreiden välisen yhteistyön tiivistäminen sekä toiminnan tehokkuuden ja tuloksellisuuden parantaminen.

Toimintatapoja on uudistettava hyödyntämällä uutta teknologiaa ja vahvistettava kansallisesti valmistettujen kehitysohjelmien toimeenpanoa koordinoitusti yhteistyössä kansallisten, kahdenvälisen ja monenkeskisten järjestöjen kesken. Yhteistyötä on tiivistettävä myös Maailmanpankin, kansainvälisen valuuttarahaston ja Maailman kauppajärjestön kanssa johdonmukaisuuden lisäämiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi.

YK:n turvallisuusneuvoston asemaa kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takaajana tulee vahvistaa toimintatapoja uudistamalla. YK:n turvallisuusneuvostoa tulee uudistaa edustavuuden ja legitimitetin lisäämiseksi siten, että neuvostoa laajennetaan sekä uusilla pysyvillä että vaihtuvilla jäsenillä ilman veto-oikeuksia. Tavoitteena on veto-oikeuden käytön rajaaminen ja nykyisistä veto-oikeuksista luopuminen.

Tavoitteiden saavuttamiseksi on pyrittävä entistä aktiivisempaan yhteistyöhön Pohjoismaiden ja muiden samanmielisten maaryhmittymien kanssa.

Ihmisoikeuksien, ja demokratian sekä oikeusvaltion periaatteiden vahvistaminen ovat avainasemassa kestävien kehitystulosten saavuttamisessa. Suomen on oltava kansainvälisen rikostuomioistuimen ICC:n vahvana tukijana. ICC tarjoaa rikosten uhreille turvaa ja yhteisöille polun oikeuden toteutumiseen ja eheytymiseen. ICC:llä on SDP:n tuki sen vaativassa tehtävässä maailmanlaajuisen oikeuden valvojana.

Valtioiden lisäksi yritysmaailma ja kansalaiset ovat tärkeitä kumppaneita maailman haasteiden ratkaisemisessa ja uhkien torjumisessa. Tämä edellyttää poliittisen vuoropuhelun vahvistamista ja mm. YK:n

parlamentaarisen ulottuvuuden kehittämistä yhteistyössä Parlamenttienvälisen liiton kanssa. YK:n tulee parantaa kansalaisten ja parlamenttien osallistumisen mekanismeja osana järjestön uudistusta. Tavoitteena on, että hallitustenvälisten neuvottelujen kautta luotaisiin YK:lle uusi parlamentaarinen ulottuvuus ja vahvistettaisiin kansalaisyhteiskunnan osallistumista.

Tavoitteitamme

- Suomen on toteutettava oikeudenmukaista globaalipolitiikkaa vahvistamalla sääntöpohjaista järjestelmää ja tukemalla luottamusta rakentavia toimia sen ylläpitämiseksi
- Suomen on lisättävä merkittävästi budjettirahoitteista ilmastorahoitustaan
- YK:n turvallisuusneuvoston mahdollisuuksia toimia kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden takaajana tulee vahvistaa toimintatapoja uudistamalla

4.3. Globaalitalouden hallinnan vahvistaminen

Globalisaatio sinällään on nostanut suuren määrän ihmisiä absoluuttisesta köyhyydestä, mutta kapitalistisen talousjärjestelmän suuri epäonnistuminen on eriarvoisuuden lisääntyminen sekä tulo- ja varallisuuserojen jyrkkä lisääntyminen kansainvälisesti ja maiden sisällä. Järjestelmä vaatii perusteellista korjaamista. Talouden demokraattista ohjausta on vahvistettava siten, että yhteiskunnan yleiset tarpeet ja yhteisvastuu asetetaan yksityisen voitontavoittelun edelle.

Nykyinen epävakaa ja kriisejä aiheuttava globaali talousjärjestelmä on saatettava vakautta, kestävää kehitystä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa edistäväksi. Nykyisenlainen globaalitalouden järjestelmä heikentää kestäväen kehityksen edistämistä, ilmastonmuutokseen, laittomaan kauppaan ja ei-valtiollisiin turvallisuusuhkiin puuttumista sekä oikeusvaltioperiaatteiden vahvistamista. Läpinäkyvä, vastuullinen ja yhteisten pelisääntöjen noudattamiseen perustuva globaalitalous on kestäväen kehityksen ehto.

Kansainvälinen veronkierto ja verokilpailu ovat yksi globaalitalouden suurimpia ongelmia. Suomen on toimittava aktiivisesti harmaan talouden torjumiseksi ja sen varmistamiseksi, ettei yritystoiminta estä ihmisoikeuksien toteutumista missään päin maailmaa. Verovälittely vääristää kilpailua ja kehitystä luonnostaan vahvoilla olevien monopolien ja monopolien lähdemaiden eduksi. Kehittyviä maita köyhdyttävä verovälittely ei lopu, ellei rahavirtoja veroparatiiseihin saada tukituksi. Veroparatiisien toiminnan kitkeminen tuo kipeästi kaivattuja varoja, joita myös kestäväen kehityksen tavoitteiden saavuttaminen tarvitsee. On kaikkien etu torjua verovälittelyä ja vilpillisiä siirtohinnoitteluita mahdollisimman tehokkaasti. Suomi tukee kehittyvien maiden omien verojärjestelmien kehittämistä oikeudenmukaisesti.

Tasapuolisilla pelisäännöillä toimiva kaupankäynti tuo vaurautta ja hyvinvointia. Kaupan perusteettomien esteiden purku on tärkeää, mutta kaupan vapauttaminen ei saa estää kehittyvien maiden omaa teollisuutta tai muita tuotannonaloja kehittymästä. Kaupan kansainvälisen sääntörakenteen tulee perustua WTO:n yleisiin sääntöihin ja siihen, että niitä sovellettaessa otetaan huomioon ympäristön, kulttuurin tai työntekijöiden suojeluun ja köyhimpien maiden erityistarpeisiin perustuvat poikkeukset. Monenkeskisten investointisopimusten uudistamisen keskeisenä ohjenuorana tulee olla demokratian vahvistaminen ja yksityisten investointien ohjaaminen tukemaan kestävää kehitystä. Tavoitteena on monenkeskisesti säädellyn, oikeudenmukaisen ja tasapainoisen investointisopimusjärjestelmän kehittäminen.

Kansainväliset valuuttamarkkinat ja rahoitusmarkkinat on rakennettava avoimiksi ja oikeudenmukaisiksi. Nykyinen järjestelmä tukee etenkin rikkaimpia valtioita ja suuria ylikansallisia yrityksiä, jotka kykenevät välttämään yhteisten pelisääntöjen noudattamisen. Siksi rahoitusmarkkinoiden avoimuutta on lisättävä. Pääomaliikkeiden valvontaa, verotusta ja demokraattista kontrollia on tehostettava samalla, kun yhteisiä pelisääntöjä vahvistetaan niin EU:ssa kuin globaalilla tasollakin.

Ihmisoikeuksien toteutuminen on turvattava kaikkialla

Työntekijöiden oikeudet, kuten oikeus järjestäytyä, on taattava kaikkialla. Pienten palkkojen lisäksi työelämän ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu esimerkiksi lapsityön ja pakkotyön muodossa. Kansainvälisen työjärjestön ILO:n työelämän perusoikeuksien noudattaminen ja elämiseen riittävän palkan maksaminen ovat ihmisarvoisen elämän perusedellytyksiä. Työntekijöiden oikeus osallistua työn demokraattiseen organisoimiseen on turvattava ja samalla on varmistettava, että työn hedelmät jakautuvat riittävän oikeudenmukaisesti kaikkien tuotantoprosessiin osallistuneiden kesken.

Yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia ja valtioilla on velvollisuus edistää ihmisoikeuksien toteutumista. Valtioiden on suojeltava ihmisiä yritystoiminnan heille aiheuttamilta terveydellisiltä, sosiaalisilta tai taloudellisilta haitoilta. Näiden YK:n ihmisoikeusneuvostossa hyväksytyjen periaatteiden tulee ohjata yritysten toimintaa kansainvälisesti. Suomen tulee säätää ihmisoikeuksia vahvistava yritysvastuulaki, olla etujoukoissa mukana kehittämässä yritysvastuuta koskevaa ja huolellisuusveloitteen ympärille rakennettavaa sääntelyä keskeisillä globaalipolitiikan forumeilla. Yritysvastuulainsäädännön kehittämällä pyritään siihen, ettei yritystoiminta tuota esteitä kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiselle, ja että Suomessa tuotteitaan myyvien yritysten tuotantoketjuissa kunnioitetaan ihmisoikeuksia globaalisti. Työntekijöiden oikeuksien lisäksi tämä tukee suomalaisen työn kilpailukykyä ja yhtenäistää toimintaympäristöä Suomen ja työoloja polkevien maiden välillä.

Tavoitteitamme

- Talouden demokraattista ohjausta on vahvistettava siten, että yhteiskunnan yleiset tarpeet ja yhteisvastuu asetetaan yksityisen voitontavoittelun edelle
- Nykyinen epävakaa ja kriisejä aiheuttava globaali talousjärjestelmä on saatettava vakautta, kestävää kehitystä, oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa edistäväksi
- Suomen on toimittava aktiivisesti harmaan talouden torjumiseksi
- Kansainväliset valuuttamarkkinat ja rahoitusmarkkinat on rakennettava avoimiksi ja oikeudenmukaisiksi
- Suomen tulee säätää ihmisoikeuksia vahvistava yritysvastuulaki ja olla etujoukoissa mukana kehittämässä yritysvastuuta koskevaa ja huolellisuusveloitteen ympärille rakennettavaa sääntelyä

4.4. Kehityspolitiikka globaalien ratkaisujen tuottajana

Agenda 2030 antaa yleiset puitteet kestävän kehityksen toteutumiselle. Se asettaa tavoitteita ja vastuuta kaikille maille. Pitkäjänteisyyden turvaamiseksi tarvitaan myös yli hallituskausien ylittävä kehityspoliittinen ohjelma. Keskeinen edellytys tulokselliselle kehityspolitiikalle on eri politiikanalojen vaalikaudet ylittävä johdonmukaisuus, pitkäjänteisyys, jatkuvuus ja ennakoitavuus. Tätä tavoitetta silmällä pitäen Suomen tulee laatia uskottava ja toteuttamiskelpoinen tiekartta kehitysyhteistyömäärärahojen

nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta. Suunnitelmassa on linjattava myös kehityspoliitiikan keskeiset sisällölliset tavoitteet ja painopisteet.

Afrikka on kestävä kehityksen tulevaisuuden kannalta erityisasemassa. Afrikan väkiluvun ennustetaan kaksinkertaistuvan 2,4 miljardiin vuoteen 2050 mennessä. Väestönkasvu asettaa isot haasteet Afrikan valtioille ja koko maailmalle. Uusia työpaikkoja pitäisi kyetä luomaan vähintään kasvavan väestömäärän tahdissa. Työttömyys ja osattomuus ruokkivat levottomuutta. Samalla ilmastonmuutos koettelee rajusti monia Afrikan maita, vähentäen satoja ja heikentäen maaseudun asukkaiden elinkeinoja.

Osana hallituksen valmistelemaa Afrikka-strategiaa Suomen tulee lisätä yhteistyötään Afrikan maiden kanssa ja edistää parempaa koordinaatiota Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden kehitysyhteistyön vaikuttavuuden lisäämiseksi. Kestävä kehityksen polun; demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltiokehityksen vahvistaminen Afrikassa on tärkeä, globaalin mittaluokan tavoite. Suomen vähiten kehittyneille maille kohdennetun tuen nostaminen vähintään 0,2 prosenttiin bruttokansantuotteesta on keskeinen keino Afrikan kehityksen tukemiseksi ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi.

Naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen koulutuksen, osallistamisen sekä toimeentulon tukemisen kautta on edellytys hauraiden yhteiskuntien vakauttamisessa. Se on myös keskeinen elementti väestönkasvun hillitsemisessä. Pitkäjänteistä työtä tulee jatkaa rahoituksen sukupuolisensitiivisyyden lisäämiseksi siten, että EU:n tavoitteiden mukaisesti 85 prosenttia kaikista uusista ohjelmista täyttää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävät tavoitteet.

Suomen ja EU:n tulee tukea demokratian juurtumista ja tasa-arvon vahvistumista panostamalla maissa erityisesti kehityspoliitiikan sosiaaliseen ulottuvuuteen. Perusturvasta huolehtiminen, koulutustason nosto ja työpaikkojen synnyttäminen on nähtävä tekoina niin yksittäisen ihmisen kuin koko yhteiskunnan vakauttamisen puolesta. Kestävä kehitys tarvitsee naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittista osallistumista. Suomen vahva monitoimijuuteen ja osallisuuteen perustuva toimintakulttuuri sekä kansainvälisesti korkea koulutuspoliittinen osaaminen tarjoaa tähän työhön hyvät lähtökohdat.

Pitkäjänteistä ja johdonmukaista kehityspoliitiikkaa

Kehityspoliitiikan tulee olla vaikuttavaa, johdonmukaista ja pitkäjänteistä yli politiikan eri sektoreiden. Suomen julkisen kehitysyhteistyön tulee nojata seuraaviin peruspilareihin: monenkeskiseen, kahdenväliseen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön sekä kehityspoliittisiin finanssisijoituksiin. Kestävä kehityksen tavoitteiden saavuttaminen edellyttää julkisen kehitysyhteistyörahoituksen lisäksi mitattavia yksityisiä investointeja. Tämän vuoksi sekä pohjoisen että etelän yksityissektorin tehokkaampi osallistaminen osaksi kehitysprosessia on välttämätöntä. Suomen on toimittava omassa kehityspoliitiikassaan ja vaikuttamistyössään EU:ssa niin, että kehitysmaiden kestävä kehityksen investointeihin saadaan mukaan yksityistä rahoitusta ja yrityksiä. Samalla on varmistettava, että osallistuessaan julkisen kehitysavun toimeenpanoon yritykset noudattavat sille asetettuja periaatteita ja sääntöjä.

Suomen kahdenvälistä kehitysyhteistyötä tulee tehdä niillä aloilla, joilla Suomella on selvästi lisäarvoa tuottavaa kokemusta ja osaamista. Näitä ovat erityisesti koulutus, tasa-arvo, seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet, sekä vesi- ja luonnonvarojen kestävä käyttö. Hyvin resursoidulla humanitaarisella avulla tuetaan erityisen haavoittuvassa asemassa olevia väestöryhmiä ja alueita. Humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön jatkumosta on huolehdittava kestävien muutosten aikaansaamiseksi.

Järjestötoiminta tarjoaa kansalaisille mahdollisuuden ulkopoliittiseen vaikuttamiseen, mutta se on myös avainasemassa kansalaisten yhteisöllisyyden edistämisessä ja entistä avaramman maailmankuvan rakentamisessa. Kansalaisjärjestöjen asiantuntemus ja kansainväliset ruohonjuuritason verkostot

ovat kuitenkin usein sellaisia, jota valtionhallinnolta ei löydy. Tavoitteena on, että järjestöjen kehitystuki on vähintään 15 prosenttia varsinaisista kehitysyhteistyömäärärahoista. Pitämällä huolta järjestöjen ja vapaaehtoistyön toimintaedellytyksistä ja autonomiasta tuetaan samalla myös kansalaisyhteiskunnan kehittymistä kumppanijärjestöjä kehittyvissä maissa.

Tavoitteitamme

- Suomen tulee laatia uskottava ja toteuttamiskelpoinen tiekartta kehitysyhteistyömäärärahojen nostamiseksi 0,7 prosenttiin bruttokansantuotteesta
- Suomen tulee nostaa Afrikka keskeiseksi kehitysyhteistyön kohdemaanosaksi ja edistää parempaa koordinaatiota Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden kehitysyhteistyötoimintaa vaikutavuuden lisäämiseksi
- Naisten yhteiskunnallisen aseman parantaminen koulutuksen, osallistamisen sekä toimeentulon tukemisen kautta on edellytys hauraiden yhteiskuntien vakauttamisessa
- Suomen julkisen kehitysyhteistyön tulee nojata seuraaviin peruspilareihin: monenkeskiseen, kahdenväliseen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön sekä kehityspoliittisiin finanssijoituksiin

4.5. Kansalaisten yhteinen pohjola

Pohjoismaisessa yhteistyössä on kyse läheisesti toisiinsa historian, kulttuurin, arvojen ja yhteiskuntamallin yhdistämästä kansainyhteisöstä.

Pohjoismainen hyvinvointivaltio on menestynein sosiaalista oikeudenmukaisuutta edistäneistä yhteiskuntamalleista. Tämän yhteiskuntamallin on tulevaisuudessakin rakennuttava seuraaville peruspilareille: Talouden demokraattinen ohjaus, johon liittyvät kestävä julkinen talous, riittävä verotus, eettinen markkinatalous ja korkea työllisyysaste. Järjestäytynyt työelämä vahvoine ja vastuullisine työmarkkinajärjestöineen sekä koordinoitu palkanmuodostus. Hyvinvointivaltion takaamat palvelut, kuten koulutus, terveydenhoito, turvallisuus, toimiva sosiaaliturva ja eläkkeet.

On pidettävä huolta pohjoismaisen yhteiskuntamallin kyvystä toteuttaa yhtäaikaisesti useita yhteiskunnan peruslupauksia ja lisäämään laajasti osallisuutta yhteiskunnassa. Mallin tulevaisuuden kannalta on olennaista pyrkiä etsimään edelleen ratkaisuja, jotka vahvistavat samanaikaisesti sekä hyvinvointia, osallisuutta että taloudellista toimintakykyä.

Pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa rakennetaan parlamentaarisen demokratian ja vahvan paikallis- ja aluehallinnon perustalle. Tämän päivän ja tulevaisuuden haasteisiin, kuten väestön ikääntymiseen, työttömyyteen, eriarvoisuuteen, ilmastonmuutokseen ja luonnon monimuotoisuuden heikkenemiseen on vastattava kehittämällä Pohjolassa yhdessä ratkaisuja. Itämeren suojelua jatketaan yhdessä Pohjoismaiden ja muiden Itämeren alueen maiden kanssa ja kannustetaan laajempaan ympäristöyhteistyöhön yhteisillä kehittämishankkeilla.

Lainsäädännön valmistelussa on huolehdittava, ettei Pohjoismaiden välille synny uusia rajaesteitä. Muuttamista Pohjoismaiden välillä helpotetaan edelleen ja helpotetaan työssäkäyntiä muissa Pohjoismaissa. Rajaesteitä on vähennettävä erityisesti sosiaaliturvaan, työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä.

Arktista yhteistyötä on lisättävä ja arktisen alueen suojelua ja kehittämistä on tehtävä yhteistyössä muiden arktisen alueen maiden ja alkuperäiskansojen kanssa. Kaiken toiminnan arktisella alueella on oltava ekologisesti, taloudellisesti ja sosiaalisesti kestävä. Arktista aluetta koskevassa päätöksenteossa on turvattava alueen alkuperäiskansojen oikeudet, vaikutusvalta ja perinteinen elämäntapa.

Kulttuuriyhteistyötä sekä nuoriso- ja kulttuurivaihtoa on tuettava aktiivisesti. Samalla on luotava parempia mahdollisuuksia uusille ryhmille ja kansalaisjärjestöille ottaa osaa pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Tavoitteitamme

- Pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaa rakennetaan parlamentaarisen demokratian ja vahvan paikallishallinnon perustalle. Pidetään huolta yhteiskuntamallin kyvystä toteuttaa peruspalvelut ja lisätä laajasti osallisuutta yhteiskunnassa
- Helpotetaan muuttamista ja työssäkäyntiä Pohjoismaiden välillä. Rajaesteitä on vähennettävä erityisesti sosiaaliturvaan, työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä
- Arktista yhteistyötä on lisättävä ja arktisen alueen suojelua ja kehittämistä on tehtävä yhteistyössä muiden arktisen alueen maiden kanssa

4.6. Ihmisten Eurooppa

EU on arvoyhteisö

Eurooppalaisen yhteistyön tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen. Kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisesti kestävä kehityksen periaatteiden kanssa. Euroopan unioni on kansainvälisessä yhteisössä ainutlaatuinen taloudellinen ja poliittinen liitto.

Euroopan unioni on arvoyhteisö, joka perustuu ihmisarvon ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen sekä vapauden, tasa-arvon ja oikeusvaltion arvoille. EU:n oikeutuksen perusta on toimiva ja kehittyvä kansanvalta, joka tuottaa kansalaisilleen ja koko maailmalle kestävää hyvinvointia. Sosialidemokraatit haluavat Euroopan unionin ottavan entistä vahvemman roolin yhteisten arvojen puolustajana Euroopan sisällä ja kaikkialla maailmassa.

EU on maailman suurin markkina-alue. Sen on otettava vastuu globaalin talousjärjestelmän kehittämisestä. Talouden nykyrakenteet suosivat rajatonta varallisuuden keskittymistä ja lisäävät eriarvoisuutta. Tämä on johtanut tuottavuuden heikkoon kehitykseen, talouskasvun hidastumiseen sekä työttömyyden ja matalapalkkaongelman kärjistymiseen. EU:n on selkeästi puolustettava tervettä, reilua markkinataloutta sekä maailmassa että omassa toiminnassaan ja jäsenmaissaan. Muutos on aloitettava unionista itsestään. Talousliiton toimintaa ja sääntöjä on kyettävä tarkastelemaan kriittisesti sekä muokkaamaan tarpeen vaatiessa eriarvoisuuden vähentämistä ja kestävä kehitystä palvelevaan muotoon. Unionin toiminnan oikeutus riippuu sen kyvystä lisätä hyvinvointia ja tätä tarkoitusta kohti on myös talouspolitiikan toimittava. Muutos vaatii EU:lta myös selkeää yhteistä linjaa verotuksen oikeudenmukaisuuden parantamiseksi.

Unionin on tuettava naapurustonsa poliittista ja taloudellista kehitystä. EU:n jäsenyys- ja laajentumismahdollisuus edistävät rauhaa ja vakautta lähialueilla. Jäsenmaaksi haluavan tulee täyttää

demokratian, oikeusvaltion ja talousjärjestelmänsä kehityksen puolesta jäsenyydelle asetetut ehdot. Näiden ehtojen täyttymistä on jäseneksi liittymisen jälkeenkin seurattava kaikissa jäsenmaissa. Unionin perusoikeuksia rikkovan jäsenmaan oikeutta ottaa osaa EU:n päätöksentekoon ja vastaanottaa EU-rahoitusta on rajoitettava.

EU:n tulee nauttia vakaata arvostusta kansalaistensa keskuudessa tavallisen eurooppalaisen hyvinvoinnin suojelijana. Eurooppalaisessa hyvinvointitaloudessa köyhyyden ja eriarvoisuuden poistaminen kuuluvat vastuulliseen talouspolitiikkaan. Unioni rakentaa aktiivisesti kumppanuuksia, jotka luovat vakautta, vapautta ja hyvinvointia maailmaan. Eurooppalaisten tulee voida tuntea ylpeyttä mantereesta, joka tuntee vastuunsa ja tarjoaa kokoavaa johtajuutta koko maailmassa.

Suomi on vahvasti sitoutunut EU-jäsenyyteen. Suomen paikka on EU:n eturivissä. Meidän on oltava aktiivisesti mukana vaikuttamassa EU:n tulevaisuuteen ja rakentamassa entistä vahvempaa Eurooppaa.

Haluamme vahvan sosiaalisen ulottuvuuden

EU:n oikeutus lunastetaan luomalla kansalaisille parempaa hyvinvointia. Ilman taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden todellista tasapainoa tämä ei voi toteutua. Unionin jäsenmaiden välisten hyvinvointierojen kaventaminen on tärkeää koko unionin koheesion ja integraation näkökulmasta. EU:n sosiaalista ulottuvuutta tulee kehittää linjassa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kanssa: kaikilla eurooppalaisilla on oltava oikeus työmarkkinoille pääsyyn, ihmisarvoiseen työhön ja työsuojeluun, riittävästi toimeentuloon Euroopan unionin politiikan täytyy tulevana vuosina ja vuosikymmeninä tavoitella osallisuuden vahvistamista, eriarvoisuuden vähentämistä sekä kestävä kehityksen varmistamista. Tämä vaatii konkreettisia toimia perusturvaan, laadukkaaseen koulutukseen, kattaviin poliittisiin oikeuksiin ja tasa-arvoiseen, yhtäläisten mahdollisuuksien yhteiskuntaan. Näiden oikeuksien ja niitä koskevan lainsäädännön on oltava unionin taloussääntöjen ohella jäsenmaiden politiikkaa ohjaavia.

EU:lla on erityisen paljon toimivaltaa työelämän sääntöjen määrittämisessä. Tätä toimivaltaa tulee aktiivisesti käyttää ja taata kaikille eurooppalaisille työntekijöille vahvat vähimmäisoikeudet, kuten säälliset työehdot, sosiaaliturva, työturvallisuus, työn ja perhe-elämän tasapaino sekä työelämän tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Kohtuullisen toimeentulon takaamiseksi työntekijöille on harkittava vähimmäispalkkoja, jotka vahvistettaisiin kansallisten käytäntöjen mukaisesti lainsäädännössä tai, kuten Suomessa, työehtosopimuksissa. Työlainsäädännön alhainen vaatimustaso ei ole hyväksyttävä keino pitää yritysten kustannuksia kilpailijamaita alhaisemmalla tasolla.

Pelissäntöjä kaikkein turvattomimpiin työntekemuotoihin, kuten nollatuntisopimukseen, tarvitaan. Digitaalisen alustatalouden toimijoille tulee asettaa vastaavia verotukseen, ilmoittamiseen, vakuuttamiseen, kirjanpitoon ja työntekijöiden oikeuksiin liittyviä velvoitteita kuin muillakin työnantajilla on.

Kansainvälisessä kilpailussa tulee varmistaa, että markkinoilla pärjäävät aidosti innovatiiviset ja kestävästi toimivat yritykset. Kilpailuetua ei voi hakea esimerkiksi ihmisoikeuksia, työehtoja tai ympäristönormeja polkemalla. EU:n tulee edellyttää lainsäädännössään yrityksiltä ihmisoikeuksia ja kansainvälisten ympäristöstandardien noudattamista koko arvoketjussa.

EU:lta vaaditaan globaalia ilmasto- ja ympäristöjohtajuutta

EU:n on otettava johtava rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa. Euroopan komission ohjelmassa on painotettu eurooppalaisten ilmastonmuutostekoja. Vihreän kehityksen ohjelman alla on tarkoitus luoda tulevaa, sektorirajat ylittävää politiikkaa, jolla vastataan ilmastonmuutoksen vaikutuksiin.

Ohjelman kunnianhimoisten tavoitteiden toteutumiselle on varmistettava riittävät resurssit ja kaikki jäsenmaat on saatava mukaan työhön. On pyrittävä siihen, että ohjelma ei ole vain päästövähennyksiin tähtäävä vaan että ne yhdistyvät vahvasti sosiaalisen oikeudenmukaisuuden, työllisyyden ja hyvinvoinnin lisäämisen politiikkaan. Euroopan menestyksen avain on aina ollut osaamisessa, innovaatioissa ja teknologisessa kehityksessä. Tämä on johtanut teollisuuden kehitykseen ja tehokkuuteen.

Ilmastonmuutos muuttaa toimintakehystä, jossa teollisuus voi toimia, asettaa kulutukselle uusia reunaehtoja ja siten muuttaa kestävä kasvun syntytapoja. Tästä johtuen Euroopan unionin on pyrittävä koko yhteiskuntatoiminnan, elinkeinorakenteen ja teollisen ja työn kehityksen ohjaamiseen ekologisesti kestävälle polulle sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla. Tämä asettaa päästövähennyksiä paljon laajemman kehityksen ja vaatimukset vihreän kehityksen ohjelman sisällöille, rahoitukselle ja toteutukselle.

Erityisen keskeiseksi tulee tulevaisuudessa nousemaan ilmastonmuutoksen aiheuttamien kustannusten vastuunjako. Kansainvälisen yhteisön on päästävä tulevina vuosina yhteisymmärrykseen niin ilmastonmuutoksen torjumispyrkimyksistä kuin sen seurauksien kustannuksista ja vastuista. Kansainvälisen yhteisön on toimittava ennakoiden ja ratkaisukeskeisesti, jotta sopeutuminen, siirtolaisuus ja muut vaikutukset yhteiskuntien sisällä ja välillä voidaan kohdata turvallisesti.

EU:n tulee johtaa esimerkillään niin YK:n ilmastopimuksen alaisten ilmastorahastojen kasvattamisen ja tukemisen osalta kuin suoran avun ja osaamisen viennillä haavoittuvimmille alueille. Myös muut ulko- ja kauppapolitiikan välineet on saatava mukaan ilmastotyöhön ja EU:n onkin ulotettava ilmastokysymykset esimerkiksi kauppasopimusten sisältöihin.

EU:n on johdettava ilmastonmuutoksen torjuntaa esimerkillään. EU:n yhteinen tavoite hiilineutraaliudesta 2050 mennessä on hyvä alku, mutta sen on päästävä nopeasti sopuun myös askelmerkeistä ja toimista, joilla tavoite toteutetaan.

Lisäksi unionin on aktiivisesti edistettävä ilmastopimuksen ehdotonta ja laaja-alaista noudattamista sekä kunnianhimoitason nostamista sen toimeenpanossa ja sisällytettävä nämä tavoitteet myös osaksi muuta politiikkaansa, esimerkiksi osaksi kauppasopimuksia ja kehitysyhteistyötä. EU:n ja sen jäsenmaiden on toimittava Pariisin ilmastopimuksen ilmastorahoitusta koskevien velvoitteiden toteuttamiseksi. On toimittava YK:n ilmastopimuksen alaisten rahastojen rahoituksen nostamiseksi ja niiden käytön parantamiseksi, kaikessa kahdenvälisessä kehitysyhteistyössä, sekä kaikkien ulkoisten suorien investointien ohjaamiseksi kestävä kehitystä ja ilmastotavoitteita tukevaan suuntaan. Tavoitteena on, että noin puolet ilmastorahoituksesta ohjautuu kehitysmaiden soputumista vahvistaviin hankkeisiin.

EU:n on investoitava tulevaisuuteen

EU:lla on potentiaalia olla osaamisen ja uusien teknologioiden johtava talous. EU:n investointeja tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin (TKI) tulee lisätä merkittävästi, sillä jäsenmaiden resurssien yhdistäminen suuriin monikansallisiin tutkimusohjelmiin tukee ja nopeuttaa uusia tieteen ja tekniikan läpimurtoja.

Investointeja on tehtävä kansalaisten osaamiseen. Tekoäly, esineiden internet ja muut uudet teknologiat muuttavat osaamistarpeita, joten koulutusjärjestelmiä on jatkuvasti kehitettävä ja koulutustautumisen kannustimia on vahvistettava. Kansalaisten digitaaloista on pidettävä huolta, jotta digiosaamisen puutteesta ei tule uutta epätasa-arvon muotoa. Opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta on edistettävä yhtenäistämällä laadukkaiden tutkintojen tunnustamista ja takaamalla Erasmus+-vaihto-ohjelman rahoitus.

Yhteistyötä eurooppalaisten yliopistojen kesken on kehitettävä. Verkostomaisesti toimiva eurooppalainen superyliopisto vahvistaisi unionin tiedepolitiikan kyvykkyyttä ja antaisi mahdollisuuden kehittää eurooppalaista koulutus- ja tiedevaihtoa SuperErasmuksen muodossa.

Kielellinen ja kulttuurinen monimuotoisuus on rikkaus ja se osaltaan vahvistaa eurooppalaisuuden kokemusta. EU:n kulttuuriohjelmia on vahvistettava muun muassa täydentämällä menestyksekkästä kulttuuripääkaupunkiohjelmalla. Erityisesti Suomen tapaiset unionin reunamailla sijaitsevat maat hyötyvät EU:n tukemasta kulttuurivaihdosta.

Digitalisaatio tulee nähdä mahdollisuutena nostaa Euroopan kilpailukykyä. Teknologisen kehityksen ja digitalisaation valjastaminen hyvinvoinnin edistämiseksi on luonnollinen TKI-rahoituksen tavoite Euroopassa. On myös varmistettava, että viranomaiset investoivat riittävästi digitaalisiin kansalaisia sekä yrityksiä tukeviin palveluihin. Samanaikaisesti EU:lta vaaditaan mittavia toimia digitaalisen ympäristön demokraattisen läpinäkyvyyden, luotettavuuden ja turvallisuuden takaamiseksi. EU:n on puolustettava kansalaisten oikeutta kokonaisvaltaiseen yksityisyydensuojaan. Yksilötiedoista laajoja datamassoja kerryttävien yritysten valvontaa ja eettisiä sääntöjä tulee rakentaa EU:n tasolla.

Euroopan talouden pohjana on Euroopan laajuinen toimiva infrastruktuuri. Riittävä EU-rahoitus on turvattu investointeihin eurooppalaisiin liikenne-, energia- ja tietoverkkoihin ja ympäristöhankkeisiin. Voimavarojen vahvistamiseksi EU:lle on mahdollistettava nykyistä laajempi varainkeruu.

Veronkierto ja haitallinen verokilpailu on kitkettävä

Veronkierrolla ja haitallisella verokilpailulla menetetyt verotulot ovat pois hyvinvointivaltion kannalta keskeisten palveluiden rahoittamisesta. Haitalliset verokannustimet ja muu haitallinen verokilpailu tulee tunnistaa ja niihin tulee puuttua tehokkaasti. Tämän torjumiseksi unionin tasolla on päätettävä EU:n yhteisestä ja yhdistetystä veropohjasta (CCCTB) sekä yhteisöjen vähimmäisverokannasta. Jäsenmaiden on automaattisesti vaihdettava verotukseen liittyviä tietoja. Lisäksi verovälttelyn sanktioita on vahvistettava ja EU:n veroparatiisimaiden listaa täydennettävä. Veronkierron torjumiseksi tulee kannustaa siirtymiseen sähköisiin maksutapoihin, jolloin voidaan paremmin jäljittää maksuliikenne ja estää verokeitaisiin piilotettujen varojen hyödyntäminen. Haitallisen verokilpailun ja veronkierron torjuntaa koskevista toiminnoista tulee EU:ssa tehdä päätökset määränemistömenettelyllä.

Euroa on vahvistettava

Talous- ja rahaliittoa on yhä kehitettävä paremmin vastaamaan jäsenmaiden tarpeisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin. EU:n on yhteisesti suosittava julkisia investointeja infrastruktuuriin, kestävänsä kehityksen ratkaisuihin, ihmisten hyvinvointiin ja koulutukseen. Tämänkaltaisen tehokas finanssipolitiikka edellyttää veropohjan laajentamista.

EU-sääntelyn ei pidä vahvistaa suhdanteita. EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen julkisen velan ja alijäämän määrää koskevia sääntöjä pitää tulkita tarkoituksenmukaisesti ja joustavasti. Hankalissa suhdanteilanteissa jäsenvaltioiden budjetteihin tarvitaan väljyyttä, joka helpottaa automaattisten vakauttajien toimintaa ja mahdollistaa kestävänsä kasvua tukevia investointeja. EMU-järjestelmään ei tule lisätä keinotekoisesti markkinakuria lisääviä ja kansallista talouspolitiikan sekä yhteiskuntapolitiikan liikkumavaraa kaventavia mekanismeja.

Talouspolitiikka on tulevaisuudessakin pitkälti kansallista, mutta EU:ssa tulee uudistaa euromaiden talous- ja finanssipolitiikan koordinaatiota eli eurooppalaisen ohjausjakson toimintaa. Sen tulee

painottaa taloudellisten mittareiden lisäksi entistä enemmän sosiaalisia ja työllisyyteen liittyviä indikaattoreita, jotta sen puitteissa voidaan vahvistaa myös ihmisten sosiaalista hyvinvointia. Työllisyyden parantamisen ja eriarvoisuuden vähentämisen tulee olla keskeisimmät tavoitteet EU:n budjettia uudistettaessa sekä talous- ja finanssipolitiikan koordinaatiota kehitettäessä.

Jokaisella jäsenvaltiolla on vastuu oman talouspolitiikkansa kestävydestä sekä tarvittavien rakennuudistusten ja tulevaisuusinvestointien tekemisestä. Julkisen talouden tehokkuutta voidaan parantaa levittämällä EU:ssa parhaiden käytäntöjen malleja ja syventämällä yhteistoimintaa maiden ja niiden alueiden välillä. Myös talousalueen sisäisiä epätasapainoja tulee torjua. Jokainen maa on lähtökohtaisesti vastuussa veloistaan eikä kannustimia ylivelkaantumiselle tule luoda. Mahdollisen erillisen suhdannetasausmekanismin ei tule olla pysyvä tulonsiirtojärjestelmä.

EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyö syvenee

Puolustuspolitiikan pysyvää rakenteellista yhteistyötä (PRY) on määrätietoisesti syvennettävä. Jäsenmaiden keskinäisen avunannon lausekkeen toimeenpanoa on kehitettävä, jotta kukin maa voi luottaa toisten apuun. Jatkossakin jokainen jäsenmaa on ensi sijassa vastuussa oman alueensa puolustamisesta.

Turvallisuus ja vakaus eivät tarkoita ainoastaan varautumista sotilaalliselta voimankäytöltä. Esimerkiksi kyberiskuilta suojautuminen ja hybridi-vaikuttamiseen varautuminen edellyttävät jäsenmaiden välistä tiivistä yhteistyötä.

Ulkosuhderahoituksen uudistus mahdollistaa tuen joustavamman ja tehokkaamman käytön muun muassa vakauden ja turvallisuuden edistämiseksi lähialueillamme. Samaan aikaan on lisättävä avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä huolehdittava siitä, että köyhyyden ja eriarvoistumisen vähentäminen vähiten kehittyneissä maissa säilyy ulkosuhderahoituksen pääasiallisena tavoitteena.

Aktiivinen EU edistää kestävyttä ja vakautta koko maailmassa

Sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä vapaakauppa on keskeinen keino vahvistaa hyvinvointia ja lisätä kansainvälistä yhteistyötä. Vapaan kaupan ehtona on vaadittava kauppakumppanien sitoutumista keskeisiin sääntöihin. On huolehdittava siitä, että kauppasopimusten kestävä kehityksen määräyksien toimeenpanoa liittyen ympäristöön, ilmastoon ja työntekijöiden ihmisoikeuksiin vahvistetaan ja rikkomuksiin puututaan nykyistä paremmin. Unionin tulee pitää markkinansa avoinna kehittyvien maiden yrityksille.

Afrikka on nouseva maanos, joten EU:n Afrikka-ulottuvuutta on vahvistettava. Afrikka-suhteiden tulee perustua kumppanuuteen, jossa tuetaan Afrikan maiden omaa kykyä vahvistaa demokratiaa ja kansalaisyhteiskuntaa luoda talouskasvua ja työpaikkoja. EU:n ja Afrikan unionin yhteistyötä on syvennettävä ja muodostettava mantereiden vapaakauppa-alue.

Ihmisoikeuksien, demokratian, oikeusvaltioperiaatteen, tasa-arvon, talouskasvun ja kestävä kehityksen edistäminen ovat EU:n kehityspolitiikan tärkeimpiä tavoitteita. Kehitysyhteistyössä painopisteen on oltava köyhimpien maiden tukemisessa ja heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamisessa.

Arktisen alueen kasvaneen merkityksen vuoksi on sekä EU:n että Suomen etu olla vahvasti mukana päättämässä alueen kehityksestä. Yhteistyötä EU:n ja sen ulkopuolisten valtioiden välillä ympäristön-suojelussa ja elinkeinosektorilla tulee edistää. Toiminnan arktisella alueella tulee perustua luonnon

kantokykyyn ja kestäväen kehityksen periaatteisiin sekä alkuperäiskansojen oikeuksien kunnioittamiseen.

Pohjoisen ulottuvuuden kumppanuusmalli tarjoaa mahdollisuuksia käytännön hanketoimintaan. Investoinnit pohjoisen kattaviin liikenne- ja verkkoyhteyksiin lisäävät unionin toimintakykyä ja tukevat elinkeinoelämän kehittämistä pohjoisilla harvaan asutuilla alueilla. EU:n pohjoisen ulottuvuuden puitteissa on edistettävä yhteistyötä Itämeren suojelemisessa.

Tavoitteitamme

- Eurooppalaisen yhteistyön tarkoitus on hyvinvoinnin ja turvallisuuden lisääminen. Kaiken unionin toiminnan tulee olla linjassa taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisesti kestäväen kehityksen periaatteiden kanssa
- EU:n on otettava johtava rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa ja kansainvälisten kriisien hoidossa. Tämä edellyttää sitoutumista jäsenmailta ja päätöksentekokyvyn määrätietoista parantamista
- EU:n sosiaalista ulottuvuutta tulee kehittää ja vahvistaa linjassa Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin kanssa
- EU:n investointeja tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin tulee lisätä merkittävästi. EU:n on yhteisesti suosittava julkisia investointeja infrastruktuuriin, kestäväen kehityksen ratkaisuihin, ihmisten hyvinvointiin ja koulutukseen
- Talous- ja rahaliittoa on yhä kehitettävä paremmin vastaamaan jäsenmaiden tarpeisiin ja mahdollisiin tuleviin kriiseihin
- EU:n puolustuspolitiikan pysyvää rakenteellista yhteistyötä on määrätietoisesti syvennettävä
- Suomen on osaltaan pidettävä huolta EU:n arvojen kunnioittamisesta
- Suomen tulee toimia aktiivisesti veroparatiisien, veronvälttelyn purkamiseksi ja haitallisen verokilpailun estämiseksi

Muutoshaste 5. Talousjärjestelmä ja yhteiskunnallinen eriarvoistuminen

Maailmantalouden kehitys on ollut kaksijakoista. Globaali köyhyys on vähentynyt miljoonien ihmisten noustessa kurjuudesta niukkaan toimeentuloon ja kasvavassa määrin myös keskiluokkaan. Kaikki eivät silti ole päässeet osallisiksi kasvusta, ja alueelliset erot ovat suuria. Myös kehittyneissä talouksissa muutokset ovat olleet ristiriitaisia. Samalla kun tasa-arvossa on edistytty, ovat taloudellinen ja sosiaalinen eriarvoisuus ja syrjäytymisen vaara kasvaneet.

Tarjolla on ennennäkemättömiä ja nopeita rikastumismahdollisuuksia perittyä varallisuutta tai markkinoiden korkealle hinnoittamia tietotaitoja omaaville. Sen sijaan heidän sosiaalisen ja työstä syrjäytymisen riski on kasvanut, joiden valmiudet ovat heikommat. Tämä on johtanut maailman varallisuuden keskittymiseen niin, että rikkain yksi prosentti maailman väestöstä omistaa puolet maapallon kaikesta varallisuudesta. Vielä räikeämpi on Oxfamin laskelma, jonka mukaan yksin kahdeksan rikkainta ihmistä maailmassa omistaa yhtä paljon varallisuutta kuin varattomin puolikas koko maapallon väestöstä eli 3,7 miljardia ihmistä.

Globaalin verotusjärjestelmän puutteiden, valtioiden välisen verokilpailun sekä yksilöiden ja yritysten aggressiivisen verojen välttelyn seurauksena menetetään globaalisti valtava määrä verotuloja. Mahdollisuus vältellä veroja tuottaa varallisuuden kasaantumista, mutta aiheuttaa myös aukon hyvinvoinnin rahoittamiseen.

Talouden rakennemuutos on lisännyt keskiluokan ja pienituloisten ihmisten toimeentulon epävarmuutta. Sääntelyn purkaminen varsinkin finanssisektorilta ja julkisen sektorin heikentäminen ovat johtaneet epävakaampaan talouteen ja suurempiin tuloeroihin. Markkinaliberalistisen talouspolitiikan tulokset ovat olleet enemmistön kannalta epäsuotuisia. Kasvaneet tuloerot ja vapaammat pääomanliikkeet eivät ole tuottaneet luvattua kasvua tai työpaikkoja. Varallisuuden ja mahdollisuuksien epätasainen jakautuminen on haitaksi yhteiskunnalliselle kehitykselle.

Pääomatulojen kansantalouksia ja palkkatuloja nopeampi kasvu on pahentanut taloudellista eriarvoisuutta globaalisti ja heikentää pitkällä aikavälillä myös kansanvaltaa. Rahoitusmarkkinoiden suhteellisen osuuden kasvulla on ollut epävakaava vaikutus. Finanssikriisien toistumisen vaara on ilmeinen, ja siihen tulee vastata tiukemmalla sääntelyllä.

Suomessa tuloerot ovat kansainvälisesti vertaillen pieniä, mutta tuloerojen kasvu on puolestaan ollut nopeampaa kuin monessa muussa maassa. Työmarkkinajärjestelmä on onnistunut ylläpitämään palkansaajaväestön reaaliansioiden kasvua ja jakamaan näin kasvun hedelmiä. Sitä vastoin pienituloisimman kymmenyksen suhteellinen asema on heikentynyt Suomen taloustilanteen heikon kehityksen ja siitä seuranneiden etuusjäädystysten ja leikkausten seurauksena. Samanaikaisesti heikolla taloustilanteella ei ole ollut samanlaista vaikutusta suurituloisimman kymmenyksen tulojen kehittymiseen. Myös varallisuuserot ovat kasvaneet Suomessa yhtäjaksoisesti 1980-luvun lopulta alkaen ja entistä suurempi osa varallisuudesta on keskittynyt varakkaimmalla kymmenelle prosentille väestöstä ja heidänkin joukossaan eniten varakkaimmalle prosentille. Muutoksen taustalla on muun muassa omistamisen verotuksen keventyminen, joka liittyy muun muassa ansio- ja pääomatuloverotuksen eriyttämiseen.

Kohtuullisten tuloerojen yhteiskunnat ovat kaikkein vakaimpia yhteiskuntia. Ihmisten välisiä tuloeroja on syytä kaventaa oikeudenmukaisella tulonjaolla ja riittävällä toimeentulolla. Yhteiskunnan vakauden lisäämiseksi perinteisestä tulonjakopolitiikasta on syytä siirtyä kohti kokonaisvaltaisempaa ensijakopolitiikkaa. Ensijakopolitiikan tavoite on varmistaa, että tasa-arvo kasvaa ja työn arvonlisäys sekä tuotto jakautuvat tasaisesti. Tavoitteena on yhteiskunnan rakenteiden muokkaaminen niin, että tasa-arvoa voidaan luoda ennakoiden, eikä vain markkinoiden toiminnan aiheuttamia vahinkoja korjaamalla ja tasaamalla eroja jälkikäteen tulonsiirroilla. Tämä vaatii nykyisten markkinoiden muokkaamista,

sääntelyn vahvistamista ja tuoton ja vaurauden jakautumista uudella tavalla. Ensijaon politiikka tarkoittaa siirtymistä pelkistä tulonsiirroista kokonaisvaltaiseen tasa-arvon luomiseen.

Yksilötasolla tarkasteltuna talouden murros on pahentanut syrjäytymisen vaaraa. Vanhempien köyhyys ja rajatut mahdollisuudet periytyvät usein seuraaville sukupolville. Suomessa on kymmeniä tuhansia köyhyydessä eläviä lapsiperheitä. Kasvava eriarvoisuus on koskettanut lisääntyvästi myös säännöllisissä palkkatöissä olevia pienituloisia ihmisiä. Työn tulosten jakosuhte omistajien, johtajien ja työntekijöiden välillä on merkittävä eriarvoisuuden lähde. Nykyinen kehitys, jossa yhä suurempi osa yhteisen työn tuloksista maksetaan omistajille, pahentaa eriarvoisuutta.

Eriarvoisuus näkyy kärjistetyksi eri sosiaaliryhmien ja myös sukupuolten välisissä terveyseroissa. Köyhä elää sairaampana ja kuolee nuorempana kuin varakas ja koulutettu. Toimivalla sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmällä on siksi merkittävä rooli eriarvoistumisen ehkäisemisessä.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa on yritetty uudistaa Suomessa koko 2000-luku. Tavoitteena on ollut vähentää kansalaisten terveyseroja, hillitä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvua, lisätä palveluiden integraatiota sekä parantaa palveluiden saatavuutta. Tavoitteiden samanaikainen toteuttaminen näyttää kuitenkin erittäin vaikealta. Sosiaali- ja terveydenhuollon erityisinä haasteina ovat olleet perustason palveluiden saatavuus, esimerkiksi lääkäriin pääsy. Terveyspalveluiden asiakasmaksut ovat muodostuneet pienituloisimmille kansalaisille esteeksi palveluihin pääsulle. Sadoilla tuhansilla suomalaisilla on perinnässä terveydenhuollon asiakasmaksuja.

Hyvinvointivaltion sosiaalipalvelut ovat yksilöiden ja perheiden tukena vastoinkäymisten kohdatessa. Samalla pohjoismaisen mallin lähtökohtana on ollut tasata ihmisen elinkaaren aikaisia palvelutarpeiden vaihteluita. Lapsuudessa perheiden tukena on kattava neuvolajärjestelmä ja varhaiskasvatus. Ikääntyville ihmisille tarjotaan erilaisia palveluita, jotta asuminen omassa kodissa olisi mahdollista.

Valitettavasti työelämän ja yhteiskunnan muutokset ovat johtaneet siihen, että työllisyysaste on 2000-luvulla ollut jatkuvasti alhaisempi kuin hyvinvointivaltion erilaisten palveluiden rahoittaminen edellyttäisi. Suomen väestö ikääntyy nopeasti ja työikäisen väestön ja muun väestön muodostama huoltosuhte heikkenee 2020-luvun edetessä. Muita Pohjoismaita alhaisemman työllisyysasteen kääntöpuolella on valitettava havainto siitä, että osa väestöstä on pysyvästi syrjäytynyt työelämästä ja yhteiskunnallisesta toiminnasta ylipäänsä. Lisäksi huono-osaisuus, esimerkiksi työttömyys, näyttäisi vahvasti periytyvän Suomessa. Vanhat lääkkeet eivät näyttäisi tepsivän eriarvoisuuden tehokkaaseen torjuntaan.

”SDP toimii sen puolesta, että Suomi on sosiaalisesti eheä ja eriarvoisuutta aktiivisesti vähentävä yhteiskunta. Kestävä ja oikeudenmukainen talousjärjestelmä on väline ihmisten paremman elämän rakentamiseen”

Visio: Vuonna 2030 Suomessa ihmisten väliset terveyserot ovat kaventuneet ja sosiaalinen hyvinvointi on lisääntynyt. Vahva talous mahdollistaa kestävä yhteiskuntakehityksen.

5.1. Talouspolitiikan keskiössä korkea työllisyys, tuottavuuden kasvu ja oikeudenmukainen verotus

Keskipitkän aikavälin talouspoliittinen linja

Talouspolitiikan päämääränä tulee olla hyvinvoinnin lisääminen. SDP:n talouspolitiikan perustana on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä, työllistävä kasvu. Talouden kasvu on väline, joka mahdollistaa yhteiskunnan eheyden, ihmisten osallisuuden ja julkisen talouden kestävyys. Ilmastonmuutoksen torjunta ja eriarvoisuuden vähentäminen ovat myös talouspoliittisen päätöksenteon ytimessä. Talouspolitiikan on luotava uskoa ja turvallista näkymää tulevaan kaikille.

Talouskasvu, työ ja hyvinvointivaltio muodostavat kiinteän kokonaisuuden. Toimiva hyvinvointivaltio, koulutus, julkiset palvelut sekä investoinnit tutkimukseen ja tuotekehitykseen ovat Pohjoismaiden taloudellisen menestyksen perusta. Ne luovat yhteiskunnallista vakautta, joka on taloudellisen toiminnan perusedellytys.

Investoinnit paremman tulevaisuuden kannalta välttämättömiin toimintoihin vahvistavat julkista taloutta kestävästi pitkällä aikavälillä. Vahva sosiaalinen pääomamme ja osaamisemme sekä sopimisen voimaan nojaava perinteemme ovat jatkossakin kivijalkoja, joiden pohjalta modernia Suomea tulee kehittää.

Markkinatalous on tehokas tapa järjestää taloudellinen toiminta silloin, kun markkinoilla on edellytykset toimia. Julkisen vallan tulee määrittää säännöt, jossa talousjärjestelmä toimii. Toimiva markkinatalous edellyttää toimivaa kilpailua. Toimiva kilpailu estää ylisuurten voittojen syntymistä ja omaisuuksien keskittymistä. Valtion on toimillaan turvattava tasapuoliset kilpailun edellytykset. Markkinoilla syntyvää tulon- ja omaisuuksien jakoa on lisäksi tasoitettava myös vero- ja sosiaalipolitiikan keinoin. Silloin, kun markkinoilla ei ole edellytyksiä päästä tehokkaisuuteen ja oikeudenmukaisuuteen lopputuloksiin, tuotanto järjestetään pääsääntöisesti julkisen vallan toimin.

Toimiva markkinatalous kohtaa yhä suurempia haasteita eri puolilla maailmaa ja etenkin teollisuusmaissa. Globalisaatio, teknologinen kehitys, markkinoiden keskittyminen ja verojen maksamisen välttely ovat luoneet monissa maissa taloudellista eriarvoisuutta, epävarmuutta ja näköalattomuuden tunnetta. Samalla tuottavuuden kasvu on hidastunut selvästi aiempiin vuosikymmeniin verrattuna. Huoli ilmastosta varjostaa ihmisten uskoa tulevaisuuteen. Nämä ilmiöt ovat luoneet poliittista ja taloudellista epävakautta, mikä kärjistyessään uhkaa pahimmillaan demokratiaa ja toimivaa markkinataloutta.

Globalisaatio ja teknologinen kehitys ovat lähtökohtaisesti myönteisiä ja taloudellista hyvinvointia lisääviä ilmiöitä, mutta niiden hyötyjen on jakauduttava oikeudenmukaisella tavalla. Markkinatalouden tulee toimia kaikkien ihmisten hyväksi tavalla, jossa lopputulokset ovat oikeudenmukaisia ja jokainen voi luottaa omaan tulevaisuuteensa turvallisista mielin.

Työ on hyvinvointivaltion perusta

Työnteko eri muodoissaan antaa mahdollisuudet hyvinvointivaltion palveluiden rahoittamiseen ja tuottamiseen. Elinkaaren kautta tarkasteltuna ihmisen kaksi ensimmäistä vuosikymmentä ollaan palveluiden ja tulonsiirtojen näkökulmasta nettosaajina. Seuraavat neljä tai viisi vuosikymmentä ihminen on yhteiskunnalle nettomaksaja tullaan sen jälkeen eläköidyttyään hiljalleen palveluiden ja tulonsiirtojen nettosaajaksi.

Suomen väestön ikärakenteen muutos on otettava huomioon palveluiden ja tulonsiirtojen rahoituksessa. Eläkkeelle siirtyneet ikääntyvät ikäluokat ovat huomattavasti suurempia kuin työikäiset ikäluokat, puhumattakaan syntyvistä ikäluokista, jotka ovat karkeasti puolet pienempiä kuin niin sanotut suuret ikäluokat. Huoltosuhteen muutos 2020-luvulla vaatii tuottavuuden nostamista ja tuotantorakenteen uudistamista, jotta hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen rahoitus voidaan taata ja niitä saadaan kehitettyä paremmiksi. Myös työllisyyttä on kasvatettava niin, että suurempi osa työikäisestä väestöstä on työssä tai opiskelemassa. Samalla on huolehdittava siitä, että työstä saa vastaisuudessaakin säällisen palkan. Muuttuvan työn ja pirstaloituvien työurien aikana on erityisen tärkeää suojata työntekijöiden oikeuksia ja oikeutta säälliseen palkkaan. Vain siten voidaan turvata myös hyvinvointivaltion rahoitus.

Korkean työllisyyden lisäksi hyvinvointivaltion rahoittaminen edellyttää talouskasvua, joka perinteisesti on syntynyt kolmen tekijän vaikutuksesta. Työllisten määrän kasvun ja pääomien kasvun ohella kestävä talouskasvun mahdollistaja on työn tuottavuuden parantaminen. Korkeampi tuottavuus syntyy ottamalla käyttöön uutta teknologiaa sekä vahvistamalla työntekijöiden osaamista. Tuottavuuden kasvaessa uuden teknologian avulla on huolehdittava kasvun tulosten oikeudenmukaisesta jakautumisesta muun muassa verotuksen keinoin. Suomen talouden on perustuttava jatkossakin korkean jalostusarvon tuotteisiin ja palveluihin. Samalla on varmistettava, että tulevaisuuden talouskasvu on myös ekologisesti kestävä, eikä siten uhkaa ilmastonmuutoksen vastaista työtä.

Turvallinen työelämän murros

Suomen työmarkkinoilla on havaittavissa kolme keskeistä muutostrendiä. Ensimmäisessä matalan osaamisen työ vähenee teknologisen kehityksen seurauksena. Työelämän osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. Etenkin matalapalkka-aloilla tuotantoa on korvattu uusilla teknologioilla, mutta myös keskipalkkaisia ja korkeiden ansioiden asiantuntijatyötä voidaan korvata ja tehostaa muun muassa digitaalisuudella ja tekoälyllä. Alustatalouden kehittyminen on muuttanut työelämän rakennetta, kun aiemmin palkkasuhteisia tehtäviä tuotetaan monenkirjavina toimeksiantoina.

Toinen iso muutos on elinkeinorakenteen muuttuminen. Teollisuuden työpaikat ovat vähentyneet 2000-luvulla ja palvelualojen työpaikkojen määrä on kasvanut. Rakennemuutosta tapahtuu myös toimialojen sisällä. Käytännössä monen työntekijän on täytynyt siirtyä toimialalta toiselle ja ammatista toiseen elinkeinorakenteen muuttuessa.

Kolmas muutos koskee työpaikkojen määrän muutosta alueellisesti. Valtaosa uusista työpaikoista syntyy ja on syntynyt kasvukeskuksiin. Ainoastaan muutamassa eteläisessä maakunnassa Suomessa työpaikkojen määrä on pitkällä aikavälillä kasvanut. Työpaikkojen alueellinen muutos on vaikuttanut myös asuntomarkkinoihin ja asumisen hintaan. Asumisen kalleus hidastaa työvoiman liikkuvuutta.

Kaikki edellä kuvatut trendit sekä muut globalisaatioon ja teknologisen kehitykseen liittyvät ilmiöt muokkaavat ihmisten työtä ja toimeentulon edellytyksiä. Siksi tarvitaan toimenpiteitä, jotka auttavat hallitsemaan ja ohjaamaan näitä ilmiöitä ja niiden lopputuloksia ihmisten näkökulmasta.

Aktiivista työvoimapolitiikkaa tulee tehostaa merkittävästi nykyisestä muiden Pohjoismaiden esimerkkien mukaisesti. Se tarkoittaa toimiva ja yksilöllisiä työllisyyspalveluja, palkkatuen käytön lisäämistä ja myös julkisen sektorin roolia työllistäjänä. Liikenne-, asunto- ja maankäyttöpolitiikalla on lisättävä työvoiman liikkumisen edellytyksiä ja turvattava kohtuuhintainen asuminen.

Työllisyyttä tulee kasvattaa erityisesti pelkän perusasteen koulutuksen varassa olevien, pitkäaikaisesti työttömien, nuorten, osatyökykyisten, maahanmuuttajien, nuorten naisten ja ikääntyneiden kohdalla. Se edellyttää erityisesti nykyistä huomattavasti aktiivisempaa työvoima- ja sosiaalipolitiikkaa sekä läpi

elämän jatkuvaa osaamisen kehittämistä. Pidemmällä aikavälillä koulutustason nosto vahvistaa työllisyyttä ja tuottavuutta. Palvelujen ja sosiaaliturvan kehittämisen ohella työelämän pelisääntöjä on uudistettava niin, että työmarkkinoiden riskit eivät kasaannu heikoimmassa asemassa olevien kannettavaksi. Tärkeätä on yhteisvastuu ja kaikkien pitäminen yhteiskunnan kehityksessä mukana.

Talouspolitiikan ja työmarkkinapolitiikan koordinaatio edellyttää toimivia suhteita työmarkkinaosapuolten ja valtion välillä. Tarvitaan luottamukseen perustuvaa kolmikantaista yhteistyötä. Reilu työelämä perustuu toimiviin neuvottelusuhteisiin työelämän osapuolten ja valtion välillä. Valtakunnalliset ja yleissitovat työ- ja virkaehtosopimukset tuovat ihmisille turvaa. Työlainsäädännön kehittäminen edellyttää aitoa yhteistyötä valtion ja työmarkkinaosapuolten välillä. Lisäksi työelämän pelisääntöjä voidaan kehittää sopimus pohjaisesti.

Palvelujen, turvan ja työelämän pelisääntöjen lisäksi on huolehdittava, että työllisyys kehittyy alueellisesti tasapainoisella tavalla ja että mikään alue ei jää jälkeen. Alueiden elinvoimaa tulee vahvistaa niiden omien vahvuuksien ja voimavarojen pohjalta. Suomi tarvitsee useita kasvukeskuksia, ja niiden ympärille seudullisia keskuksia, jotka toimivat alueidensa taloudellisina vetureina.

Suomi elää kansainvälisestä kaupasta

Suomi on pieni avotalous, jonka talouden kehitys ja kasvu on riippuvaista kansainvälisestä kaupasta. Suomi toteuttaa kauppapolitiikkaa EU:n puitteissa, mikä tarkoittaa, että kauppasuhteet kolmansien maiden kanssa määritellään unionin tasolla. EU tarjoaa kokoamme suuremman neuvotteluaseman ja mahdollisuudet edistää arvojemme mukaista kauppapolitiikkaa globaalilla tasolla. Yksin Suomi olisi hyvin pieni toimija neuvottelupöydissä, osana EU:ta voimme puolustaa etujamme paremmin. Suomen on ajettava kauppapoliittisia etujaan ja tavoitteitaan aktiivisesti EU:n kautta.

Vakaa ja monenkeskinen sääntöperusteinen maailmanjärjestys ja vapaa kauppa ovat viennin ja talouskasvun tärkeitä edellytyksiä. Kansainvälisen yhteistyön keinoin tulee huolehtia siitä, että eri maissa toimivat yritykset eivät saa kilpailuetua esimerkiksi polkemalla työntekijöiden oikeuksia, muita ihmisoikeuksia, laiminlyömällä vastuuta ympäristöstä tai välttelemällä veroja.

Talouspolitiikka tähtää suomalaisten yritysten menestyksen edellytysten vahvistamiseen kansainvälisillä markkinoilla. Elinkeinoelämällä pitää olla Suomessa vakaa, ennustettava sekä kasvuun ja investointeihin kannustava toimintaympäristö. Suomen kilpailuetu korkean koulutuksen hyvinvointivaltiona syntyy ennen muuta korkeasta osaamisesta, teknologiasta ja laadukkaista tuotteista sekä palveluista. Tämän ohella on pidettävä huolta kustannuskilpailukyvästä. Osaavan työvoiman ohella laadukkaat julkiset palvelut sekä infrastruktuuri tukevat suomalaisten yritysten menestystä.

Aktiivisella talous- ja elinkeinopolitiikalla tähdätään viennin pohjan laajentamiseen useammille toimialoille ja erityisesti korkeamman jalostusasteen ilmastoystävällisiin tuotteisiin.

Suhdannevaihtelut ovat Suomen kaltaisessa taloudessa usein voimakkaita. Finanssipolitiikka ja aktiivinen työmarkkinapolitiikka on mitoitettava suhdannetilanteen edellyttämällä tavalla vastasyklisesti. Kasvun hidastuessa sitä tuetaan aktiivisen finanssipolitiikan keinoin. Tämä huomioidaan myös finanssipolitiikan kansallisessa sääntökehikossa.

Kasvun edellytysten vahvistaminen

Suomi osallistuu valtiona monin tavoin kasvun edellytysten vahvistamiseen. Valtio tukee organisaatioidensa kautta yritysten tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatio toimintaa. Korkeakoulut hyödyttävät

suoraan soveltavan tutkimuksen osalta suomalaista elinkeinoelämää. Epäsuorasti kasvun edellytyksiä vahvistaa korkeakoulujen perustutkimus sekä niiden järjestämä koulutus, joka tuottaa osaajia työelämään. Etenkin pitkällä aikavälillä perustutkimuksen merkitys on suuri.

Vaikka julkinen sektori ei yksityisen tapaan osallistu toimijoiden väliseen kilpailuun, on myös sen tärkeää jatkuvasti parantaa työn tuottavuutta. Julkisen sektorin tehokkuuden parantaminen tarkoittaa sitä, että lopputuotteiden, palveluiden tai päätösten laatu paranee.

Valtio ja muu julkinen hallinto vastaavat siitä, millainen toimintaympäristö yrityksillä on toimia. Suomessa hyvät yritystoiminnan edellytykset muodostuvat ennen muuta yhteiskunnallisesta vakaudesta. Vakaus perustuu Suomessa muun muassa avoimeen lainsäädännön valmisteluun, päätöksenteon ennakoitavuuteen, tehokkaaseen julkiseen hallintoon sekä korruption vähäisyyteen.

Yhteiskunnallisen vakauden kannalta olennaisia tekijöitä ovat myös oikeudenmukainen tulonjako, toimivat julkiset palvelut ja heikoimmassa asemassa olevien pitäminen mukana yhteiskunnassa. Pienen julkisen sektorin maissa on yleensä taloudellisen eriarvoisuuden aiheuttamia sosiaalisia ongelmia sekä heikko hallinto ja riittämätön infrastruktuuri, jotka luovat myös yritystoiminnalle riskejä sekä kustannuksia. Tasa-arvoon perustuva luottamus on suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan tärkeä pääoma, joka hyödyttää niin yrityksiä kuin työntekijöitä.

Kilpailullisilla markkinoilla julkisen vallan tulee varmistaa kilpailun toimivuus. Se edellyttää erityisesti markkinavoiman keskittymisen estämistä, kuten kartellien tai monopolien syntymiseen puuttumista. Lisäksi se edellyttää markkinoiden toiminnan seuraamista ja tarpeellista puuttumista aloilla, joilla keskittymisen riski on olemassa. Luonnollisten monopolien tulee olla lähtökohtaisesti julkisia. Tehokas kilpailupolitiikka edellyttää myös vahvaa ja riittävästi resursoitua sekä itsenäistä kilpailuviranomaista.

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan kokonaisuuteen kytkeytyy myös aktiivinen omistajapolitiikka. Omistajapolitiikan tulee tukea elinkeinopolitiikan uudistamista, uutta luovaa liiketoimintaa sekä yhteiskuntavastuullisuutta. Valtion omistajapolitiikalla vahvistetaan omistajuutta kansallisesti tärkeillä aloilla ja torjutaan Suomen ajautuminen tytäryhtiötaloudeksi. Valtion tulee säilyttää määräysvalta sellaisissa valtionyhtiöissä, joissa turvataan strategisia intressejä kuten huoltovarmuus sekä infrastruktuuri.

Verotus vastaa maailman muutoksiin

Verotus on keskeinen työkalu, jolla taataan hyvinvointivaltion edellytykset. Verotuksella on toteutettava seuraavia kolmea päätavoitetta.

Ensiksi verotuksella rahoitetaan laadukas koulutus, terveys, hoiva, muut julkiset palvelut, etuudet ja infrastruktuuri. Sillä rahoitetaan myös oikeusvaltion instituutiot, joilla turvataan perus- ja ihmisoikeudet kaikille. Näin verotus tukee välillisesti myös suomalaisten yritysten kilpailukykyä.

Toiseksi verotuksella vähennetään eriarvoisuutta ottamalla maksukyky huomioon verotuksessa. Oikeudenmukainen verotus tarkoittaa, että samaa tuloa ja varallisuutta verotetaan saman verran ja suurta enemmän.

Kolmanneksi verotuksella ohjataan yhteiskuntaa kestävämpään suuntaan sekä huolehditaan Suomen kilpailukykyä ja positiivisesta työllisyyskehityksestä. Näin toimien edistetään ympäristön, hyvinvoinnin ja talouden kannalta kestävämpää kulutusta ja tuotantoa sekä edistetään hyvinvointia.

Verotuksen kolmen päätavoitteen saavuttaminen edellyttää yleisesti hyväksyttyä hyvää veropolitiikkaa, joka kiteytyy periaatteeseen: tiiviit ja laajat veropohjat mahdollistavat alhaiset verokannat. Samalla kaikkein hyödyllisintä toimintaa on verotettava vähiten: tämä koskee sekä ansiotyötä

yhteiskunnan perustana, että ekologisesti parhaita vaihtoehtoja ihmiskunnan säilymisen edellytyksenä. Sen lisäksi verotus toimitetaan mahdollisimman vähällä vaivalla, täsmällisesti ja asiakasystävällisesti.

Verotusta on uudistettava oikeudenmukaisemmaksi siirtämällä verotuksen painopistettä työn verotuksesta omistamisen verotukseen ensisijaisesti veropohjaa tiivistämällä eli puuttamalla muun muassa veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Oikeudenmukainen verotus pysäyttää myös varallisuuden keskittymisen kaikkein varakkaimmille. Tiiviit veropohjat ja tasapuolinen verotus tukevat lisäksi talouskasvua. Verokilpailussa tapahtunut käänne mahdollistaa veropohjien tiivistämisen ja kansainvälisen harmonisoinnin, jota tulee edistää. Verotuksen painopisteen siirtäminen omistuksiin tarkoittaa samalla, että työn ja kuluttamisen verotusta kevennetään. Nämä verot kohdistuvat raskaimmin pieni- ja keskituloisiin. Verotuksen rakenteen muuttaminen eli verotuksen painopisteen siirtäminen on toteutettava niin, että julkisen talouden kestävyys turvataan pitkällä aikavälillä.

Systemaattisella veropolitiikalla voidaan osaltaan tukea kestävästä kehitystä. Myös taloutta voidaan uudistaa verotuksella muun muassa poistamalla työllistymisen esteitä. Veropohjien tiivistäminen tukee kilpailua ja talouskasvua. Kestävästä kehitystä ja terveyttä on edistettävä siten, että kulutus- ja tuotantoverotusta koskeissa päätöksissä otetaan ympäristö- ja terveystieteelliset näkökulmat johdonmukaisesti huomioon. Näitä tavoitteita edistetään myös kansainvälisissä neuvotteluissa, jotta verotuksella voitaisiin vahvistaa tehokkaammin kestävästä kehitystä.

Tavoitteitamme

- Talouspolitiikan päämääränä tulee olla hyvinvoinnin lisääminen
- Markkinatalouden tulee toimia kaikkien ihmisten hyväksi tavalla, jossa lopputulokset ovat oikeudenmukaisia ja jokainen voi luottaa omaan tulevaisuuteensa turvallisilla mielin.
- Työn tuottavuutta on kasvatettava, jotta hyvinvointiyhteiskunnan palvelujen rahoitus voidaan taata ja niitä saadaan kehitettyä paremmiksi. Myös työllisyyttä on kasvatettava niin, että suurempi osa työikäisestä väestöstä on työssä tai opiskelemassa
- Talouspolitiikan ja työmarkkinapolitiikan koordinaatio edellyttää toimivia suhteita työmarkkinaosapuolten ja valtion välillä
- Elinkeinoelämällä pitää olla Suomessa vakaa, ennustettava sekä kasvuun ja investointeihin kannustava toimintaympäristö
- Verotusta on uudistettava oikeudenmukaisemmaksi siirtämällä verotuksen painopistettä työn verotuksesta omistamisen verotukseen ensisijaisesti veropohjaa tiivistämällä eli puuttamalla muun muassa veronkiertoon ja aggressiiviseen verosuunnitteluun. Samalla pääomatulojen verotusta uudistetaan nykyistä progressiivisemmaksi
- Kestävästä kehitystä ja terveyttä on edistettävä siten, että kulutus- ja tuotantoverotusta koskeissa päätöksissä otetaan ympäristö- ja terveystieteelliset näkökulmat johdonmukaisesti huomioon.

5.2. Sosiaali- ja terveyspalvelut

Sosiaali- ja terveyspalveluiden on tuettava koko yhteiskunnan myönteistä kehitystä vähentämällä hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäisemällä syrjäytymistä. Toimintaa on ohjattava yhteisesti jaettu käsitys sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja turvallisuudesta sekä tavoite hyvästä elämänlaadusta

kaikille. Sosiaaliturvan kehittämisen on rakennettava oikeudenmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden periaatteille. Sosiaalipolitiikan ydintä on heikomman suoja ja suojeluperiaate.

Sosiaali- ja terveyspolitiikan painopiste on pidettävä laadukkaissa ja toimivissa julkisissa, yhteisesti käytetyissä sekä yhteisesti rahoitetuissa palveluissa. Erityisesti peruspalveluita tulee vahvistaa. Universaalit julkiset palvelut vähentävät eriarvoisuutta ja lisäävät kansalaisten kokemusta yhteisyydestä. Samalla ne tarjoavat paikkoja, joissa eri taustaiset ihmiset kohtaavat. Kehityskulku, jossa paremmassa asemassa oleva väestönosa käyttää yksityisiä palveluita, johtaa eriytymiseen ja heikentää halukkuutta huolehtia julkisten palveluiden laadusta ja rahoituspohjasta.

Jatkossakin yksityiset ja kolmannen sektorin tuottamat sosiaali- ja terveyspalvelut täydentävät julkista palvelutuotantoa. Kohtuuton voitontavoittelu yhteisesti rahoitettujen palveluiden laadun kustannuksella tulee estää ja voittoa tavoittelemattomien toimijoiden asemaa vahvistaa. Julkisrahoitteisia sosiaali- ja terveyspalveluita tuottavien toimijoiden yritys- ja yhteiskuntavastuuta on parannettava sekä näitä koskevien tietojen julkaisemisvelvollisuutta lisättävä.

Kattavien ja kaikille tarkoitettujen palveluiden lisäksi tarvitaan kohdennettuja erityistoimia. Palveluiden kohdentamista ja mitoitusta on ohjattava yksilöllinen tarve, jonka arviointi tapahtuu aina palvelun käyttäjän ja tarvittaessa hänen läheistensä sekä ammattilaisen tiiviissä yhteistyössä. Palveluiden suunnitelmallisuuden, kehittämisen ja arvioinnin on perustuttava jatkuvaan vuorovaikutukseen. Näin palvelut muodostavat eheän kokonaisuuden. Resurssit on kohdennettava sinne, missä niille on eniten tarvetta.

Yhteiskunnan on tuettava terveyttä, toimintakykyä ja osallisuutta lapsuudesta alkaen. Palvelujen tärkeä tehtävä on tasata lähtökohdista johtuvien erojen vaikutuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin. Palvelujen painopistettä on siirrettävä ehkäisevään ja hyvinvointia edistävään työhön. Erityisen tärkeää tämä on lasten, nuorten ja perheiden kohdalla, jolloin voidaan parhaiten vaikuttaa ihmisen koko elämänkaareen.

Lasten, nuorten ja opiskelijoiden hyvinvoinnin takaamiseksi tarvitaan helposti saavutettavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Fyysisen terveyden lisäksi on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota psyykkiseen hyvinvointiin. Lasten ja nuorten ja opiskelijoiden palveluverkon tulee olla monialainen ja kattava kokonaisuus, joka sisältää yksilöllisten palveluiden lisäksi myös koulu- ja opiskeluyhteisön terveyden ja turvallisuuden edistämisen, ongelmien ennaltaehkäisyn sekä sairauksien hoidon. Palveluita tulee olla saatavilla lähipalveluina. Tulevissa sote-maakunnissa tulee olla lapsille ja nuorille nopeasti ja riittävän varhain reagoiva palveluväylä. Kunnan sivistystoimen ja sote-maakunnan kiinteä yhteistyö tulee varmistaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja tulee koota monialaisiksi, hallittaviksi kokonaisuuksiksi. Peruspalveluita tarjotaan luontevasti niissä ympäristöissä, missä ihmiset muutoinkin asioivat. Etenkin paljon sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita käyttävällä henkilöllä tulee olla nimettynä omatyöntekijä, henkilö, joka on selvillä asiakkaan kokonaistilanteesta. Kokonaisvastuun ja koordinaation puute sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa vaikeuttaa palveluiden kokonaiskustannusten ja vaikuttavuuden hallintaa sekä heikentää asiakastyytyväisyyttä ja siten järjestelmän legitimitettä.

Mielenterveyspalvelut ovat olennainen osa kokonaisvaltaista terveydenhuoltoa. Mielenterveys kuuluu kaikille ja mielenterveydelliset haasteet ovat yksiä suurimmista yhteiskuntamme ongelmista. Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita ja ennaltaehkäiseviä keinoja mielenterveyden tukemiseksi on oltava saatavilla kattavasti ja yhdenvertaisesti. Yksi tunnistettu ongelma on oikea-aikainen pääsy psykososiaalisen tuen piiriin. Suomessa tulee ottaa käyttöön terapiatakuu, jossa tarpeen mukaiseen hoitoon pääsy taataan kuukauden sisällä hoidon tarpeen tunnistamisesta. Myös päihdepalveluiden saatavuutta on parannettava. Varhainen puuttuminen, matalan kynnyksen palvelut ja päihdekuntoutuksen resurssit on turvattava.

Mielenterveys- ja päihdepalveluita tulee yhteen sovittaa yhtenäisen hoitojärjestelmän takaamisen sekä sairauksien samanaikaisten esiintymisen vuoksi. Avohoidollisten päihde- ja mielenterveyspalveluiden rinnalla tulee olla riittävästi laitospalveluita, niin akuuttihoitotyön, kuin kuntoutuksen ja asumisen osalta. Mielenterveys- ja päihdepalvelut tulee järjestää oikea-aikaisesti, yksilön sekä läheisten tarpeet huomioiden. Palveluiden järjestäjien on kyettävä vastaamaan vaikeisiin päihde- ja mielenterveysongelmiin riittävin resurssein sekä potilaspaikoin.

Päihteistä johtuvista haitoista sekä riskeistä tulee tiedottaa ja valistaa riittävästi, kohderyhmän ikätaso huomioiden. Päihteisiin sekä mielenterveyteen liittyvä ennaltaehkäisevä työ tulee vakiinnuttaa osaksi hyvinvointi- ja sivistysjärjestelmää. Mielenterveys- ja päihdeongelmien periytymistä tulee ennaltaehkäistä sekä torjua eri sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita yhteen sovittamalla sekä tukemalla yksilön sijaan koko perhettä. Mielenterveys tulee nähdä yhteiskunnan voimavarana ja mahdollistajana yhdenvertaiseen sekä hyvään elämään.

Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksut sekä sote-matkojen ja lääkkeiden omavastuuosuudet on pidettävä kohtuullisina. Tavoitteena tulee olla, että lääke-, matka- ja asiakasmaksujen vuotuinen omavastuutaso ei ylitä kuukauden takuueläkkeen tasoa. Perusterveydenhuollon käyntimaksuista luovutaan.

Vuoteen 2030 mennessä 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa yli puolitoistakertaiseksi ja 80 vuotta täyttäneiden määrä kaksinkertaistuu verrattuna 2020-luvun taitteeseen. Ikäihmisten palvelutarve riippuu henkilön toimintakyvystä ja terveydestä. Hyvä terveys ja toimintakyky turvaavat itsenäistä elämää ja itsemääräämisoikeuden toteutumista. Ne mahdollistavat paitsi kotona asumisen, myös sieltä poistumisen. Kotiin tuotavien palveluiden tulee tukea myös harrastamista ja aktiivista sosiaalista elämää. Ikäihmisten erilaisiin palvelutarpeisiin on vastattava myös rakentamalla yhteisöllisiä palvelutaloja ja ryhmäkoteja. Hyvä ikääntyminen on nähtävä osana kaikkea yhteiskunnan toimintaa. Järjestöillä on suuri rooli sosiaali- ja terveyspolitiikassa, erityisesti ikääntyneiden toimintakyvyn ja aktiivisen kansalaisuuden tukemisessa.

Omaishoito on merkittävä ja tärkeä hoitomuoto, jonka avulla edesautetaan kaikenikäisiä paljon apua tarvitsevien kansalaisten mahdollisuutta asua kotonaan. Omaishoitoon on turvattava riittävä tuki, neuvonta ja ohjaus. Omaishoidettavia ja hoitajia on kuultava ja omaishoitajan jaksamisesta on huolehdittava esim. sopivien sijaisjärjestelyjen turvin. Omaishoidontuen kriteerit on yhdenmukaistettava koko maassa ja tuen määrää tarkistettava sekä siihen varattava riittävät taloudelliset resurssit korvamerkitäytinä. Sijaisvanhempi voi toimia sijaislapsensa omaishoitajana. Omaishoito on kuitenkin erittäin kustannustehokas satsaus yhteiskunnalta tärkeää työtä tekeville omaishoitajille, joille läheisen rakkaan hoitaminen ja auttaminen on luonnollista ja inhimillistä.

Digitalisaatio ja teknologiset innovaatiot tulee valjastaa tulevaisuudessa tehokkaasti kansanterveyden parantamiseen. Etälääketieteen potentiaali suurten etäisyyksien maassa on suuri ja digitaalisilla ratkaisuilla on mahdollista sekä parantaa elintärkeiden palveluiden saatavuutta että hillitä kustannuksia. Hyvinvointidatan hyödyntäminen tulee myös auttamaan palveluiden muotoiluissa eri väestöryhmille nykyistä paremmin. Digitalisaation ja terveysteknologian kehittäminen ei kuitenkaan tapahdu ilman laadukasta tutkimusta sekä eettistä sääntelyä. Tämän vuoksi sosiaali- ja terveysalan tutkimuslaitosten riittävät resurssit on varmistettava. Digitaalisten palveluiden yleistyessä tulee turvata kaikille pääsy julkisiin palveluihin riippumatta taidoista tai mahdollisuuksista käyttäen digitaalisia palveluita ja niiden vaatimaa teknologiaa.

Omaishoidon avulla saavutetaan parempia hoitotuloksia pienemmin kustannuksin. Omaishoitoa, jolla tarkoitetaan ihmisen osallistumista oman hoitonsa suunnitteluun ja toteutukseen, pitää tukea.

Siirtyminen ammattihenkilölähtöisyydestä asiakaslähtöisyyteen ja omahoidon tukemiseen edellyttää sekä uudenlaista asennoitumista että uudenlaisia tukemisen tapoja. Omahoidon kasvun myötä on mahdollista lisätä palveluiden saatavuutta, mutta samalla on huolehdittava palveluiden saavutettavuudesta, eli siitä että kaikilla on tosiasialliset mahdollisuudet käyttää palveluita. Sosiaali- ja terveydenhuollon työssä pitää korostaa ehkäisevää, vahvistavaa ja kumppanuuteen perustuvaa työskentelyä.

2020-luvulla toteutettavassa Sote-uudistuksessa palvelujen painopistettä on siirrettävä perustasolle ja ehkäisevään toimintaan, jotta erikoissairaanhoidon ja vaativien erityispalveluiden tarve vähenee. Sosiaali- ja terveyspalveluiden saatavuus on turvattava kaikille asuinpaikasta, tulotasosta ja sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Uudistuksen myötä vastuu palvelujen järjestämisestä siirtyy kunnilta itsehallinnollisille Sote-alueille, joita kutsutaan maakunniksi. Rakenteiden ohella sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitusta ja ohjausta on uudistettava siten, että Sote-uudistuksen tavoitteet toteutuvat. Hoitovelka ja sosiaalipalveluiden tarve on kasvanut maassamme edelleen covid-19 seurauksena. Hoitovelkaa on lähdettävä purkamaan välittömästi ja riittävät sosiaalipalvelut on turvattava saavuttaaksemme sote-uudistuksen tavoitteet. Julkisesti omistettujen yhtiöiden ja kolmannen sektorin toimijoiden hyvinvointi- ja terveyshyötyä kustannustehokkaasti tuottava toiminta on sote-uudistuksessa turvattava.

Siirryttäessä kohti 2030-lukua kaikille suomalaisille tulee turvata yhdenvertaiset ja laadukkaat sosiaali- ja terveyspalvelut. Samalla on parannettava palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta, kehitettävä kuntoutusta, kavennettava hyvinvointi- ja terveyseroja sekä turvattava ammattitaitoisen työvoiman saanti sosiaali- ja terveyspalveluihin. Palvelujärjestelmän kehittämisellä on myös vastattava väestön ikääntymisen ja syntyvyyden laskun aiheuttamiin haasteisiin sekä kyettävä hillitsemään kustannusten kasvua.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen vaikuttavuudesta, laadusta ja saatavuudesta sekä hoitoon pääsystä tarvitaan lisää tietoa. Asiakkaan ja potilaan osallisuutta ja itsemääräämisoikeutta on tuettava. Yhtenä keino on henkilökohtainen budjetti. Osallisuutta vahvistetaan myös asiakkaan ja ammattilaisen välisellä vuorovaikutuksella.

Yksityisten sote-palvelujen kuluttajansuojakäytännöt ja niiden kehittämismahdollisuudet on selvitettävä. Käyttäjien osallisuutta palveluiden kehittämisessä on vahvistettava. Palveluiden kilpailutuksessa tulee painottaa enemmän laadullisia, palveluiden käyttäjälähtöisyyteen ja vaikuttavuuteen liittyviä tekijöitä.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden laadun valvontaa tulee tehostaa ja väärinkäytöksiä estää. Laiminlyönneistä tulee seurata asianmukaiset sanktiot.

Tavoitteitamme

- Sosiaali- ja terveyspalveluiden on tuettava koko yhteiskunnan myönteistä kehitystä vähentämällä hyvinvointi- ja terveyseroja sekä ehkäisemällä syrjäytymistä
- Sosiaali- ja terveyspolitiikan painopiste on pidettävä laadukkaissa ja toimivissa julkisissa, yhteisesti käytetyissä sekä yhteisesti rahoitetuissa palveluissa. Erityisesti peruspalveluita tulee vahvistaa
- Kohtuuton voitontavoittelu yhteisesti rahoitettujen palveluiden laadun kustannuksella tulee estää ja voittoa tavoittelemattomien toimijoiden asemaa vahvistaa
- Sote-uudistuksessa palvelujen painopistettä on siirrettävä perustasolle ja ehkäisevään toimintaan, jotta erikoissairaanhoidon ja vaativien erityispalveluiden tarve vähenee
- Sosiaali- ja terveyspalveluiden laadun valvontaa tulee tehostaa ja väärinkäytöksiä estää. Laiminlyönneistä tulee rangaista asianmukaisesti

5.3. Eriarvoistumisen vähentäminen

Tavoitteena yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua

Eriarvoisuuden vähentämiseksi ihmisillä pitää olla yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua. Oikeudenmukaisella yhteiskuntapolitiikalla mahdollisuuksien tasa-arvosta on mahdollista siirtyä kohti lopputuloksen tasa-arvoa, jossa syntymäpaikka, ihonväri, vanhempien koulutus tai muu yksilön osaamisen ulkopuolinen seikka ei määritä elämässä menestymistä. Lopputuloksen tasa-arvo näkyy terveytenä, yhtenäisinä mahdollisuuksina ja oikeutena toteuttaa itseään. Aito mahdollisuuksien tasa-arvo ja sosiaalinen liikkuvuus ovat tehokkaimmat tavat estää näköalattomuutta ja yhteiskunnallista eriytymistä.

Eriarvoistuminen on ennen kaikkea mahdollisuuksien ja resurssien puutetta. Resurssit kattavat niin tulot ja varallisuuden kuin myös esimerkiksi mahdollisuuden terveyteen, sivistykseen, kulttuuriin ja osallisuuteen. Eriarvoistumista ilmenee, kun erot resurssien saatavuudessa eri väestöryhmien välillä kasvavat. Eriarvoistuminen on lähtökohtaisesti siitä luopumista, että ihmisarvo on kaikille samanlainen, luovuttamaton itseisarvo. Eriarvoisuuden torjuminen edellyttää ehjää ja toimivaa yhteiskuntaa, joka perustuu luottamukseen. Universalismi luo pohjan luottamukselle yhteiskuntaa, elämää ja toisia ihmisiin kohtaan. Universaalien palveluiden tavoite ei ole yhdenmukaistaa ihmisiä, vaan tarjota yhtenäiset mahdollisuudet.

Kaikille kuuluvien universaalien palvelujen lisäksi tarvitaan kohdennettua tukea ja toimia niille, jotka eivät pääse muuten mukaan. Tuen tavoitteena on sekä vahvistaa ihmisten itsemääräämisoikeutta että edistää kaikkien mahdollisuuksia toimia työelämässä ja osallistua yhteiskuntaan sen täysivaltaisena jäsenenä. Yksilöille kohdennettujen toimien lisäksi tarvitaan myös alueellisesti kohdennettuja erityistoimia. Erityisesti kaupungeissa ongelmille on tyypillisiä niiden alueellinen kasautuminen. Tätä tulee torjua kohdennetulla tuella, joka sisältää asuinalueiden kohentamista, aikuissosiaalityötä, perheiden tukemista, kotouttamisen edistämistä, pitkäaikaistyöttömien palveluita, kouluja, nuorisotyötä sekä päihdetyötä. Näitä toimia toteutetaan usein lähiötyön tai asuinalueuetyön nimellä. Erityisen tärkeää ja toimivaksi todettua on positiivisen diskriminaation rahoitus kouluille ja varhaiskasvatukselle.

Yhdenvertainen elämänkaari

Tasa-arvoinen elämänkaari on oikeudenmukaisuuden edellytys. Yhdenvertaisen elämänkaaren saavuttamiseksi on kiinnitettävä huomiota elämän nivelvaiheisiin. Varhaislapsuus ja koulun aloitus, koulusta asteelta toiselle siirtyminen, työelämän aloittaminen ja työttömyys, lapsen saanti, ero, sairastuminen, vammautuminen, eläköityminen ja läheisen kuolema ovat kaikki sellaisia tilanteita, joissa on kiinnitettävä huomio ihmisen selviytymiseen.

Tasa-arvo alkaa ennen ihmisen elämän alkua neuvolasta, jossa otetaan vastaan ja opastetaan jokaista lasta odottavaa. Neuvolajärjestelmän on jatkossakin oltava vahvimpia palvelumuotojamme, jossa yhdistyy terveyden seuranta ja sosiaalisen tuen tarpeen arviointi ja tarjoaminen. Neuvoloilla on oltava vahva yhteys sosiaalipalveluihin ja matala kynnys tarjota tukea. Neuvoloissa on muun muassa mahdollisuus tunnistaa oppisvaikeuksia kokeva kymmenes ikäluokasta. Näin tarvittavat tukitoimet pystytään kohdentamaan tarkoituksenmukaisesti.

Lapsen ensimmäisten vuosien hyvinvointi heijastuu vahvasti loppuelämään. Siksi varhaislapsuutta on tuettava monin toimin. Jokaisella lapsella on oikeus keskittyä leikkiin ja elämän ihmeiden havaitsemiseen. Sen mahdollistavat toimiva neuvola ja sairaanhoito, hyvä varhaiskasvatus, mahdollisuus perheyön tukeen ja riittävästi resursoitu lastensuojelu. Lapsiperheillä on oltava mahdollisuus joustavaan työelämään. Tarvitaan entistä joustavampi perhevapaajärjestelmä ja lisää mahdollisuuksia osa-aikatyöskentelyyn.

Jokaiselle nuorelle on löydettävä paikka yhteiskunnassa ja keinot omanlaiseensa tapaan oppia. Tarvitaan sellaisia oppimisjärjestelyjä, että kaikilla lapsilla on oppimis- ja osallistumismahdollisuus.

Avo- tai avioerotilanteessa riski jäädä yksin on suurentunut. Erotilanteessa taloudellinen taakka kasvaa, kun pitää alkaa maksaa yksin asumiskuluja ja muita jokapäiväisen elämän kuluja. Yhteishuoltajuiden mahdollistamista on tuettava. Vuoroviikkoasumisessa lapsella tulee olla mahdollisuus kahteen osoitteeseen, jotta huoltajalla on mahdollisuus asumistukeen ja esimerkiksi koulukyyteihin. Sosiaali- ja terveydenhuollossa on tarjottavat tukea erotilanteeseen. Yksinhuoltajien taloudelliseen ja sosiaaliseen tukeen on panostettava, jotta köyhyysriski ei toteudu.

Työelämään siirtyminen ja työttömäksi joutuminen on pidettävä aina mahdollisimman lyhyenä. Pitkittyessään työttömyys lisää syrjäytymisriskiä. Henkilökohtaisen työllistymisen tuen avulla on mietittävä jokaiselle sopiva keino osallistua ja kehittyä. Vahva peruskoulutus antaa pohjan vaihtaa ammattia, ja mahdollisuus uudelleen koulutukseen varmistaa sen, että elämässä voi päästä eteenpäin.

Sairastuminen tai vammautuminen on aina yllättävä tilanne. Koko elämä ja suunnitelmat voivat mennä uusiksi. Erilaiset osa-aikatyöt, osa-aikasairauspäivärahat ja muut järjestelyt työelämässä pysymiseen lisäävät hyvinvointia ja tukevat ihmisen osallisuutta. Terveystuon, sosiaalityön ja työvoimapalveluiden yhteistyöllä on mietittävä jokaiselle elämäntilanteen mukainen mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan siten, että ihmisen terveys ja perustoimeentulo eivät vaarannu.

Myös työuran jälkeen kansalaisille on taattava kohtuullinen toimeentulo ja mahdollisuus osallistua aktiivisesti yhteiskunnalliseen elämään. Tämä tarkoittaa sitä, että eläkkeiden taso on riittävä ja että ikäihmisille on tarjolla kulttuuri- ja liikuntapalveluja. Kaikille on oltava tarjolla kullekin sopivia hoivapalveluja joko kotona tai laitoksessa.

Eri nivelvaiheiden samanaikaisuus tai toinen toisensa seuraaminen, kuten työttömyys, ero ja sairastuminen, lisää riskiä syrjäytyä. Kasautuviin ongelmiin on kiinnitettävä huomioita. Terveystuon on ohjattava ihminen sosiaalityön pariin ja työvoimapalveluista terveystuon pariin. Paljon tukea tarvitseville on osoitettava yksi vastuuhenkilö, joka pitää langat käsissään ja jolta ihminen voi aina kysyä, jos ei tiedä, minne mennä.

Tulonsiirroista ensijakoon

Kohtuullisten tuloerojen yhteiskunnat ovat kaikkein vakaimpia yhteiskuntia. Vakautta on tuettava oikeudenmukaisella tulonjaolla ja riittäväällä toimeentulolla. Verotuksen ja tulonsiirtojen avulla hyvinvointivaltio on pyrkinyt tasapainottamaan ja pehmentämään markkinatalouden aiheuttamaa epätasa-arvoa. Globaalin kapitalismin ja kansainvälisen verokilpailun aiheuttama tulonjaon kriisi on mahdollista voittaa ottamalla käyttöön uusia keinoja ja uutta yhteiskunnallista ajattelua. Tulonsiirtoja ei tule unohtaa, mutta Suomen tulee siirtyä uudelleenjakopolitiikasta ensijakopolitiikkaan.

Ensijakopolitiikan tavoite on varmistaa, että tasa-arvo kasvaa ja työn arvonnalisuus sekä tuotto jakautuvat tasaisesti. Tämä vaatii nykyisten markkinoiden muokkaamista, sääntelyn vahvistamista ja tuoton ja vaurauden jakautumista uudella tavalla. Ensijaon politiikka tarkoittaa siirtymistä pelkistä tulonsiirroista

kokonaisvaltaiseen tasa-arvon luomiseen. Julkiset investoinnit koulutukseen, varhaiskasvatukseen, neuvoloihin ja työvoimapolitiikkaan ovat keskeisessä roolissa ensijaossa.

Hyvinvointivaltion legitimitietin kannalta eri sukupolvien kokemus yhteiskunnan tasapuolisuudesta on ehdottoman tärkeää. Jaettu tunne siitä, että omilla toimillamme tuemme koko yhteiskuntaa, makamme veroja mutta myös saamme osamme tarvittaessa ja aikanaan, on säilyttävä sukupolvesta toiseen. Ensijaon näkökulmasta sukupolvien välinen tasa-arvo ja solidaarisuus ovat tärkeä osa koko yhteiskuntajärjestelmän kestävyyttä ja oikeudenmukaisuuden kokemusta. Esimerkiksi eläkkeiden kestävä rahoitus on tärkeä turvata, ja samalla järjestelmän on oltava niin vankka, että myös nuoret sukupolvet kokevat eläkelupauksen uskottavaksi.

Työelämän huononeminen, kuten perusteettomat osa-aikaisuudet, määräaikaisten työsuhteiden kasvu ja työtätekevien ihmisten riittämättömät palkat säälliseen elämiseen kasvattavat tuloeroja. Työelämän epävarmuuksien vähentäminen on keino korjata näitä ongelmia. Mitä turvumpia työsuhteet ovat, sen vahvempi on työntekijöiden järjestäytymisaste ja sen voimakkaampi on niiden asema palkan neuvotteluissa. Työstä saadulla palkalla täytyy voida tulla säällisesti toimeen. Ensijakoon vaikuttaa merkittävästi myös kyky hyödyntää uuden teknologian tuomia taloudellisia mahdollisuuksia sekä ennen kaikkea se, kuinka laajalle yhteiskuntaan teknologioiden synnyttämä tuotto tai arvonlisäys jakaantuu. Ylisuuret palkkaerot rapauttavat yhteiskunnan koheesiota.

Ensijako vaatii toteutuakseen vahvan markkinatalouden, mutta markkinat eivät kykene itsesääntelyyn. Kuluttajansuojaa sekä ympäristöä, työturvallisuutta, energiantuotantoa ja kansainvälistä verotusta koskevan sääntelyn on toimittava kansalaisen eduksi. Kilpailun markkinatoimijoiden välillä on tapahduttava reilussa ympäristössä, jotta koulutusinvestoinnit tai työmarkkinapolitiikka vaikuttavat halutulla tavalla.

Työntekijöiden osallistuminen yritysten hallitustyöskentelyyn tukee oikeudenmukaisen ensijaon tavoitteita. Osallistumista tulee vahvistaa lainsäädännöllisin keinoin. Ylimmän yritysjohdon palkkiot ja bonusjärjestelmät tulee sitoa yrityksen tuloksen lisäksi myös laajemman yrityksen yhteiskuntavastuun toteutumiseen.

Tavoitteitamme

- Eriarvoisuuden vähentämiseksi jokaisella ihmisellä pitää olla yhdenvertaiset mahdollisuudet onnistua
- Kaikille kuuluvien universaalien palvelujen lisäksi tarvitaan kohdennettua tukea ja toimia niille, jotka eivät pääse muuten mukaan
- Yhdenvertaisuuden lisäämiseksi on kiinnitettävä huomiota elämän nivelvaiheisiin
- Yhteiskunnan vakautta on tuettava oikeudenmukaisella tulojaolla ja ihmisten riittävällä toimeentulolla
- Sukupolvien välinen tasa-arvo ja solidaarisuus ovat tärkeä osa koko oikeudenmukaisen yhteiskuntajärjestelmän kestävyyttä

5.4. Arvokas ikääntyminen

Lähivuosina ikääntyneiden ihmisten määrä ja osuus väestössä kasvaa edelleen. Vaikka Suomessa myös ikääntyneiden määrän kasvu tasaantuu vuoteen 2035 mennessä, ikääntyneiden osuuden kasvu väestössä jatkuu. Tämä muutos on mahdollisuus ja haaste. Iäkkäiden elämäkokemus ja osaaminen ovat perheen, yhteisön ja yhteiskunnan voimavara, mahdollisuus, joka pitää hyödyntää. Haaste on iäkkäiden hoidon- ja hoivantarve, joka edellyttää ennakoivia ja ennaltaehkäiseviä toimia.

Suomen on oltava välittävä ja ikäystävällinen. Samalla on tunnistettava väestön ikääntymisen tuoma yhteiskunnallinen muutos ja varauduttava siihen. Välittävän yhteiskunnan on arvostettava kaikkia ja kaikenikäisiä kansalaisia. Ikääntyneet ovat yhteiskunnan voimavara ja osa sen vahvuutta. Meidän on tarjottava tukea ja turvaa silloin kun ihminen sitä tarvitsee eikä ketään saa jättää yksin.

Sivistysvaltioissa on arvostettava ikääntyneitä täysivaltaisina kansalaisina. Heidä on kuultava päätöksenteossa, koskee se sitten heidän omaa elämäänsä tai yhteisiä, kaikkia kansalaisia koskevia asioita. Ikääntyvien ihmisten fyysistä, psyykkistä, sosiaalista ja emotionaalista hyvää oloa on tuettava. Ikääntyneiden terveyttä, toimintakykyä ja toimijuutta on ylläpidettävä ehkäisevillä ja korjaavilla toimenpiteillä. Kokemusta hyvästä elämästä edistää ikääntyneilläkin yhteisöllisyys, osallisuus, mielekäs tekeminen, mahdollisuus unelmoida ja toteuttaa haaveita, oikeus elää ajattelua ja aisteja virittävässä ympäristössä.

Ikääntyneet kansalaiset ovat aktiivisia toimijoita niin henkilökohtaisessa ja lähipiirin elämässä kuin osallisuudessa yhteiskunnan rakentamiseen. Ikääntyneet jatkavat toimintakykynsä mukaisesti eläkeiän saavutettuaan yhteiskunnallista osallistumista sen aktiivisina toimijoina, tekijöinä, kokijoina ja palveluiden käyttäjinä. Yhteiskunnan on hyödynnettävä ikääntyneille kertynyttä osaamista, kokemustietoa ja -taitoa, heidän elämäntaitojaan.

Ikääntyneiden arvostus on heidän kunnioittamistaan tasavertaisina ihmisinä. Arvostusta luovat ikääntyneiden kokonaisvaltainen kohtaaminen, ja heidän voimavarojen tunnistaminen ja huomioiminen. Arvostusta edistää eri ikäisille ihmisille tarkoitettut kohtaamisareenat. Kohtaamiset mahdollistavat toinen toisiltaan oppimisen, toisten ymmärtämisen ja hyväksymisen. Ikääntyvän väestön kaltoinkohtelu on valitettavan yleistä ja tähän tulee puuttua aktiivisesti. Jokaiselle ihmiselle on turvattava turvallinen ikääntyminen.

Työelämä palvelemaan myös ikääntyneiden toiveita

Ikääntyneet ovat tulevaisuuden työelämän voimavara. Entistä suuremmalla osalla ikääntyneistä on vielä eläkeiän saavutettuaan työ- ja toimintakykyä, ja motivaatiota jatkaa työelämässä. Eläkeiässä työn on oltava joustavaa, sen on huomioitava ihmisen omat valmiudet ja toiveet. Moni haluaa jatkaa työelämässä, mutta pääosin osa-aikaisesti. Eläkeikäisten työhön osallistuminen parantaa taloudellista huoltosuhdetta ja siten mahdollisuutta tarjota riittävää tukea ja turvaa sitten kun ihminen niitä tarvitsee.

Työelämässä jatkamisen ohella ikääntyneet ovat keskeisiä toimijoita perheen ja yhteisön elämässä. He tukevat omia vanhempiaan ja lapsiaan, ja osallistuvat lastenlapsista huolehtimiseen ja kasvattamiseen. Välittävässä Suomessa aktiivinen kansalaisuus tarkoittaa myös kollektiivista isovanhemmuetta, ja vapaaehto- ja vaikuttamistyöhön osallistumista. Kollektiivisessa isovanhemmuetta on luontevaa tarjota ja vastaanottaa ystäväyttä, kumppanuutta ja apua arjen tarpeissa perhesuhteesta riippumatta.

Yhteiskuntaa on kehitettävä siten, että tulevaisuudessa ikääntyneiden henkilöiden terveiden elinvuosien määrä lisääntyy, toimintakyky paranee ja palveluiden tarve pysyy kohtuullisena. Ikääntyvien tarvitsemien palveluiden on toimittava ennaltaehkäisevästi, ennakoivasti, oikea-aikaisesti ja tehokkaasti, ja niiden on oltava vaikuttavia.

Ikääntymisen vaikutukset arkeen ja toimintakykyyn ovat yksilöllisiä. Esimerkiksi hoitajan, fysioterapeutin ja sosiaaliohjaajan ennaltaehkäisevällä kotikäynnillä voidaan parantaa iäkkäiden elämänlaatua. Tulevaisuudessa kaikille 75 vuotta täyttäneille on tehtävä kotikäynti, jossa heidän palvelutarpeensa ja edellytykset kotona selviämiseen kartoitetaan.

Ikääntyneiden toimeentulo

Hyvä ikääntyminen, hyvinvointi ja hyvä elämä rakentuu riittävälle taloudelliselle toimeentulolle. Se tukee osaltaan myös omatoimisuutta ja itsemääräämisoikeutta. Vaikka suomalaisten varallisuus kasvaa ja osa ikääntyneistä jatkaa työntekoa eläkeiän saavutettuaan, keskeisin iäkkäiden tulonlähde on eläke. Eläkkeet maksetaan suurimmaksi osin kunkin vuoden työeläkemaksuilla, osa rahoitetaan aiemmin kerätystä rahastoista ja osa valtion verovaroista. Verovaroja kustannetaan esimerkiksi kansaneläkkeet ja huomattava osa yrittäjien lisäeläkkeistä.

Eläkejärjestelmän on oltava ja se on koettava oikeudenmukaiseksi. Oikeudenmukaisuus edellyttää järjestelmän korjaamista tarvittaessa. Järjestelmässä tulee huomioida yhteiskunnan muutokset ja käsitkset kulloisestakin etuuden tasosta ja suhteesta yleiseen hyvinvointiin. Eläkepolitiikan suuria kysymyksiä ovat rahoituksen riittävyys, eläkkeitä koskevan luottamuksen ylläpitäminen ja eläkkeiden tason kohtuullisena pysyminen.

Työeläkkeen tavoite on turvata työssäoloaikana saavutetun ansiotason kohtuullinen säilyminen eläkkeelle siirryttäessä. Kansaneläkkeen ja takuueläkkeen tavoite on turvata perus- ja vähimmäistulon niille, joiden työeläke on lyhyen työuran tai matalan ansiotason vuoksi jäänyt vähäiseksi tai joille ei ole kertynyt työeläkettä lainkaan. Vaikka työeläkettä saavien määrä kasvaa ja pelkkää kansaneläkettä saavien määrä vähenee, pienituloisten eläkeläisten osuus väestössä ei pienene. Eläkeläisten pienituloisuusaste on edelleen koko väestöä korkeampaa. Pienituloisuus on yleisintä työkyvyttömyyseläkeläisillä, yksinasuvilla ja iäkkäimmillä naisilla. Rasittavat työolosuhteet ja työperäiset altisteet ovat tunnistettuja syitä, jotka johtavat työikäisten sairastumiseen ja varhaiseen eläköitymiseen. Varhainen eläköityminen puolestaan johtaa matalaan tulotasoon.

Pelkkä perusasteen koulutus ja yhden hengen taloudessa asuminen ovat pienituloisuuden riskitekijöitä. Pienituloisuus on yleistä erityisesti ikääntyvien naisten keskuudessa, sillä monet heistä ovat työskennelleet muualla kuin työeläkettä kerryttävissä tehtävissä. Sairastaminen ja sen mukanaan tuomat taloudellinen taakka maksuineen rasittaa pienituloisen eläkeläisen arkea merkittävästi. Eläkeläisköyhyyden syynä voi olla myös iäkkään kokema taloudellinen kaltoinkohtelu.

Eläkeläisköyhyys poistettava

Eläkeläisköyhyyttä ei tule hyväksyä. Maaseudulla kaksi viidestä ja kaupungeissa yksi kolmesta eläkeläisestä kokee, ettei rahaa jää välttämättömien menojen jälkeen. Eläkkeen saajien pienituloisuus on vahvasti sukupuolittunut ilmiö, vaikka pienituloisuus on yleistä molemmilla sukupuolilla. Miehistä neljällä kymmenestä ja naisista kuudella kymmenestä kokonaiseläke on alle 1400 Euroa kuukaudessa. Naisten työeläke vuonna 2018 oli 68 prosenttia miesten keskimääräisestä työeläkkeestä ja miesten eläkkeet ovat yli 300 Euroa naisten eläkkeitä korkeampia. Pienemmän työeläkkeen vuoksi kansaneläke-

järjestelmän eläkkeillä ja perhe-eläkkeillä on naisille suurempi merkitys kuin miehille. Vanhemmissa ikäryhmissä naisten köyhyysriski on yli kaksinkertainen miehiin verrattuna.

Moni pienituloisista ikääntyneistä tarvitsee eläkkeen lisäksi toimeentulotukea. Osa heistä ei tiedä olevansa oikeutettu lisätukeen, osa kokee häpeälliseksi hakea toimeentulotukea. Myös pienimpien eläkkeiden pitää riittää säälliseen toimeentuloon, toimeentulotuella pitää olla vain poikkeuksellinen tarve, sen ollessa viimesijainen ja väliaikainen toimeentulon muoto.

Asumisen kustannukset ovat pienituloisilla suurin kiinteä kulu. Kun asumisen kustannukset ovat kohtuulliset, menojen kattaminen koetaan helpoksi pienistä tuloista huolimatta. Kohtuuhintaisen asumisen varmistamiseksi tarvitaan julkista asuntorakentamista. Yksinasuvien ikäihmisten määrän ja osuuden kasvu on merkittävä haaste asumiskustannusten kohtuullisuudelle.

Tilannetta, jossa ikääntynyt ei saa tarvitsemiaan palveluita, esimerkiksi vaatehuoltoa, peseytymistä, ravitsemusta ja siivousta ei tule hyväksyä. Puhtaus on myös ikääntyneille kuuluva perusarvoja siinä kuin huolenpito tai suojele. Jokaiselle ikääntyneelle tulee turvata riittävät, laadukkaat ja tarpeenmukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut riippumatta sosioekonomisesta asemasta ja taloudellisesta tilanteesta. Kun palvelutarve ikääntymisen myötä kasvaa, maksutaakka ei saa nousta kohtuuttomaksi.

Lähes neljännes ikääntyneistä kokee hyvään elämään tarpeellisten menojen kattamisen käytettävissä olevilla tuloilla hankalaksi. Osa ikäikäistä voi joutua tinkimään jopa ruuasta. Sivistysvaltio ei hyväksy taloudellisista syistä johtuvaa vajaa- tai virheravitsemusta. Ruokajonot ovat hyvinvointivaltion häpeätahra. Osana ennaltaehkäisevää kotikäyntiä ja ikäneuvolassa pitää arvioida ravitsemus ja ravinnon käyttötottumukset. Ikääntyneiden ravitsemuksen laatuun ja saatavuuteen voidaan reagoida muiden muassa yhteisöllisillä ruokailumahdollisuuksilla sekä kotona asuville että hoivayksiköissä.

Oikeus turvalliseen vanhuuteen kuuluu kaikille

Ikääntyneillä on oikeus turvalliseen vanhuuteen, joka muodostuu taloudellisesta turvasta ja riittävien ja yksilöllisten tarpeiden mukaan saatavista palveluista. Jos ikääntymisen myötä palveluiden tarve nousee ja eläkeläinen sairastuu, pienituloisella ei ole mahdollista hankkia kaikkia tarvitsemiaan terveydenhuollon ja sairaanhoidon palveluita ja lääkkeitä. Asumiskulujen ohella asiakas- ja palvelumaksuista, lääkekustannuksista ja kuljetuspalveluiden käytöstä muodostuu kohtuuttomat kustannukset, joihin pieni eläke ei riitä. Sivistysvaltiossa ei ole hyväksyttävää, että osa ikäihmisistä joutuu tinkimään mm. lääkäri- ja hoitajakäynneistä, hammashoidoista ja lääkkeistä taloudellisista syistä. Sairauskulut eivät saa johtaa muista perustarpeista tinkimiseen.

Hyvää elämää edistävien, toimintakykyä ylläpitävien, ja sairauksia ennaltaehkäisevien palveluiden on oltava kaikkien ulottuville. Pienituloisuus vähentää palveluiden käyttöä, vaikka heillä on muita korkeampi palveluiden tarve. Tiedon ja osaamisen puute, häpeä ja asiakasmaksut eivät saa muodostua esteeksi palveluiden käytölle. Iäkkäiden oman ja heidän omaisten aktiivisuuden lisäksi tarvitaan neuvontaa ja ohjausta palveluista ja etuuksista, esimerkiksi asiakasmaksujen huojentamisen mahdollisuudesta.

Iäkkäiden etujen ja oikeuksien valvonta tulee turvata vanhusasiavaltuutetun toiminnan lisäksi esim. sosiaali- ja potilasasiamiesten avulla. Vanhusneuvostojen asiantuntijuutta ja kokemusasiantuntijoita on hyödynnettävä nykyistä paremmin. Ikääntyneitä on myös osallistettava ja kuultava suunniteltaessa ja kehitettäessä palveluita sekä niiden tarjontaa.

Kaikilla ikääntyneillä pitää olla valmiudet maksaa vuokra ja vakuutukset, pitää koti lämpimänä ja puhtaana, mahdollisuus terveelliseen ravintoon, yhteydenpitoon läheisiin, yhteiskunnan tapahtumien

seuraamiseen ja osallisuuteen, virikkeitä antavaan vapaa-aikaan ja loman viettoon – itsenäiseen elämään ja toimivaan arkeen, niin kauan kuin heidän toimintakykynsä sallii. Toimintakyvyn ehtyessä, palveluasumiseen siirtymisen jälkeenkin ikääntyneelle tulee turvata kodinomaisuus ja arvokas vanhuus.

Ikääntyneille pienituloisuus ei ole haaste vain välttämättömän toimeentulon kannalta vaan myös osallisuuden näkökulmasta. Myös iäkkäillä hyvä elämä edellyttää mahdollisuutta harrastaa ja kokea, oppia ja sivistyä. Kaikilla ikääntyneillä on oltava mahdollisuus käyttää rahaa myös muuhun kuin perushoitoon ja -hoivaan. Vähimmäiskäyttövaran määrittelyssä huomioidaan hyvinvointiyhteiskunnan periaatteet: ihmisen itsemäärääminen ja oikeus mielekkääseen, oman näköiseen hyvään elämään.

Tavoitteitamme

- Suomen on oltava välittävä ja ikäystävällinen
- Yhteiskuntaa on kehitettävä siten, että tulevaisuudessa ikääntyneiden henkilöiden terveiden elinvuosien määrä lisääntyy, toimintakyky paranee ja palveluiden tarve pysyy kohtuullisena
- Hyvä ikääntyminen, hyvinvointi ja hyvä elämä rakentuu riittävälle taloudelliselle toimeentulolle. Eläkeläisköyhyyttä ei pidä hyväksyä
- Ikääntyneillä on oikeus turvalliseen vanhuuteen, joka muodostuu taloudellisesta turvasta ja riittävien ja yksilöllisten tarpeiden mukaan saatavista palveluista
- Ikääntyneitä on myös osallistettava ja kuultava suunniteltaessa ja kehitettäessä palveluita sekä niiden tarjontaa

5.5. Vammaisten oikeudet turvattava

Vammaisten ihmisten palvelujen ja elinympäristön lähtökohtana tulee olla ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen. Tilanteen parantamiseksi on lisättävä toimia yhdenvertaisuuden, osallisuuden, osallistumisen sekä saavutettavuuden ja syrjimättömyyden turvaamiseksi. Vammaisia ihmisiä on kohdeltava yksilöinä ja heidän henkilökohtaiset tarpeensa huomioiden. Tämä tarkoittaa, että muun muassa eri palveluiden kilpailutuksissa on otettava palveluiden käyttäjä paremmin huomioon sekä painotettava laadullisia kriteereitä. Vammaisvaikutusten arviointia on vahvistettava lainvalmistelussa. Vammaisten oikeuksien toteutumisen valvontaa tehostamaan on resursoitava nykyistä paremmin yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta.

Selkokielen asemaa on vahvistettava osaksi virkakieltä. Selkokieltä käyttävät vammaisten lisäksi lukihäiriöiset ja suomen kieltä heikosti hallitsevat vieraskieliset. Myös puhetta tukevan, täydentävän ja korvaavan kommunikoinnin muotojen käyttämisen lisääminen parantaa saavutettavuutta. Näin palveluprosessissa voidaan korostaen asiakkaan itsemääräämisoikeutta.

Vammaisuudesta johtuvia palveluita ja tukea tulee olla saatavilla riippumatta henkilön asuinpaikasta tai siitä, minkä lain perusteella palvelu on myönnetty. Vammaisiin kohdistuvat koko elämänmittaiset elinkustannukset ovat huomattavasti suuremmat kuin terveillä. Kuntoutuspalveluja on järjestettävä vauvasta vanhukseen sekä lievästi että vaikeasti vammaisille.

Vapaa liikkuminen on yksi YK:n vammaissopimuksen perusoikeuksista. Vammaisten liikkumisessa on tehtävä runsaammin kohtuullisia mukautuksia suhteessa nykyisiin päätöksiin. Osa vammaisista ei pysty käyttämään julkista liikennettä, joten vammaisten kuljetuspalvelut pitää olla riittävällä tasolla vammaisen tarpeisiin nähden. Palveluiden kehittämisessä on painotettava yhdenvertaisuutta.

Työpaikoilla ei saa syrjiä vammaisia maksamalla heille matalampaa palkkaa kuin ei-toimintarajoitteiselle. Kun vammaisen suoriutuu samanarvoisesta ja yhtä vaativasta työstä yhtä hyvin kuin ei-toimintarajoitteinen, hänelle maksetaan alan TES-sopimuksen mukaista palkkaa. Näin työmarkkinoille saadaan lisää palkkatasa-arvoa ja yhdenvertaista kohtelua. Vammaisten henkilöiden työllistymistä tulee tukea heidän työkykyään ja osaamistaan vahvistamalla. Toimintakeskuksissa työskenteleville on maksettava korvaus, joka kattaa vähintään päivätoiminnasta vammaiselle aiheutuvat kulut. Näillä toimilla vammaisille voidaan taata taloudellisesti tasa-arvoisempi ja yhdenvertaisempi elämä.

Tavoitteitamme

- Vammaisten ihmisten palvelujen ja elinympäristön lähtökohtana tulee olla ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen
- Eri palveluiden kilpailutuksissa on otettava palveluiden käyttäjä paremmin huomioon sekä painotettava laadullisia kriteereitä
- Vammaisten henkilöiden työllistymistä tulee tukea ja työstä tulee saada asianmukainen korvaus.
- Vammaisten oikeuksien toteutumisen valvontaa tehostamaan on resursoitava nykyistä paremmin yhdenvertaisuusvaltuutetun toiminta.

Muutoshaste 6. Rakennemuutos ja kaupungistuminen

Kaupungistuminen on globaali ilmiö, joka on kiihtynyt viime vuosikymmenten aikana. Suomen lähihistoria on suuren yhdyskunta- ja elinkeinorakenteen muutoksen historiaa. Vain muutamat eteläisimmät alueet ja niiden kasvukeskukset ovat onnistuneet kasvattamaan työpaikkojen määrää. Työ- ja opiskelupaikat lisäävät kaupunkiseutujen houkuttelevuutta. Samalla iso osa Suomesta uhkaa jäädä muuttovirrassa tappiolle. Siksi alueelliseen eriarvoisuuteen on kiinnitettävä huomiota ja edistettävä kestävää aluekehitystä.

Elinkeinorakenteen muutos alkutuotannosta korkean teknologian työpaikkoihin on nostanut työn tuottavuutta. Digitalisaatio jatkaa samaa murrosta. Nämä korkeamman tuottavuuden työpaikat keskittyvät kasvaviin kaupunkeihin. Sama kehitys näkyy matalammin palkattujen palvelualojen työtehtävien osalta. Kaupungistumisen virrassa myös muut eri alueiden väliset sekä sisäiset erot kasvavat. Esimerkiksi yhä useamman alueen huoltosuhde muuttuu radikaalisti. Ennusteiden mukaan vuonna 2040 joka kolmannessa Suomen kunnassa on enemmän lapsia ja eläkeläisiä kuin työikäisiä.

Nopean kaupungistumisen haasteet näkyvät muuttoliikkeen molemmissa päissä. Yhdellä neliökilometrillä Helsingissä asuu enemmän ihmisiä kuin valtaosassa Suomen kuntia. Kasvavissa kaupungeissa asuminen kustannukset nousevat ja lisäksi lisääntyvä väkimäärä aiheuttaa haasteita kuntien maankäytölle ja julkisten palveluiden kehittämiseksi. Samalla työvoiman tarjonta lisääntyy kysyntää nopeammin. Muuttotappioalueet puolestaan kärsivät työikäisen väestön puutteesta. Näin verotulot pienenevät, mikä vaikeuttaa julkisten palvelujen tarjontaa. Muuttotappio aiheuttaa myös haasteita asuntomarkkinoiden toimivuudelle, mikä hidastaa asunnon omistavien poismuuttoa, vaikka työllisyysnäköymät alueella olisivat huonot.

Samalla kun Suomi panostaa kasvukeskusten kehittämiseen ja lisää niissä asuntotuotantoa, myös alueelliseen eriarvoisuuteen on kiinnitettävä huomiota. Suomi tarvitsee tasapainoista ja kestävää aluekehitystä. Julkisella vallalla on vastuu koko Suomesta. Parhaimmillaan julkiset toimet mahdollistavat työvoiman liikkumisen, kaupungistumisen ja tasapainoisen aluekehityksen terveellä tavalla.

Kaupunki- ja aluekehityksen osana Suomen on pidettävä huolta infrastruktuurin kehittämisestä. Alueiden elinvoimaisuuden tärkeänä tekijänä on se, millaisten liikenneyhteyksien varaan ne rakentuvat. Suomen maantie- ja raideverkostoon kohdistuu merkittävä korjaustarve jo nyt ja tämä tarve kasvaa tulevina vuosikymmeninä. Suhteessa kaupankäyntiin Suomi on kuin saari. Iso osa viennistä ja tuonnista tapahtuu meriteitse, kun muut pohjoismaat kytkeytyvät raide- ja maantieliikenteen kautta osaksi tiivistyvää Keski-Eurooppaa ja silkkien jatkeeksi.

”SDP edistää rakentavaa kaupungistumista ja tasapainoista aluekehitystä, joka tarjoaa niin kaupungeille, niiden lähiseuduille ja muillekin alueille menestymisen mahdollisuuksia”

Visio: Vuonna 2030 pitkäjänteisellä elinkeinopolitiikalla on onnistuttu rakentamaan kasvua ja koko Suomen elinvoimaisuus on vahvistunut. Eri alueiden välisestä vastakkainasettelusta on siirrytty toimivaan yhteistyöhön.

6.1. Elinkeino ja elinvoima

Elinkeinopolitiikka

Onnistunut elinkeinopolitiikka rakentuu useista elementeistä. Suomen on oltava maa, joka ei kilpaile matalilla palkoilla vaan korkeatasoisella osaamisella ja laadulla. Tavoitteena on taloudellista toimeliaisuutta lisäävä, korkeaan osaamiseen ja pitkälle jalostettuihin tuotteisiin pohjautuva teknologiavetoinen sekä suomalaisia ratkaisuja tuottava energia-, teollisuus-, ilmasto- ja innovaatiopolitiikka, joka tukee suomalaisen elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä, menestymistä ja uudistumista. Suomen on oltava rakentava ja aktiivinen toimija eurooppalaisen elinkeinopolitiikan edistäjänä.

Suomen elinvoimaisuutta vahvistetaan eri toimijoiden yhteistyöllä. Julkisen sektorin on käytävä säännöllistä ja avointa vuoropuhelua elinkeinoelämän kanssa. Kasvukeskusten, seutukaupunkien ja maaseudun yhteistyön on perustuttava erilaisten alueiden tunnustettuihin vahvuuksiin ja strategiaan valintoihin.

Julkinen sektori hankkii tavaroita ja palveluita useilla kymmenillä miljardeilla euroilla vuosittain. Laadukkailla ja innovatiivisilla hankinnoilla on mahdollista luoda kansalaisille parempia palveluita, kuten terveellisempiä päiväkotij- ja koulutiloja sekä toimivampaa julkista liikennettä. Lisäksi sosiaali- ja terveyspalveluissa rohkeilla ja vastuullisilla hankinnoilla pystytään osaltaan tarjoamaan parempia palveluita kansalaisille sekä hillitsemään kustannusten kasvua. Julkisten hankintayksiköiden on osattava hyödyntää monipuolisesti hankintalainsäädännön mahdollisuuksia tarjoten mahdollisuuksia kotimaiselle elinkeinoelämälle. Vuorovaikutus erilaisten palveluntarjoajien kanssa on oltava johdonmukaista ja yhteistyötä korostavaa. Valtion on myös kehitettävä johdonmukaisesti hankintaosaamista kaikilla julkisen hallinnon tasoilla.

Elinvoimaa on rakennettava toiminnallisten kokonaisuuksien pohjalle. Yhteisenä tavoitteena on luoda yrityksille ja yhteisöille sekä asiakkaille ja kansalaisille toimiva ja sujuva toimintaympäristö, jossa erilaistuminen ja erikoistuminen ovat keinoja menestyä. Panostukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen, teollisuuteen, palveluelinkeinoihin ja työntekijöiden osaamiseen pitävät huolen siitä, että Suomessa riittää korkean tuottavuuden työpaikkoja.

Elinkeinoelämälle hyvän toimintaympäristön kulmakiviä ovat vakaa ja ennustettava yhteiskunta, jossa ei esiinny korruptiota ja jonka toimintaprosessit ovat avoimia ja nopeita. Suomen on houkuteltava vahvuuksillaan entistä enemmän myös kansainvälisiä yrityksiä tuomaan ja perustamaan toimintojaan tänne. Lisääntyvä taloudellinen aktiviteetti ja kansainvälinen kanssakäyminen tukee kotimaisen elinkeinorakenteen monipuolistumista.

2030-luvulla Suomen on oltava houkutteleva investointien kohde. Tähän päästään kestävästä kehityksestä, oikeudenmukaisuudesta ja menestystä arvostavan toimintaympäristön kehittämällä. Suomen on toteutettava kestävä ja kunnianhimoista energia- ja ilmastopolitiikkaa aktiivisen teollisuuspolitiikan osana huolehtien suomalaisen teollisuuden toimintaedellytyksistä ja kilpailukykyä. Valtion on omalta osaltaan tuettava teollisuuden prosessien kehittämistä päästöttömäksi. Suomen on oltava maailman johtava maa luonnonvarojen tehokkaassa hyödyntämisessä.

Yhteiskunnan on mahdollistettava yritysten ja yrittäjien kannattava toiminta sekä menestys yhdessä demokraattisesti sovitun sääntelyn pohjalta. Sääntelyn tulee huolehtia kansainvälisesti kilpailukykyisistä ja oikeudenmukaisista toimintaedellytyksistä, kestävästä kehityksestä ja toimivista markkinoista.

Avoin ja reilu pelisäännöin markkinoilla tapahtuva kilpailu on paras tapa tulevaisuudessakin ratkaista, mitkä yritykset menestyvät. Poliittisilla ratkaisuilla on luotava mahdollisuudet terveelle kilpailulle ja uuden yritystoiminnan syntymiselle.

Tulevaisuudessakin valtion on oltava mahdollista osallistua ajoittain suoraan talouden toimintaan keskeisillä toimialoilla esimerkiksi tukemalla uuden toimialan syntymistä tai vaikkapa luomalla ilmastonmuutoksen hillitsemisestä liiketoimintaa. Valtion osaomistus keskeisissä yrityksissä tuo vakautta suomalaiseseen yrityskenttään. Valtion on osoitettava johtajuutta ja vastuullisuutta käyttämällä osa valtionyhtiöiden osinkotuotosta tuotannollisiin investointeihin kotimaassa.

Teollisuus ja palvelut kasvavat käsi kädessä

Politiikalla on huolehdittava siitä, että monipuolinen teollisuus on 2030-luvullakin yksi Suomen kivijaloista. Tavoitteena on, että Suomi tunnetaan maana, jossa tuotanto kasvaa samaan aikaan, kun raaka-aineiden kulutus vähenee ja ilmastovaikutukset poistuvat. Samalla teollisuuden jalostusastetta pyritään selvästi nostamaan ja palveluista kasvattamaan tärkeä osa-alue teollisuuden rinnalle. Molempia osa-alueita on kehitettävä siten, että ne pystyvät toimimaan rinnakkain kasvua ja kehittymistä tukien. Tulevaisuudessa palveluviennin merkitys kasvaa tavaraviennin rinnalla. Tavoitteena on, että suomalaiset toimijat ovat vuonna 2030 nykyistä merkittävämpiä tekijöitä myös kuluttajamarkkinoilla.

Suomen teollisuus- ja palvelusektoreiden globaalia kädenjälkeä voidaan kasvattaa aktiivisella elinkeinopolitiikalla. Tavoitteena on luoda uusia tuotteita ja palveluita, joiden avulla uusiutumattomien raaka-aineiden käyttöä on onnistuttu globaalisti vähentämään.

Yhteiskunnan vakaus, korkea osaamistaso ja infrastruktuurin toimivuus ovat keskeisiä tekijöitä elinvoimaisen talouden ylläpitämiseksi. Tiestön hyvä kunto, toimivat rautatiet ja laivaväylät sekä nykyaikaiset lentokentät pitävät huolen siitä, että logistiikkakustannukset pysyvät kansainvälisesti kilpailukykyisinä. Saastuttamattomien raaka-aineiden ja päästöttömän energian hyvä saatavuus ja kohtuullinen hinta takaavat sen, että teollisuuden toimintakyky ja kehittymisen edellytykset on turvattu myös jatkossa. Suomesta on mahdollista tulla kansainvälisen tietoliikenteen solmukohta, joka luo pohjaa digitaalisen liiketoiminnan kehittämiseksi Suomessa. Maailman korkeatasoisin tietoturva on keskeinen osa toimivaa infraa ja sen rooli korostuu kaikilla yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Digitalisaatio yleistyy ja arkipäiväistyy yrityksissä ja julkisella sektorilla. Samalla digitaalisten alustojen ja niiden tarjoamien kansainvälisten markkinoiden painoarvo kasvaa. Tavoitteena on, että tulevaisuudessa ne ovat sekä tietoturvan että toimintavarmuuden näkökulmasta luonteva toimintaympäristö myös suomalaisille toimijoille. Ohjelmistojen, alustojen ja kerätyn datan immateriaalioikeuksiin, yksilönsuojaan ja yrityssalaisuuksiin liittyvät lait pitää luoda siten, että digitalisaatio synnyttää Suomeen liiketoimintaa, työpaikkoja ja verotuloja.

Uutta kasvua on onnistuttu luomaan monin keinoin

Tulevaisuudessa yritystukien pitää perustua vaikuttavuusarvioihin ja niiden on oltava pääsääntöisesti määräaikaista. Yritystukien on uudistettava ja monipuolistettava elinkeinorakennetta sekä tuettava valtion näkökulmasta strategisia tavoitteita.

Palveluliiketoiminnan ja kuluttajaliiketoiminnan erityispiirteet on huomioitava TKI-toiminnassa muun muassa tunnistamalla aineettoman omaisuuden investoinnit. Valtion on tuettava kansainvälisille

markkinoille suuntautuvien vientiyritysten kasvua toimimalla aktiivisesti mahdollistajana ja tarvittaessa myös yritysten yhteen kokoavana alustana kansainvälisillä markkinoilla.

Yritystoiminnan aloittaminen, yrityksen kasvu sekä mahdollinen omistajanvaihdos tai yrityskauppa on nähtävä yrityksen luonnollisena elinkaarena ja osana elinvoiman säilymistä sekä rakentumista. Yhteiskunnan on varmistettava, että tarjolla on tarkoituksenmukaisia palveluja koko yrityksen elinkaarelle. Kasvuyritysten tuen on muodostettava eheä ketju alkuvaiheen pilotoinneista tuotekehityksen kautta kansainvälistymiseen. Näin Suomeen syntyy uudenlaisia menestystarinoita.

Elinkeinoelämän investointeja toteutetaan myös perinteisten omistusmuotojen avulla, kuten osuuskuntien ja rahastojen kautta. Suomeen on kehitettävä myös uusia rahoituksen muotoja ja rahoitusinstrumentteja ratkomaan kasvuyritysten kiivaan kasvuvaiheen rahoituksen pullonkauloja. Näin mahdollistetaan uusien teollisuus- ja palveluyritysten nousu ja kasvu suureksi yritykseksi. Samalla niihin syntyy kotimaista omistajuutta.

Tavoitteitamme

- Suomen on oltava maa, joka ei kilpaile matalilla palkoilla vaan korkeatasoisella osaamisella ja laadulla
- Tavoitteena on taloudellista toimeliaisuutta lisäävä, korkeaan osaamiseen ja pitkälle jalostettuihin tuotteisiin pohjautuva teknologiavetoinen sekä suomalaisia ratkaisuja tuottava energia-, teollisuus-, ilmasto- ja innovaatiopolitiikka, joka tukee suomalaisen elinkeinoelämän kansainvälistä kilpailukykyä, menestymistä ja uudistumista
- Yhteiskunnan on mahdollistettava yrityksiensä ja yrittäjiensä kannattava toiminta sekä menestys yhdessä demokraattisesti sovitun sääntelyn pohjalta
- Tulevaisuudessa yritystukien pitää perustua vaikuttavuusarvioihin ja niiden on oltava pääsääntöisesti määräaikaaisia. Yritystukien on uudistettava ja monipuolistettava elinkeinorakennetta sekä tuettava valtion näkökulmasta strategisia tavoitteita

6.2. Kunnat ja alueet

Kaikkien kuntien elinvoimasta on huolehdittava

Kuntien tehtävä on luoda hyvän elämän edellytykset ja mahdollistaa ihmisten sujuva arki. Suomessa on huolehdittava siitä, että kunnat pystyvät huolehtimaan asukkaidensa hyvinvoinnista, lähidemokratian toteuttamisesta, palvelujen järjestämisestä ja elinvoiman edistämisestä. Kuntien, maakuntien ja valtion välille on saatava aluerajat ylittävää tavoitteellista yhteistyötä ja sopimustoimintaa, joilla taataan hyvät peruspalvelut kaikille sekä tunnustetaan alueiden erityispiirteet niiden elinvoiman tukemisessa.

Kuntien rooli on keskeinen palveluissa, joita ihmiset käyttävät päivittäin, kuten lasten päivähoito, kulttuuri, liikunta ja tekniset palvelut. Kuntien on oltava riittävän vahvoja suoriutuakseen tehtävistään. Kuntien keskeisimmän tulorahoituksen on tultava kunnan omasta verorahoituksesta. Kuntien oman verorahoituksen lisäksi kuntia on tuettava selkeällä valtionosuusjärjestelmällä niin, että kansalaisten peruspalvelut pystytään turvaamaan ja kunnat säilyvät elinvoimaisina kaikkialla Suomessa. Valtion eri hankerahoituksella tapahtuvan palveluiden kehittämisen sijaan on panostettava kuntien perusrahoituksen riittävyteen.

Kuntien taloudellisen tilanteen parantamiseksi on myös tehtävä toimenpiteitä, joilla julkisten palveluiden tuottavuutta voidaan parantaa ja eri palveluiden kustannusten nousupainetta voidaan tasata. Valtion on huolehdittava siitä, että kuntia koskevat velvoitteet ovat tarkoituksenmukaisia ja niiden hoitamiseen osoitetaan riittävät resurssit.

Kuntien vastuuta työllisyydenhoidossa on lisättävä. Tämä edellyttää monialaista toteutusmallia, jossa tärkeällä sijalla erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden torjunnassa on lähellä ja saumattomassa yhteistyössä sosiaali- ja terveystoimen kanssa tuotettu kokonaisuus. Kuntien on myös edistettävä nuorten työelämään kiinnittymistä aktiivisemmin. Työllisyyden hoitoon ja ennaltaehkäiseviin toimiin tulee tarjota erilaisia välineitä ja ratkaisuja, sekä kannustaa kuntia yhteistyöhön esimerkiksi erilaisten koulutusten järjestämisessä.

Yhdyskuntarakenteen kehittämisen painopisteenä ovat segregaaation estäminen, lähidemokratian kehittäminen, ihmisten liikkumisen helpottaminen, täydennysrakentaminen, viihtyisyys ja turvallisuus. Hyvien liikenneyhteyksien ja riittävän kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäksi datayhteyksien on toimittava kaikkialla.

Kaupungit elinvoiman lähteinä

Suomen kasvu nojaa kaupunkeihin ja kaupunkikeskuksiin, joilla on kyky kasvaa ja synnyttää innovaatioita sekä kehittää yhä parempaa elinvoimaa. Kasvukeskukset toimivat kasvun moottoreina, ja niiden menestys luo hyvinvointia myös harvaan asutuille alueille. Yhtä lailla kasvukeskukset tarvitsevat elävää maaseutua ja sen tuottamia tuotteita ja palveluita. Hyötyäkseen kaupungistumisesta täysimääräisesti Suomi tarvitsee erillisiä kaupunkipoliittisia päätöksiä, jotka tukevat erilaisia kaupunkeja ja metropolialuetta.

Kaupunkipoliittisen päätöksenteon on huomioitava kaupunkien ja alueiden erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja haasteet monipuolisesti. Tavoittemme on, että kaupunkipolitiikalla ehkäistään alueellista eriarvoistumiskehitystä, luodaan edellytyksiä kasvulle, huomioidaan kestävä kehityksen periaatteet, lisätään innovaatioita, parannetaan ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja luodaan houkuttelevia elinympäristöjä. Pääkaupunkiseutu on strategisesti oma kokonaisuutensa. Metropolialueen kilpailukykyä suhteessa kansanvälisiin verrokkeihin on tuettava tarvittaessa erityisratkaisuilla.

Kaupunkien menestys perustuu niiden kykyyn hallita laajoja kokonaisuuksia ja vahvoin kumppanuuksiin muiden paikallisten toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja elinkeinoelämän, kanssa. Kaupunkien laaja toimivalta ja tehtävät ovat osa maamme kilpailukyvyyn perustaa. Monimutkaistuvassa ja kaupungistuvassa maailmassa yhteiskunnalliset ongelmat ratkaistaan ja palveluita kehitetään niin lähellä ihmistä kuin mahdollista. Valtakunnallisessa kaupunkipolitiikassa tarvitaan vahvaa ja tasavertaista kaupunkien, alueiden ja valtion välistä kumppanuutta ja suoraa vuoropuhelua.

Elinvoimaiset kaupunkiseudut rakentuvat järkevän maankäytön, toimivan liikenteen ja erityisesti riittävän ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon varaan. Näiden varaan rakentuu elämisen laatu, hyvä työllisyyspolitiikka ja yrittämisen edellytykset. Kunnat ja valtio ovat jatkossakin neuvotteluosapuolet MAL-sopimuksissa. Tavoittemme on, että MAL-sopimukset solmitaan entistä sitovampina 12 vuodeksi, ja päätökset tehdään kuntalaisia kuullen. MAL-sopimuksen puitteissa tehdään myös vaikuttavaa ilmasto- ja ympäristöpolitiikkaa. Kasvupalvelujen hoitaminen kuntien ja valtion välisenä yhteistyönä vakiinnutetaan niin, että kunnat vastaavat niistä palveluista, joissa sillä on paras osaaminen. Tiukoilla hallinnollisilla rajoituksilla ei tule estää järkevän työllistämispalvelun rakentamista. Tavoitteenamme on myös, että MAL-sopimuskäytäntöä laajennetaan maakuntakeskuksiin ja tarkastelualueena ovat työssäkäyntialueet.

Itsehallinnolliset maakunnat

Sosiaali- ja terveyspalvelut sekä pelastustoimen palvelut järjestetään tulevaisuudessa kuntia suuremmilla itsehallintoalueilla, joita kutsutaan maakunniksi. Maakunnissa päätöksentekijät valitaan suorilla vaaleilla. Demokratian ja eri alueiden edustuksellisuuden toteutuminen on tarvittaessa varmistettava vaalijärjestelmää uudistamalla. Maakunnilla on oltava kestävä rahoitusmalli, sisältäen verotusoikeuden. Näin turvataan maakuntien todellinen itsehallinto ja turvataan demokraattisesti valittujen päätöksentekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa maakuntansa kehitykseen. Kestävällä rahoitusmallilla maakunnille on turvattava myös palveluiden järjestämisen lisäksi todellinen mahdollisuus laadukkaan oman palvelutuotannon ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Kunnilla tulee jatkossakin olla vahva ja aktiivinen rooli hyvinvoinnin edistäjänä ja eri palveluiden tuottajana. Alueellisten erityispiirteiden huomioimiseksi maakunnilla on järkevää olla mahdollisuus hyödyntää toimivia kuntien tuottamia palveluita, ja kunnille on taattava riittävät taloudelliset edellytykset ja henkilöstöresurssit palvelun tuottamiseksi. Maakuntien tulee vastata ensi sijassa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista ja niiden ohjauksesta sekä valvonnasta. Muista tehtävistä vastaavat jatkossakin lähtökohtaisesti kunnat ja valtio.

Alueiden kehittäminen

Alueiden voimavarat ja elinvoimaisuus vaihtelevat alueiden välillä ja jopa alueiden sisällä. Palvelurakenne, teollisuus ja työvoiman toimintaympäristö sekä kansalaisten sosiaaliset ja terveydelliset voimavarat tulee ottaa huomioon alueisiin vaikuttavissa päätöksissä. Erilaisten alueellisten painopisteiden huomioiminen vaatii systemaattista ja vaikuttavaa työtä ja panostuksia. Etenkin digitalisaation ja kestävä kehityksen edistäminen, ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden torjunta sekä osaamisen vahvistaminen ovat asioita, joiden tulee olla aluekehittämisen keskiössä. Aluepoliittisella ohjelmalla voidaan luoda näkymä erilaisten alueiden tukemiseen niiden vahvuuksia ja panostuksia vaativista erityispiirteistä käsin.

Tavoitteitamme

- Suomessa on huolehdittava siitä, että kunnat pystyvät huolehtimaan asukkaidensa hyvinvoinnista, lähidemokratian toteuttamisesta, palvelujen järjestämisestä ja elinvoiman edistämisestä
- Kuntien taloudellisen tilanteen parantamiseksi on myös tehtävä toimenpiteitä, joilla julkisten palveluiden tuottavuutta voidaan parantaa ja eri palveluiden kustannusten nousupainetta voidaan tasata
- Kuntien vastuuta työllisyysenhoidossa on lisättävä. Tämä edellyttää monialaista toteutusmallia, jossa tärkeällä sijalla erityisesti pitkäaikaistyöttömyyden torjunnassa on saumaton yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa
- Yhdyskuntarakenteen kehittämisen painopisteenä ovat segregaaation estäminen, lähidemokratian kehittäminen, ihmisten liikkumisen helpottaminen, täydennysrakentaminen, viihtyisyys ja turvallisuus
- Kaupunkipoliittisen päätöksenteon on huomioitava kaupunkien ja alueiden erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja haasteet monipuolisesti
- Maakuntien tulee vastata ensi sijassa sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluista ja niiden ohjauksesta sekä valvonnasta. Muista tehtävistä vastaavat jatkossakin lähtökohtaisesti kunnat ja valtio

6.3. Liikenne

Suomen liikenneinfrastruktuurissa on paljon korjausvelkaa, joka on kertynyt vuosikymmenten aikana. Uusien liikennehankkeiden rakentamisen lisäksi on tärkeää olemassa olevien teiden, ratojen, sisävesiliikenteen ja meriväylien kunnossapito. Suomen neljä vuodenaikaa rasittavat erityisesti teitä ja ratoja.

Liikenneturvallisuutta ja viranomaisvalvontaa on lisättävä kaikissa liikennemuodoissa.

Liikenne tuottaa noin viidenneksen Suomen CO₂-päästöistä. Liikenteen päästöt tulee puolittaa vuoteen 2030 mennessä, jotta Suomi voi saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä. Tämä edellyttää kulkuvälineiden päästöjen merkittävää vähentämistä. Tavoitteen saavuttamiseksi tarvitaan toimenpiteitä, joilla fossiilisia polttoaineita korvataan, vähäpäästöisten kulkumuotojen kulkutapaosuutta lisätään sekä älykkäämpiä logistiikan kuljetusketjuja kehitetään. Samalla on pyrittävä muuttamaan ihmisten liikkumisen käyttäytymismalleja siellä missä se on mahdollista.

Koronan kaltaiset pandemiat vaikuttavat liikenteen eri toimijoihin ja nostavat esiin terveysturvallisuuden merkityksen. Matkustajien ja työntekijöiden suojaamiseen on etsitty ja etsittävä uusia ratkaisuja. Matkustajien vähentyminen vaikuttaa useamman vuoden liikenneorganisaatioiden talouteen ja vaikuttaa palveluiden kehittämiseen sekä uhkaa nostaa lippujen hintoja. Lisäksi tulee muuttamaan matkustamisen muotoja ja tapoja.

12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma

Suomeen tulee laatia 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma, jossa parlamentaarisen työn pohjalta määritetään valtakunnalliset tavoitteet liikennejärjestelmän kehittämiseksi. Valtion budjettirahoituksen rajallisuuden takia on tärkeää, että hankkeiden toteuttamiselle on neljää vuotta pidempi aikajänne sekä valtakunnallinen tarkastelutaso. Suomen tulee kasvattaa EU-tukien saantia liikennehankkeidemme edistämiseen.

Raideliikenne tulee olemaan keskeinen kehittämiskohde Suomessa ja Euroopassa tulevana vuosikymmeninä erityisesti päästöjen vähentämiseksi. Raideliikenteen kehittäminen edellyttää suuria investointeja Suomessa. Erityisen tarpeellisia ovat nopeat raideyhteydet Helsingistä länteen, pohjoiseen ja itään. Suurten raideinvestointien osalta on syytä pohtia vaihtoehtoja valtion budjettirahoitukselle. Hankkeiden toteuttamisessa on kuitenkin tärkeää pitää kiinni periaatteesta, jossa keskeinen liikenneinfrastruktuuri on julkisesti omistettua ja se kytkeytyy tiiviisti osaksi muuta liikennejärjestelmää.

Suurilla kaupunkiseuduilla on pidennettävä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteissuunnittelua (MAL) kaupunkiseudun ja valtion kanssa vastaavasti myös 12-vuotiseksi kausiksi. Tavoitteena on lisätä kohtuuhintaista asuntotuotantoa, luoda kestävästä yhdyskuntarakennetta ja vähentää liikenteen päästöjä, etenkin lisäämällä julkista liikennettä ja kävelyä sekä pyöräilyä. Julkisen liikenteen toimintamahdollisuudet turvataan riittävällä valtion ja kuntien rahoituksella.

Liikenteen päästöjen vähentäminen

Suomi on asettanut tavoitteekseen puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä. Osaltaan päästövähennystavoite liittyy tavoitteeseen tehdä Suomesta hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Liikenteen päästöjen vähentämiseksi tarvitaan lukuisia toimia, joiden yhteisvaikutuksena päästövähennystavoitteeseen päästään.

Liikenteen päästöjen vähentäminen on tehtävä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti.

Yli 90 prosenttia liikenteen päästöistä tulee tieliikenteestä ja yli 80 prosenttia tieliikenteen päästöistä henkilöautoilusta. Tämän takia merkittävimmät päästövähennykset on mahdollista saada tieliikenteestä ja henkilöautoilusta.

EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä useiden eurooppalaisten suurkaupunkien päästövähennystavoitteet ohjaavat autoteollisuutta kohti vähäpäästöisempää autoteknologiaa. Suomen kaltaisessa maassa siirtymän kohti fossiilitonta liikennettä on kuljettava useita eri korvaavia käyttövoimia käyttämällä. Teknologianeutraali lähestymistapa antaa elinkeinoelämälle mahdollisuuden kehittää useita vaihtoehtoisia tapoja vähäpäästöisyyteen. Uusien vähäpäästöisten käyttövoimien yleistymiseksi ja siirtymän aikaansaamiseksi on huolehdittava jakeluinfra toimivuudesta ja niihin liittyvän lainsäädännön ajantasaisuudesta.

Vähäpäästöisemmän teknologian lisäksi liikenteen päästöjä vähennetään ohjaamalla liikennettä henkilöautoilusta joukkoliikenteeseen, pyöräilyyn ja kävelyyn. Tämä vaatii panostuksia kattavaan, houkuttelevaan ja ekologiseen julkiseen joukkoliikenteeseen sekä pyöräily- ja jalankulkuinfrastruktuuriin. Erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla tämä tarkoittaa muun muassa joukkoliikenteen priorisointia liikenteessä, kävelykeskustojen laajentamista ja kattavampaa pyörävylien verkostoa.

Kansainvälisessä lento- ja meriliikenteessä päästöjä vähennetään kansainvälisen yhteistyön kautta. Suomi on edelläkävijä, kuten tähänkin asti viemässä kansainvälisiä sopimuksia ja EU-lainsäädäntöä kohti vähäpäästöisempää liikennettä huomioiden oman kilpailukyyn ja huoltovarmuuden.

Nopeana joukkoliikenteen muotona raideliikenne sähköistää liikennettä suuressa mittakaavassa, millä on suuri rooli päästövähennystavoitteiden saavuttamisessa. Tähän sisältyy niin henkilöliikenne kuin tavaraliikenne. Jotta raideliikenne olisi varteenotettava vaihtoehto henkilö- sekä tavaraliikenteelle, on raideverkon kuntoon ja palveluihin panostettava ja verkkoa kehitettävä alueelliset tarpeet huomioiden. Raideliikenteen kilpailun avaamisessa on edettävä open access -periaatteen mukaisesti operaattoreiden omin kalustoin.

Liikenteen palvelut

Liikenne palveluna tai Mobility-as-a-Service (MaaS) on Suomesta alkunsa saanut konsepti, joka on levinnyt nopeasti maailmalle etenkin älyliikennekehityksen kautta. MaaS-ajattelu perustuu palvelumalliin, jossa eri liikkumispalvelut, kuten linja-auto-, taksi- ja junamatkat yhdistettynä kävelyyn ja pyöräilyyn tarjotaan yhden palveluntarjoajan käyttöliittymän kautta. Ihminen pystyy vertailemaan eri liikenne- ja muotoja ja muodostamaan itselleen parhaimman mahdollisen matkaketjun tai päivittäisiin liikkumistarpeisiin vastaavan palveluiden yhdistelmän ja mahdollisesti näin luopumaan oman auton käytöstä.

Ihminen on asetettava liikennejärjestelmän ja -palveluiden keskiöön. Liikennepalveluiden käyttämisen on oltava yhtä helppoa, mukavaa ja houkuttelevaa kuin yksityisautoilun. Liikenteen palveluistuminen on yksi ratkaisu liikenteen sujuvoittamiseksi ja päästöjen vähentämiseksi.

Liikenteen palveluiden mahdollistaminen tulee kuitenkin toteuttaa horjuttamatta PSA-suojaa eli joukkoliikenteen järjestäjän monopolia yhteiskunnan tukemalle joukkoliikenteelle. Näin varmistetaan julkisen vallan tarkoituksenmukainen ja toimintakykyinen rooli palveluiden järjestäjänä.

Pitkät välimatkat Suomen sisällä ja monille vientimarkkinoille edellyttävät meiltä kilpailukykyä, jota ei useinkaan tavoiteta pelkällä hinnalla, vaan Suomen on kilpailtava tekemällä asiat kilpailijoita paremmin. Pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia korkeita kuljetuskustannuksia syrjäisemmillä alueilla korvaavaa alueellista kuljetustukea on kehitettävä erityisesti pk-yritysten toimintamahdollisuuksia parantavaksi.

Uusien palveluiden ja teknologian kehittäminen parantaa Suomen kilpailukykyä ja luo vientimahdollisuuksia. 5G-teknologia tulee tuomaan aivan uudenlaisen tason logistiikan ohjauksen kehittämiseen dataa hyödyntämällä. Uuden teknologian käyttöönotto vaatii investointeja kiinteisiin valokuituyhteyksiin.

Ihmisten luottamus taksialaan on palautettava. Taksipalvelujen tulee olla luotettavia ja saatavilla myös haja-asutusalueilla. Taksiliikenne on yrittäjävetoista ja markkinaehtoista toimintaa, mutta yhteiskunnalla on kuitenkin oikeus vaatia ennakoitavaa palvelutasoa ja hinnoittelua. Ihmisten on voitava luottaa harmaan talouden torjuntaan, yhteiskunnalliseen vaateeseen kohtuullisesta palvelutasosta ja hinnoittelusta sekä kykyyn palvella eri tarpeita. Kohtuuhintaisten taksien saatavuus on turvattava koko maassa. Erilaiset tekniset ratkaisut tulevat muuttamaan alaa tulevaisuudessa ja tuomaan taksien palvelut paremmin tarvitseville. Autonomisen autoilun mahdollisuudet ja uhat on huomioitava.

Tavoitteitamme

- Uusien liikennehankkeiden rakentamisen lisäksi on tärkeää olemassa olevien teiden, ratojen, sisävesiliikenteen ja meriväylien kunnossapito
- Suomeen tulee laatia 12-vuotinen valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma, jossa parlamentaarisen työn pohjalta määritetään valtakunnalliset tavoitteet liikennejärjestelmän kehittämiselle alueiden erityispiirteet huomioiden
- Raideliikenteen kehittäminen edellyttää suuria investointeja Suomessa
- Suurilla kaupunkiseuduilla on pidennettävä maankäytön, asumisen ja liikenteen yhteissuunnittelua (MAL) kaupunkiseudun ja valtion kanssa vastaavasti myös 12-vuotiseksi kausiksi
- Liikenteen päästöjen vähentäminen on tehtävä sosiaalisesti ja alueellisesti oikeudenmukaisesti
- Ihminen on asetettava liikennejärjestelmän ja -palveluiden keskiöön

LOPUKSI

SDP on uudistanut vuoden 2017 Lahden puoluekokouksesta alkaen puolueen ohjelmatyötä Suomi 2030 -brändin alla vastaamaan entistä paremmin yhteiskunnan ajankohtaisiin ilmiöihin. Ohjelmatyötä on tehty laajasti jäsenistöä osallistaen, avoimesti ja läpinäkyvästi. Tästä esimerkkinä ovat puolueen miltei 30 eri työryhmää ja niissä toimivat 450 aktiivista jäsentä. Asiakokonaisuuksia on myös käyty läpi vuoro-vaikutuksessa eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

Tämän työn tuloksena on syntynyt tämä SDP:n poliittinen ohjelma, jonka puoluekokous hyväksyi elokuussa 2020. Ohjelmassa käydään laajasti läpi sosialidemokraattisia ratkaisuja sosiaalisesti, ekologisesti ja taloudellisesti kestävästä tulevaisuudesta siirryttäessä kohti 2030-lukua. Ohjelman tavoitteet tullaan konkretisoimaan keinoiksi esimerkiksi tulevissa vaaliohjelmissa.

Poliittista ohjelmaa on tarkoitus päivittää tulevissa puoluekokouksissa. Puolueen ohjelmatyön rakennetta saadaan näin selkeytettyä ja tarvetta yleisemmille erillisille ohjelmille vähennettyä. Jatkossa poliittinen ohjelma määrittää puolueen yleiset poliittiset tavoitteet ja eri toteuttamissuunnitelmissa keskitytään puolestaan näiden tavoitteiden toteutumista edistävien keinojen määrittelyyn.

Puolueen aktiivinen ohjelmatyö tulee jatkumaan tulevaisuudessakin. Näin huolehdimme siitä, että poliitikamme pysyy kiinni ajassa ja, jotta meillä on jatkossakin tavoitteita, joiden eteen tehdä työtä.

Maailma ei ole valmis, mutta SDP haluaa omalla työllään osoittaa, että sitä voi muuttaa. Siihen tarvitaan vain rohkeita ihmisiä.